

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Petra Lukešová

Cizí kapitál jako součást obchodního majetku

se zaměřením na smlouvu o půjčce, smlouvu o úvěru a vklad tichého společníka ve smyslu
smlouvy o tichém společenství

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Cizí kapitál jako součást obchodního majetku“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne .....

Petra Lukešová

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi svými radami a připomínkami pomohli při vypracování této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
OBEČNÁ ČÁST	9
1 Obchodní jmění a obchodní majetek podnikatele	9
1.1 Obchodní majetek podnikatele	9
1.2 Obchodní jmění podnikatele	11
2 Vlastní kapitál a cizí kapitál jako zdroje financování obchodního majetku	13
2.1 Vlastní kapitál jako zdroj financování obchodního majetku	14
2.2 Cizí kapitál jako zdroj financování obchodního majetku	15
ZVLÁŠTNÍ ČÁST	18
3 Smlouva o půjčce	18
3.1 Charakteristika smlouvy o půjčce a její pojmové znaky	18
3.2 Reálný charakter smlouvy o půjčce	22
3.3 Úplatnost půjčky	28
3.4 Smlouva o půjčce jako kombinovaný obchod	30
3.5 Odlišení smlouvy o půjčce od jiných smluvních typů	32
4 Smlouva o úvěru	34
4.1 K základním pojmům	34
4.2 Pojmové znaky a podstatné části smlouvy o úvěru	35
4.3 Zásady smlouvy o úvěru	40
4.3.1 Zásada smluvnosti	41
4.3.2 Zásada účelovosti	42
4.3.3 Zásada přímosti	43
4.3.4 Zásada termínovanosti	43
4.3.5 Zásada zúročitelnosti	45
4.3.6 Zásada zajištěnosti	49
4.3.7 Zásada návratnosti	49
5 Smlouva o tichém společenství se zaměřením na vklad tichého společníka	53
5.1 Obecné vymezení smlouvy o tichém společenství	53
5.2 Účastníci smlouvy o tichém společenství	57
5.3 Účast tichého společníka na celém podnikání nebo jen na jeho ucelené části?	60
5.4 Vklad tichého společníka	62

5.4.1	Věci jako předmět vkladu tichého společníka	64
5.4.2	Vklad ve formě výkonu práva	67
5.4.3	Vklad jiné majetkové hodnoty – know how	70
5.5	Zánik účasti tichého společníka na podnikání a vrácení vkladu	71
6	Srovnání půjčky, úvěru a tichého společenství	74
	Návrhy de lege ferenda.....	78
	Závěr.....	81
	Seznam použitých zdrojů.....	82

Seznam použitých zkratek

OZ / občanský zákoník	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObZ / obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Osř / občanský soudní řád	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon o daních z příjmů	Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
zákon o přeměnách obchodních společností a družstev	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon o bankách	Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 370/2000 Sb.	Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon o ochranných známkách	Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochranných známkách)

Úvod

Za posledních dvacet let se hospodářství České republiky změnilo z hospodářství centrálně řízeného v hospodářství tržní. Lze říci, že je to právě tržní hospodářství, které tvoří hlavní předpoklad pro podnikání. Zabezpečení prosperity podnikatele v náročných podmínkách tržní ekonomiky však není jednoduché.

Jakákoliv podnikatelská činnost vyžaduje určité majetkové zázemí. Každý podnikatel potřebuje po celou dobu své existence dostatečné množství kapitálu. Tento kapitál je nezbytný k financování provozních podnikatelských aktivit či investičnímu rozvoji podnikatelské činnosti. Každý podnikatel se však může dostat do situace, kdy mu nedostačují vlastní zdroje financování a musí hledat zdroje cizí.

Cílem předložené diplomové práce je charakterizovat a mezi sebou porovnat smlouvu o půjčce, smlouvu o úvěru a smlouvu o tichém společenství jako smluvní typy, jejichž prostřednictvím může podnikatel získat cizí kapitál a rozšířit tak o tyto cizí zdroje svůj obchodní majetek a případně z nich dále financovat své podnikatelské záměry.

Cizí kapitál může být získán i prostřednictvím jiných institutů, nicméně vzhledem ke skutečnosti, že odborná literatura ekonomického charakteru zmiňuje v souvislosti s cizím kapitálem nejčastěji právě půjčku, úvěr a tiché společenství, zabývá se tato diplomová práce možnostmi podnikatele získat cizí kapitál pouze z pohledu těchto vybraných smluvních typů.

Diplomová práce se nevěnuje daňovým či finančním aspektům. Problematika ekonomického charakteru je zmiňována pouze okrajově.

Diplomová práce je členěna na část obecnou a zvláštní.

Část obecná je tvořena dvěma kapitolami, které vymezují základní pojmy. První kapitola vysvětluje pojmy obchodní majetek podnikatele a obchodní jmění podnikatele, zatímco druhá kapitola podává výklad pojmů vlastní a cizí kapitál. Tato část slouží mimo jiné k vysvětlení názvu této práce.

Zvláštní část je tvořena čtyřmi kapitolami. První kapitola se věnuje smlouvě o půjčce jako základnímu smluvnímu typu občanského zákoníku. Druhá kapitola pojednává o smlouvě o úvěru, která je smluvním typem obchodního práva a je řazena mezi typové obchody. V třetí kapitole pak vymezují smlouvu o tichém společenství se zaměřením na vklad tichého společníka. Smlouva o tichém společenství je obdobně jako smlouva o úvěru řazena mezi základní kontrakty upravené obchodním zákoníkem a je také typovým obchodem. V těchto třech kapitolách zvláštní části je mimo jiné poukázáno na některé nejasnosti vybraných smluvních typů v právní úpravě se zachycením názorů renomovaných autorů, k nimž jsem se

v rámci svých znalostí a vědomostí studentky pátého ročníku právnické fakulty snažila připojit vlastní názory a postoje. Ve čtvrté kapitole jsou pak všechny tři kontrakty vzájemně porovnány.

V souvislosti s rekodifikací soukromého práva je do diplomové práce zařazena také kapitola, v níž je nastíněna úprava pojmů obchodní jmění, obchodní majetek, vlastní kapitál a cizí kapitál (tj. pojmů, kterým je věnována obecná část této diplomové práce), a úprava smlouvy o půjčce, smlouvy o úvěru a smlouvy o tichém společenství v návrhu nového občanského zákoníku.

Při vypracování práce byly využity metody analýzy, dedukce, indukce a syntézy.

Co se týče dostupnosti literatury k tématu práce, lze říci, že zejména pro obecnou část nebylo jednoduché nalézt pramen, jež by se zabýval problematikou obchodního majetku podnikatele a souvisejících pojmů z pohledu právního. Tato problematika je totiž upravena především v literatuře ekonomického charakteru.

Ve zvláštní části jsem pak vycházela z odborných publikací v knižní podobě, autorských článků v odborných časopisech, příspěvků z konferencí a také soudní judikatury.

OBECNÁ ČÁST

1 Obchodní jmění a obchodní majetek podnikatele

1.1 Obchodní majetek podnikatele

Majetkem v obecném smyslu lze rozumět souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek, jiných práv a penězi ocenitelných hodnot), jež přísluší určitému subjektu.¹

Obchodní majetek podnikatele je pojmově vymezen v ustanovení § 6 ObZ.² Obchodní zákoník rozlišuje mezi obchodním majetkem podnikatele - právnické osoby a obchodním majetkem podnikatele - fyzické osoby.

Obchodním majetkem podnikatele, který je fyzickou osobou, se rozumí majetek, který patří podnikateli a (objektivně) slouží nebo je určen k jeho podnikání. Obchodní zákoník tímto odlišuje v případě fyzických osob jejich obchodní majetek od osobního, neobchodního. T. Horáček k tomu konstatuje: „Závisí však především na podnikateli, jak odliší svůj obchodní majetek od majetku osobního.“³ K. Eliáš však upozorňuje, že z takového vymezení obchodního majetku „nelze dovozovat, že by za své dluhy, byť vznikly jen v souvislosti s podnikáním, odpovídala fyzická osoba jen do výše svého obchodního majetku; naopak, v tomto směru odpovídá svým majetkem celým, protože odpovědnostní subjekt tu je člověk, nikoliv jeho podnik, který je pouhý předmět.“⁴

Mezi obchodním a ostatním majetkem obchodní zákoník nerozlišuje v případě podnikatele, který je právnickou osobou, neboť obchodním majetkem podnikatele – právnické osoby – se rozumí veškerý jeho majetek.

Skutečnost, že zákon definuje obchodní majetek fyzické a právnické osoby odlišně, má důvod v tom, že u právnických osob je zpravidla obtížné a mnohdy i nemožné rozlišit, zda určitý majetek slouží podnikání nebo jinému účelu.⁵

¹ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 397.

² Vymezení obchodního majetku podle § 6 ObZ navazuje na vymezení podniku v § 5 ObZ, zejména na závěr poslední věty v prvním odstavci. V § 5 odst. 1 ObZ se mluví o hodnotách, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit, naproti tomu § 6 odst. 1 ObZ o hodnotách, které patří podnikateli a slouží nebo jsou určeny k jeho podnikání. Ustanovení § 5 i § 6 odst. 1 ObZ je třeba interpretovat tak, aby jejich výklad vyzněl jako souladný, byť zákonodárce v daném sousloví nezvolil stejná slova. Viz: ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva – obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 140.

³ HORÁČEK, Tomáš. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 25.

⁴ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva – obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 140.

⁵ Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 15.

Takové vymezení obchodního majetku odstraňuje také „výkladové problémy u právnických osob, které v konkrétním případě nebyly založeny za účelem podnikání, ale mají podle § 2 odst. 2 pís. a povahu podnikatele“⁶, jak konstatuje S. Plíva a obdobně i K. Eliáš: „Jde o pravidlo, které sleduje odstranit pochybnosti, jak je to s obchodním majetkem právnických osob, které podle zvoleného předmětu svých aktivit zčásti podnikají a zčásti nikoliv.“⁷

Za obchodní majetek je třeba považovat především věci, k nimž má podnikatel vlastnické právo. Jsou to jak věci movité, tak nemovité, věci individuálně i genericky určené, věci zužitelné či nezužitelné. Dále jsou to pohledávky, tj. práva na plnění ze závazkového právního vztahu, pokud je podnikatel věřitelem, a to včetně práv na plnění, která jsou důsledkem porušení povinnosti jinou osobou.⁸

Do obchodního majetku patří i jiná práva a jiné hodnoty, jejichž hodnota je penězi ocenitelná a vyčíslitelná, jako například právo na ochranu obchodního tajemství, na ochranu obchodní firmy, práva z průmyslového vlastnictví, dlouhodobé výhodné obchodní vztahy aj.⁹

Majetek se tedy sestává z kladných hodnot, proto se o něm mluví jako o aktivech. „Nutné je mít na paměti zejména rozdílné vnímání pasiv a aktiv ve smyslu právním a účetnickém. Zatímco právo chápe jako pasiva dluhy, v účetnictví se na straně pasiv vykazuje např. také základní kapitál nebo zisk.“¹⁰, píše K. Eliáš a shodně T. Horáček: „Aktivy nelze rozumět aktiva v účetním slova smyslu, neboť nikoliv vše, co lze chápat jako obchodní majetek, je předmětem účetnictví podnikatele.“¹¹

S pojmem obchodní majetek se lze setkat také v zákoně o daních z příjmů. Zde se obchodním majetkem pro účely daně z příjmů fyzických osob rozumí *souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek a jiných práv a penězi ocenitelných jiných hodnot), které jsou ve vlastnictví poplatníka a o kterých bylo nebo je účtováno anebo jsou nebo byly uvedeny v evidenci majetku a závazků pro účely stanovení základu daně a daně z příjmů.*

⁶ Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 15.

⁷ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva – obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 140.

⁸ Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 15. Shodně: HORÁČEK, Tomáš. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 25. Nebo ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva – obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 139.

⁹ Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 16. Shodně: ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva – obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 139.

¹⁰ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva – obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 141.

¹¹ HORÁČEK, Tomáš. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 25.

Obchodní zákoník také definuje pojem čistý obchodní majetek, kterým se rozumí obchodní majetek po odečtení závazků. U fyzických osob tak čistý obchodní majetek představuje rozdíl mezi jejich obchodním majetkem a závazky vzniklými v souvislosti s podnikáním. Čistým obchodním majetkem právnické osoby je pak rozdíl mezi jejím obchodním majetkem a jejími veškerými závazky.

1.2 Obchodní jmění podnikatele

Jmění v obecném pojetí představuje souhrn aktiv (věcí a majetkových práv) a pasiv (závazků – dluhů), které přísluší konkrétnímu subjektu.¹²

Obchodní zákoník (obdobně jako v případě obchodního majetku) rozlišuje mezi **obchodním jměním** podnikatele – fyzické osoby a obchodním jměním podnikatele – právnické osoby.

Obchodní jmění podnikatele, který je fyzickou osobou zákoník definuje jako soubor jeho obchodního majetku a závazků vzniklých podnikateli v souvislosti s podnikáním. „*Relevantní je při tom věcná, tedy objektivní souvislost závazků s výkonem podnikatelské činnosti.*“¹³

Zatímco obchodním jměním podnikatele, který je právnickou osobou, se rozumí soubor jeho veškerého majetku (tj. jeho obchodního majetku) a závazků, a to včetně závazků vzniklých nikoliv jen v souvislosti s podnikáním.

Obchodní majetek podnikatele fyzické osoby a podnikatele právnické osoby byl vymezen výše v kapitole 1.1. Lze tedy shrnout, že obchodní majetek podnikatele je pojmem užším, než pojem obchodní jmění podnikatele, když obchodní majetek podnikatele tvoří jednu ze složek obchodního jmění podnikatele.

Závazek se v právní řeči chápe obvykle ve dvojím smyslu, tj. širším a užším. Závazkem v širším smyslu lze rozumět závazkový právní vztah, na jehož základě je jeden z účastníků takového vztahu (dlužník) povinen druhému účastníku (věřiteli) poskytnout určité plnění, a druhý účastník (věřitel) je oprávněn takové plnění od dlužníka požadovat.

Závazek v užším smyslu pak představuje dluh, tj. povinnost subjektu závazkového právního vztahu (dlužníka) poskytnout druhému subjektu (věřiteli) téhož závazkového právního vztahu jím požadované a dlužníkem slíbené plnění.

Z výše uvedeného je zřejmé, že § 6 ObZ používá slovo „závazek“ k označení dluhu.

---

¹² HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 316.

¹³ HORÁČEK, Tomáš. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 25.

„Normativní konstrukce obchodního jmění jako souboru obchodního majetku a závazků (dluhů) a čistého obchodního majetku jako obchodního majetku sníženého o závazky (dluhy) budí při povrchním čtení dojem stejnosti“¹⁴, jak správně upozorňuje K. Eliáš.

Dále k tomu uvádí: „Mluvíme-li o obchodním jmění, máme na mysli tovární budovu, její technologické vybavení, konkrétní dluhy a konkrétní pohledávky z podnikatelských aktivit atd. Naproti tomu při čistém obchodním majetku máme na mysli čisté hodnotové vyjádření tohoto souboru určitou sumou.“¹⁵

Lze tak učinit závěr, že obchodní jmění vyjadřuje, co konkrétně podnikatel má a jakými dluhy je zatížen, zatímco čistý obchodní majetek vyjadřuje, jakou to má hodnotu.

Nicméně obchodní jmění stejně tak jako čistý obchodní majetek, nelze považovat za pojmy, jejichž obsah by byl účetně zjistitelný a vyjádřitelný. Obchodní jmění je třeba vnímat pouze jako obecný nematematický souhrn kladných a záporných hodnot souvisejících s podnikáním (a to všech u právnické osoby, resp. pouze těch, které souvisí s výkonem podnikatelské činnosti u fyzické osoby). Hodnota čistého obchodního majetku je pak zjistitelná nikoliv z účetnictví, ale z posudku znalce, který po ocenění hodnoty obchodního majetku a relevantních závazků je schopen vyjádřit rozdíl obou hodnot v podobě čistého obchodního majetku. V souvislosti se znaleckým zjištěním hodnoty čistého obchodního majetku je znalec schopen také identifikovat hodnoty obchodního jmění.¹⁶

Pojem obchodního jmění má význam zejména pro přeměny společností a družstev.¹⁷ Zatímco čistý obchodní majetek se uplatňuje zejména v souvislosti s určením výše podílu společníka (§ 61 odst. 1) a při určení výše vypořádacího podílu společníka (§ 61 odst. 2), za předpokladu, že tak stanoví společenská smlouva. S pojmem čistého obchodního majetku se lze však setkat též v případech přeměn obchodních společností a družstev.¹⁸

---

¹⁴ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva - obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 141.

¹⁵ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Obchodní zákoník*. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900. 5. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, 2006, s. 62.

¹⁶ Viz: HORÁČEK, Tomáš. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 26.

¹⁷ § 10 – 13, 28, 73, 75, 253-256 zákona o přeměnách obchodních společností a družstev

¹⁸ § 98, 103, 105, 135, 257, 261, 265, 294 a 367 zákona o přeměnách obchodních společností a družstev

2 Vlastní kapitál a cizí kapitál jako zdroje financování obchodního majetku

„*Neexistuje složka obchodního majetku, která by nebyla financována z nějakého zdroje, a neexistuje zdroj, který by zároveň nefinancoval některou složku obchodního majetku.*“¹⁹, jak píše M. Švehlík a obdobně i J. Marčanová: „*K vytvoření, udržování a rozmnožování obchodního majetku používá podnikatel vlastní a většinou i cizí zdroje.*“²⁰

Zdroj lze charakterizovat jako „*pramen, ze kterého podnikatel čerpá kapitál pro svou činnost.*“²¹ Pod pojmem kapitál lze rozumět „*finanční nebo jiná aktiva*“²² nebo také „*zdroj financování majetku*“²³, přičemž zároveň platí, že „*pojem zdroje financování lze ztotožnit s pojmem kapitál s tím, že zdroje financování se spíše zaměřují na strukturu kapitálu než na jeho objem.*“²⁴

Finanční zdroje lze z ekonomického pohledu dělit podle několika kritérií, např.:²⁵

- dle doby splatnosti použitých finančních zdrojů na zdroje s krátkodobou splatností, na zdroje se střednědobou splatností a na zdroje s dlouhodobou splatností
- dle pravidelnosti či naopak nepravidelnosti financování podnikové činnosti na financování běžné (provozní) a financování mimořádné (investiční)
- či dle toho, zda jde o interní zdroje (vytvořené podnikem) anebo o zdroje externí (dodané do podniku zvenčí).²⁶

Z hlediska účelu této diplomové práce je však nejpodstatnější dělení zdrojů financování podle jejich vlastnického původu, resp. podle pramene, ze kterého majetek vznikl, tj. na vlastní a cizí kapitál.²⁷

„*Při takovém vymezení zdrojů financování je zřejmé, že neexistuje zdroj financování, který by nebyl zdrojem cizím nebo vlastním.*“²⁸ Přesto, jak bude z dalšího výkladu patrné, je někdy sporné, zda některé složky kapitálu jsou vlastní či cizí.

¹⁹ ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238.

²⁰ MARČANOVÁ, Jana. Úvěr nebo půjčka k podnikání? *Obchodní právo*. 1994, č. 11, s. 12.

²¹ ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238.

²² *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům, 1993, s. 114.

²³ HINDLS, Richard a kol. *Ekonomický slovník*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 176.

²⁴ ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238.

²⁵ Viz: MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 8-9.

²⁶ Externími zdroji mohou být jak zdroje vlastní (např. základní kapitál), tak i zdroje cizí (bankovní úvěry). Viz: MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 9.

²⁷ RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 3. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 26. Shodně: JUROVÁ, Marie. *Základy podnikání*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 20. nebo MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 8.

²⁸ ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 239.

2.1 Vlastní kapitál jako zdroj financování obchodního majetku

Obchodní zákoník definuje pojem vlastního kapitálu v ustanovení § 6 odst. 4 takto: *Vlastní kapitál tvoří vlastní zdroje financování obchodního majetku podnikatele a v rozvaze se vykazuje na straně pasiv.*

Správně k tomuto zákonnému vymezení vlastního kapitálu uvádí M. Švehlík: *„Taková definice vypadá na první pohled konzistentně a srozumitelně, ale při hlubším uvážení dospějeme k závěru, že je postavena na dvou charakteristikách, které pod pojmem vlastní kapitál označují různé případy. První charakteristika je prezentována výrokem: „vlastní kapitál tvoří vlastní zdroje financování obchodního majetku“ a druhá výrokem: „vlastní kapitál se vykazuje v rozvaze na straně pasiv“. Rozdílnost obou charakteristik je dána především rozdílností předpokladů, ze kterých vycházejí, a rozdílnými účely, které sledují při vymezení vlastního kapitálu. První charakteristika vymezuje vlastní kapitál ve vztahu k obchodnímu majetku, zatímco druhá charakteristika vychází ze skutečnosti, že vlastní kapitál se vykazuje v rozvaze podnikatele tak, jak to ukládají účetní předpisy.“²⁹*

Vzhledem k účelu této diplomové práce dále vycházím **pouze z charakteristiky první**, tj. charakteristiky, jež vymezuje vlastní kapitál ve vztahu k obchodnímu majetku.³⁰

Vlastní zdroje financování (vlastní kapitál) *„představují tu část kapitálu podnikatele, kterou podnikatel nabyt bez povinnosti jejího vrácení.“³¹* Zároveň platí, že *„každý vlastní zdroj financování obchodního majetku tvoří vlastní kapitál a naopak každá složka vlastního kapitálu je zároveň vlastním zdrojem.“³²*

Obecně se autoři shodují, že podnikatel může nabýt vlastní kapitál vlastní činností ve formě zisku, prostřednictvím vkladů od svých společníků nebo i kapitálem od třetích osob.³³

„Počátečními vlastními zdroji samostatně podnikajících fyzických osob jsou například úspory, výsledky vlastní duševní tvůrčí činnosti, věci pořízené pro osobní potřebu a peníze získané jejich prodejem. U obchodních společností a družstev jsou jimi vklady společníků

---

²⁹ ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238 - 239.

³⁰ V účetnictví podnikatele není zpravidla evidován veškerý jeho obchodní majetek. Vlastní zdroje financování obchodního majetku a vlastní kapitál vyjádřený v rozvaze společnosti tak nebudou v převážné většině případů popisovat totožné jevy. Hodnota vlastního kapitálu určeného podle první charakteristiky bude větší než hodnota vlastního kapitálu určeného podle charakteristiky druhé. Podrobněji: ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238 - 239.

³¹ ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238.

³² Tamtéž, s. 238.

³³ ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238. Shodně MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 8. nebo GUOTH, Juraj. K pojmům obchodního majetku a obchodního jmění z obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*. 1996, č. 6, s. 11-12. nebo RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 3. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 27.

a členů, resp. souhrn vkladů v peněžním vyjádření, jejich základní kapitál.“³⁴, píše J. Marčanová. Obdobně definuje vlastní kapitál i M. Jurová.: „*Vlastní kapitál jednotlivce tvoří jeho peněžité a nepeněžité vklady. Vlastní kapitál obchodní společnosti je tvořen několika položkami, tj. základním kapitálem, kapitálovými fondy, fondy ze zisku (rezervní fond) a nerozděleným ziskem.*“³⁵

Vlastní kapitál, který nabude podnikatel **od třetích osob**, jak píše M. Švehlík³⁶ a obdobně i J. Guoth³⁷ a P. Růčková³⁸, jsou zejména dary či dotace.

2.2 Cizí kapitál jako zdroj financování obchodního majetku

Zatímco definici vlastního kapitálu obchodní zákoník obsahuje, cizí kapitál obchodní zákoník nikterak nevynechává.

Jestliže tedy vlastní kapitál ve smyslu ustanovení § 6 odst. 4 ObZ představuje vlastní zdroje financování obchodního majetku, lze dovést, že cizí kapitál představuje cizí zdroje financování obchodního majetku.³⁹

Cizí kapitál je možné vymezit jako „*zdroj, se kterým je od počátku spojena povinnost vrátit jej zpět jeho poskytovateli (věřiteli)*“⁴⁰, jak píše M. Švehlík a shodně i H. Scholleová: „*Cizí kapitál má podnikatel pouze zapůjčen a bude ho muset někdy vrátit.*“⁴¹ Přičemž obdobně jako u vlastního kapitálu platí, že každý cizí zdroj financování obchodního majetku tvoří cizí kapitál a naopak každá složka cizího kapitálu je zároveň cizím zdrojem.

Cizí kapitál lze rozlišit na cizí kapitál „krátkodobý“ a cizí kapitál „dlouhodobý“. Krátkodobý cizí kapitál je poskytován na dobu do jednoho roku a dlouhodobý cizí kapitál je poskytován na dobu delší než jeden rok.⁴²

³⁴ MARČANOVÁ, Jana. Úvěr nebo půjčku k podnikání? *Obchodní právo*. 1994, č. 11, s.12.

³⁵ JUROVÁ, Marie. *Základy podnikání*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 20. Shodně: DLUHOŠOVÁ, Dana a kol. *Základy podnikových financí I. část*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 1997, s. 13. nebo SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 4. aktualizované a rozšíření vydání. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 56. nebo SCHOLLEOVÁ, Hana. *Ekonomické a finanční řízení pro neekonomy*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 16.

³⁶ Viz: ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238.

³⁷ Viz: GUOTH, Juraj. K pojmům obchodního majetku a obchodního jmění z obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*. 1996, č. 6, s. 12.

³⁸ Viz: RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 3. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 27.

³⁹ Viz: ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 238.

⁴⁰ Tamtéž, s. 239.

⁴¹ SCHOLLEOVÁ, Hana. *Ekonomické a finanční řízení pro neekonomy*. Praha: Grada Publishing, 2008, s.17.

⁴² Viz: JUROVÁ, Marie. *Základy podnikání*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 21. Shodně: SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 4. aktualizované a rozšíření vydání. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 53. nebo DLUHOŠOVÁ, Dana a kol. *Základy podnikových financí I. část*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 1997, s. 16. Srov. MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 9.

Do cizího kapitálu řadí autoři odborných publikací zejména (bankovní) úvěry, dodavatelské úvěry, půjčky, směnky (takové, v nichž je podnikatel v pozici dlužníka), dlužné dividendy, ale také nevyplacené mzdy a platy, nezaplacené daně, výdaje příštích období aj. Vždy však shodně uvádějí (bankovní) úvěry a půjčky.⁴³

Mimo vlastní a cizí kapitál jako dvě základní kategorie financování rozeznává S. Mareš⁴⁴ a M. Synek⁴⁵ tzv. **hybridní (smíšenou) formu financování**. Tato forma financování vykazuje některé atributivní znaky vlastního kapitálu i kapitálu cizího.

Charakter hybridního finančního instrumentu mají dle S. Mareše⁴⁶ a M. Synka⁴⁷ například podílové listy, konvertibilní cenné papíry či opce.

Z pohledu soukromého práva smluvního považuje S. Mareš⁴⁸ za hybridní formu financování tiché společenství (resp. **vkłady tichého společníka**). Zatímco M. Švehlík⁴⁹ jej řadí k vlastnímu kapitálu, aniž by jakkoliv argumentoval. Jiní autoři se o této problematice přímo nezmiňují.

Vkłady tichého společníka dle mne vykazují charakter vlastního i cizího kapitálu, neboť (jak správně podotýká S. Mareš⁵⁰) podobnost tichého společenství s vlastním kapitálem lze spatřovat v tom, že se tichý společník podílí na zisku i ztrátě podnikatele, což pro cizí kapitál rozhodně není typické. Na druhé straně tu jde ale o vklad podmíněný smlouvou o tichém společenství, přičemž po zániku účasti tichého společníka na podnikání je podnikatel povinen vrátit tichému společníkovi vklad zvýšený nebo snížený o jeho podíl na výsledku podnikání. Tímto ovšem tiché společenství vykazuje znaky cizího kapitálu.

---

⁴³ Viz: JUROVÁ, Marie. *Základy podnikání*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 21. Shodně: SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 4. aktualizované a rozšíření vydání. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 53. nebo DLUHOŠOVÁ, Dana a kol. *Základy podnikových financí I. část*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 1997, s. 16. nebo MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 9.

⁴⁴ Viz: MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 9 a 30.

⁴⁵ Viz: SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 4. aktualizované a rozšíření vydání. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 56.

⁴⁶ Viz: MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 9.

⁴⁷ Viz: SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 4. aktualizované a rozšíření vydání. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 53.

⁴⁸ Viz: MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 9.

⁴⁹ Viz: ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 239.

⁵⁰ Viz: MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, s. 30.

Bez cizího kapitálu⁵¹ se v dnešní době rozvinutého tržního hospodářství obejde jen málokterý podnikatel. Cizí kapitál nalezne své uplatnění zejména v případě, kdy podnikatel nedisponuje dostatečným vlastním kapitálem nezbytným pro počátek podnikání nebo vlastním kapitálem nedisponuje v době, kdy jej potřebuje k dalšímu rozvoji svého podnikání, popřípadě cizí kapitál může sloužit i jako určitá „pojistka“, jež podnikatele může v určitých případech ochránit před tzv. druhotnou platební neschopností.

Je to ale právě vlastní kapitál, který hraje důležitou roli v procesu získávání cizího kapitálu, neboť velikost vlastního kapitálu ovlivňuje ukazatele zadluženosti a potenciál získání cizích zdrojů, jelikož vyšší míra podílu vlastního kapitálu snižuje rizika pro případné věřitele.⁵²

Vzhledem k názvu této diplomové práce „Cizí kapitál jako součást obchodního majetku“ je na místě zodpovědět otázku, jak se cizí kapitál stane součástí obchodního majetku. Při poskytnutí půjčky ve smyslu § 657 OZ se rozroste obchodní majetek dlužníka o půjčené prostředky a zároveň se rozšíří objem jeho zdrojů financování obchodního majetku, a to o novou složku cizích zdrojů v podobě závazku dlužníka vrátit poskytnutou půjčku věřiteli.⁵³ Stejně platí i pro poskytnutí úvěru podle § 497 ObZ a také pro vklady tichého společníka podle § 673 ObZ, avšak s určitým omezením, jež plyne z hybridní povahy smlouvy o tichém společenství.

---

⁵¹ Vzhledem k účelu této diplomové práce zohledňuji v dalším výkladu pouze smlouvu o úvěru, smlouvu o půjčce a tichém společenství jako prostředky soukromého práva smluvního umožňující podnikateli získat cizí kapitál.

⁵² POKORNÝ, Jan. *Financování podniku prostřednictvím primárního úpisu akcií: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko-správní, 2009, s. 19.

⁵³ Viz: ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5, s. 239.

ZVLÁŠTNÍ ČÁST

3 Smlouva o půjčce

3.1 Charakteristika smlouvy o půjčce a její pojmové znaky

Smlouva o půjčce představuje jeden ze základních smluvních typů, které upravuje občanský zákoník, a to v části osmé, hlavě páté, konkrétně v ustanoveních §§ 657 a 658.

Smlouva o půjčce je **reálný**, pojmenovaný a dvoustranný právní úkon, přičemž zákon pro její vznik **nepožaduje písemnou formu**, a proto ji lze uzavřít ústně či konkludentně. Smlouva o půjčce může být uzavřena úplatně i bezúplatně.⁵⁴

Občanský zákoník v ustanovení § 657 normuje, že *smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje po uplynutí dohodnuté doby vrátit věci stejného druhu.*

Ze zákonného vymezení půjčky zakotveného v ustanovení § 657 OZ plynou však dle mého soudu **dva interpretační problémy**.

V prvé řadě ustanovení § 657 OZ stanoví, že *smlouvou o půjčce přenechává věřitel věci určené podle druhu*, tj. vymezuje předmět půjčky v množném čísle jako věci, nikoliv v čísle jednotném jako věc, jak je tomu například v případě nájemní smlouvy v ustanovení § 663 OZ či výpůjčky v ustanovení § 659 OZ. Znamená to tedy, že předmětem půjčky nemůže být jeden kus druhově určené věci? Autoři odborných publikací se k tomuto nikterak nevyjadřují.

Je zřejmé, že dle jazykového výkladu předmětného ustanovení lze dospět k absurdnímu závěru, že předmětem smlouvy o půjčce mohou být pouze dvě a více druhově určené věci. Nicméně na základě předpokladu racionálního zákonodárce⁵⁵ a dále při využití teleologického výkladu a argumentu a maiore ad minus (tj. ve vymezení širším je obsaženo logicky vymezení užší) zastávám názor, že předmětem smlouvy o půjčce může být i pouze jedna genericky určená věc.

Druhý výkladový problém ustanovení § 657 OZ lze podle mne spatřovat ve formulaci: *dlužník se zavazuje po uplynutí dohodnuté doby vrátit věci stejného druhu*. Co však lze

---

⁵⁴ K reálnému charakteru půjčky blíže v kapitole 3.2. K úplatnosti půjčky blíže v kapitole 3.3.

⁵⁵ Pod předpokladem racionálního zákonodárce se rozumí požadavek interpretovat tak, aby interpretační výsledek co možná nejvíce respektoval existující právní řád a společenské podmínky. Viz: MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva*. Úvod do právní argumentace. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 87.

rozumět pod pojmem „dohodnutá doba“? Je stanovení doby vrácení předmětu půjčky podstatnou částí⁵⁶ smlouvy o půjčce?

„*Pojmovým znakem půjčky je její dočasnost, avšak nezbytnou náležitostí smlouvy není stanovení doby vrácení.*“⁵⁷, uvádí M. Škárová. Obdobně i B. Havel: „*Esenciální složkou půjčky je její dočasnost, ujednání o ustanovení doby vrácení je složkou pouze obvyklou, tedy nikoliv nutnou.*“⁵⁸ či L. Kopáč: „*Podstatnou náležitostí obsahu smlouvy není určení doby, kdy má být věc vrácena.*“⁵⁹

Primárním účelem smlouvy o půjčce je dočasné poskytnutí věci druhově určené. Osobně si proto myslím, že určení doby, kdy má být věc vrácena věřiteli, není podstatnou částí smlouvy o půjčce, tj. není-li doba vrácení věci sjednána, neznamena to neplatnost smlouvy. Ze samotné povahy smlouvy o půjčce podle mne vyplývá, že essentialia negotii je pouze dočasnost tohoto kontraktu. Dočasnost jako esenciální znak půjčky je dána jednak samotným označením smlouvy jako smlouva o půjčce a dále ze skutečnosti, že dlužník i věřitel jsou si při uzavírání smlouvy o půjčce vědomi, že půjčená věc musí být vrácena, „a proto se uplatní ustanovení § 563 OZ, tj. dlužník je povinen věc vrátit první den poté, kdy byl o vrácení věřitelem požádán.“⁶⁰ Obdobně se k dané věci staví i judikatura.⁶¹

S ohledem na právní jistotu smluvních stran lze však doporučit, aby si vždy dobu vrácení předmětu půjčky sjednaly ve smlouvě, a to buď přímo (určitým dnem), popřípadě nepřímou vázaně na nějakou událost či skutečnost.

Není vyloučeno, aby tato doba byla ponechána ve smyslu § 564 OZ na vůli dlužníka.

---

⁵⁶ „*Domníváme se, že přesnější je používání pojmu podstatné části smlouvy než pojmu podstatné náležitosti smlouvy. Domníváme se, že nejde o pojmy se shodným obsahem. Mezi náležitostmi se totiž mj. řadí i forma smlouvy, která však částí smlouvy není.*“ MAREK, Karel. Smlouva o tichém společenství. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 6, s. 27. V odborné literatuře se však lze setkat i s pojmem esenciální složka či podstatná náležitost smlouvy. Viz: HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1957. nebo KOPÁČ, Ludvík. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo*. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 203-204.

⁵⁷ ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II – komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1852.

⁵⁸ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1957.

⁵⁹ KOPÁČ, Ludvík. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo*. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 204.

⁶⁰ Viz: HAVEL, Bohumil. In HOLUB, Milan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. svazek. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2003, s. 1018. Shodně: ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II – komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1852.

⁶¹ „*Nebyla-li splatnost dluhu dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, lze o splnění dluhu požádat dlužníka kdykoli. Ten je pak povinen splnit ve smyslu § 563 OZ dluh prvního dne poté, kdy byl věřitelem o plnění požádán..... V těchto případech je proto třeba považovat za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby ten den, následující po dni, kdy došlo ke vzniku tohoto právního vztahu a nikoli den, kdy došlo ke splatnosti dluhu.*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2008, sp. zn. 33 Odo 846/2006.

Ustanovení § 564 OZ stanoví, že je-li doba plnění ponechána na vůli dlužníka, určí ji na návrh věřitele soud podle okolností případu tak, aby to bylo v souladu s dobrými mravy. Dohoda o tom, že dobu splnění určí dlužník, může být rozličně formulována. Lze tedy použít i formulaci, že dlužník zaplatí, až bude chtít, až bude ochoten nebo až bude moci. Ponechání doby vrácení předmětu půjčky na vůli dlužníka, však nepokládám za vhodné, neboť nemá-li se dlužník k plnění, věřitel nemůže podat přímo žalobu na plnění. Jeho pohledávka není totiž splatná, tedy ani soudně uplatnitelná, a žaloba na plnění by byla zamítnuta jako předčasná, neboť splatnost je jedním ze základních předpokladů úspěšnosti žaloby na plnění. Věřitel bude muset nejprve ve smyslu ustanovení § 564 podat u soudu návrh na určení splatnosti dluhu. Jde o žalobu podle § 161 odst. 3 OSŘ na vydání rozsudku, který nahrazuje projev vůle dlužníka ohledně doby plnění, ponechaný v původním závazku na jeho vůli. Lze tedy shrnout, že vymožení takové pohledávky bude časově náročné a zároveň takové ujednání ovlivní i promlčení dluhu, neboť před uplynutím lhůty splatnosti určené podle § 564 soudním rozhodnutím nemůže věřitel své právo vykonat, nemůže tak začít běžet ani promlčecí doba k vymáhání dluhu.⁶²

Na základě výše uvedeného lze tedy shrnout, že **podstatnými částmi** smlouvy o půjčce jsou:

- vymezení smluvních stran (věřitel a dlužník)
- druhové určení přenechané věci
- vyjádření dočasnosti půjčky
- a závazek dlužníka vrátit věc stejného druhu.

Přenechání předmětu půjčky není podstatnou částí smlouvy o půjčce, neboť přenechání předmětu půjčky je předpokladem vzniku smlouvy samotné.⁶³

Předmětem smlouvy o půjčce může být pouze věc určená podle druhu, zejména (jak uvádí ustanovení § 657 OZ) peníze. Věc určená podle druhu (genericky) je určena druhovými znaky podle počtu, míry nebo váhy. Zatímco věc určená znaky, které ji individualizují a činí nezaměnitelnou s jinými, je věc určená jednotlivě. Kvalifikace věci jako genericky a jednotlivě určené nevyplývá zpravidla z povahy věci samé, nýbrž z vůle účastníků právního vztahu. Výjimka platí u nemovitostí, které jsou vždy určeny individuálně a jednoznačně.⁶⁴

---

⁶² Viz: ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II – komentář*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1658.

⁶³ Blíže viz: kapitola 3.2.

⁶⁴ Viz: MIKEŠ, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I*. Díl první: obecná část, díl druhý: věcná práva. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 243.

Co se týče dlužníkovi povinnosti věc stejného druhu po uplynutí dohodnuté doby vrátit, vrácená věc musí být druhově shodná s věcí půjčenou, tj. „*musí vykazovat stejné kvalitativní a kvantitativní vlastnosti jako věc půjčená*“⁶⁵, jak píše B. Havel a shodně i L. Kopáč: „... *povinností dlužníka je vrátit věc téhož druhu, v témže množství a téže kvalitě.*“⁶⁶

Ustanovení § 658 odst. 2 OZ umožňuje, aby při nepeněžitě půjčce byla věc vrácena ve větším množství či v lepší kvalitě, avšak ona lepší kvalita či větší množství věci představuje úplatu za možnost dispozice s předmětem půjčky.⁶⁷

Je však možné sjednat vrácení věci horší kvality, než byla věc původní? K tomu M. Škárová konstatuje: „*Není .. vyloučeno ani ujednání o vrácení jakosti horší.*“⁶⁸ Jiní autoři se k tomu nikterak nevyjadřují a připouští pouze vrácení věci v lepší kvalitě ve smyslu ustanovení § 658 odst. 2 OZ, a proto z toho vyvozují, že možnost vrácení věci v horší jakosti nepřipouštějí. S ohledem na to, že dlužník je povinen vrátit věci stejného druhu, tj. vrátit věc druhově shodnou, tzn. v témže množství a v téže kvalitě; a dále s ohledem na ustanovení § 658 odst. 2 OZ, si dovoluji s M. Škárovou nesouhlasit, neboť podle mne by se v případě, že by si strany ujednaly vrácení věci jakostně horší, nejednalo o půjčku, ale zřejmě o inominátní smlouvu nebo smlouvu směnnou.

Otázkou však zůstává, zda by bylo možné závazkový vztah považovat za vzniklý na základě smlouvy o půjčce také v případě, že by si strany například ujednaly vrácení věci stejného druhu v horší kvalitě s tím, že rozdíl mezi kvalitou věci, jež byla věřitelem předána dlužníkovi, a kvalitou věci, jež má být dlužníkem věřiteli vrácena, bude doplacen v penězích.

Vzniku půjčky a reálnému charakteru tohoto kontraktu je věnována následující kapitola. Co se týče zániku smlouvy o půjčce, tak řádné a včasné vrácení půjčené věci, je typickým a nejčastějším právním důvodem zániku smlouvy. Vzhledem k tomu, že ustanovení občanského zákoníku upravující smlouvu o půjčce nestanoví žádné specifické možnosti zániku smlouvy, použijí se na zánik smlouvy o půjčce obecná ustanovení občanského zákoníku (část osmá, hlava první, oddíl šestý).

V souvislosti se smlouvou o půjčce je nutné na tomto místě zmínit ustanovení **§ 196a odst. 1 ObZ**, které mimo jiné stanoví, že akciová společnost může uzavřít smlouvu o půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna

---

⁶⁵ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1962.

⁶⁶ KOPÁČ, Ludvík. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 5. jubilejní a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 204.

⁶⁷ K tomu blíže v kapitole 3.3.

⁶⁸ ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II – komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1853.

jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými jen s **předchozím souhlasem** valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku. Ustanovení § 196a odst. 2 pak dále stanoví, že pokud jsou osoby uvedené v § 196a odst. 1 ObZ oprávněny jednat i jménem jiné osoby⁶⁹, použije se ustanovení § 196a odst. 1 ObZ obdobně i na plnění tam uvedené ve prospěch této jiné osoby. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky ovládající osobou ovládané osobě anebo zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou.

Obdobně se ustanovení § 196a ObZ použije i podle ustanovení **§ 135 odst. 2 ObZ** na společnost s ručením omezeným.

Citovaná ustanovení mají zajistit ochranu společnosti před nepoctivým jednáním osob, které jsou oprávněny činit jejím jménem právní úkony, přičemž tato ustanovení se vztahují jak na případy, kdy je společnost dlužníkem ze smlouvy o půjčce, tak na případy, kdy je věřitelem.

Vzhledem k tomu, že je vyžadován předchozí souhlas valné hromady akciové společnosti (resp. valné hromady společnosti s ručením omezeným) s uzavřením smlouvy o půjčce, bude právní úkon učiněný v rozporu s tímto zákonným požadavkem, tj. bez předchozího souhlasu valné hromady, podle ustanovení **§ 39 OZ** neplatný pro rozpor se zákonem.⁷⁰

3.2 Reálný charakter smlouvy o půjčce

K perfekci smlouvy o půjčce nepostačí pouhý smluvní konsensus stran, tj. dohoda stran o podstatných částech smlouvy o půjčce, ale je nezbytné, aby došlo k předání předmětu smlouvy dlužníkovi. Slovy B. Havla: „*Bez předání není smlouvy.*“⁷¹

„*Odevzdání předmětu půjčky věřitelem dlužníkovi je předpokladem uzavření smlouvy o půjčce, takže splývá s uzavřením smlouvy a není předmětem závazku věřitele.*“⁷², a proto

---

⁶⁹ Jménem jiné osoby jsou ve smyslu § 196a odst. 2 oprávněny osoby uvedené v § 196a odst. 1 uzavřít smlouvu, jsou-li jejími statutárními orgány či členy statutárních orgánů, likvidátory, nucenými správci, správci konkursní podstaty apod. Viz: ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 680.

⁷⁰ Viz: ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 680.

⁷¹ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1961.

⁷² KOPÁČ, Ludvík. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 5. jubilejní a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 204.

„snaha dovolávat se věřitelova plnění z titulu půjčky tak musí být neúspěšná pro absenci existence smlouvy.“⁷³

Nedojde-li k předání předmětu půjčky, nebo bylo-li ujednáno, že peníze nebo jiná druhově určená věc bude předána teprve v budoucnu, lze takovou smlouvu považovat za smlouvu o smlouvě budoucí, jak shodně konstatují M. Škárová⁷⁴ a J. Payne-Koubová.⁷⁵ Obdobný názor zastává i B. Havel, který však zároveň uvádí, „že není-li součástí uzavření smlouvy o půjčce předání jejího předmětu, lze takovou smlouvu případně označit i za smlouvu o úvěru, ovšem pouze pokud jsou splněny její podstatné náležitosti podle § 497 ObZ.“⁷⁶

Vzhledem k reálné povaze smlouvy o půjčce, je vhodné (zejména) z důvodu předcházení sporů o vzniku smlouvy o půjčce doporučit, aby si věřitel od dlužníka vyžádal písemné potvrzení o převzetí předmětu půjčky. Pokud byla uzavřena smlouva o půjčce v písemné formě, není podle mého názoru vyloučeno, začlenit prohlášení o převzetí předmětu půjčky přímo do znění písemné smlouvy o půjčce. „Při peněžitých půjčkách zpravidla vyžaduje věřitel od dlužníka písemné prohlášení o dluhu (tzv. dlužní úpis).“⁷⁷, píše M. Škárová. S dlužním úpisem „mohou být spojeny i účinky uznání dluhu, má-li úpis náležitosti vyžadované zákonem (§ 558 občanského zákoníku)“⁷⁸, jak konstatuje L. Kopáč. Pakliže by věřitel takovýto „důkaz“ o předání předmětu půjčky dlužníkovi neměl, zhoršilo by se jeho postavení při prokazování nároku z uzavřené smlouvy o půjčce v případném soudním sporu, neboť by musel prokázat, že tyto věci dlužníkovi opravdu předal, tj. že došlo ke vzniku smlouvy o půjčce.

Jestliže je tedy samotný vznik smlouvy o půjčce závislý na tom, zda byl předmět půjčky dlužníkovi předán či nikoliv, od čeho se pak odvíjí účinnost⁷⁹ této smlouvy? „Ať už je

---

⁷³ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1956.

⁷⁴ Viz: ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II – komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1852.

⁷⁵ Viz: PAYNE-KOUBOVÁ, Jana. In ZOUFALÝ, Vladimír a kol. *Velká kniha smluvních vzorů – komentované vzory*. 5. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 251.

⁷⁶ Viz: HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1957.

⁷⁷ ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II – Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1852.

⁷⁸ KOPÁČ, Ludvík. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 204.

⁷⁹ „Na rozdíl od perfekce, která znamená dovršení, hotovost, existenci právního úkonu, znamená jeho účinnost, že právní úkon vyvolává účinky, které s oním úkonem právní předpisy spojují, a že je tedy také možno úspěšně se domáhat plnění z právního úkonu. Platností právního úkonu se naproti tomu rozumí jeho vlastnost odrážející skutečnost, že dotčený právní úkon netrpí vadou, kterou zákon sankcionuje neplatností.“ Podrobněji viz: ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 1. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 291. „Ač ve velké míře případů spadá vznik, platnost a účinnost právního úkonu

zvolena jakákoliv forma uzavření smlouvy, její účinnost (protože jde typicky o tzv. smlouvu reálnou) nastává až skutečným odevzdáním půjčených věcí dlužníkovi.“, jak píše A. Šíma.⁸⁰ Je tedy zřejmé, že předání předmětu půjčky je předpokladem účinnosti smlouvy o půjčce, stejně jako je předpokladem jejího samotného vzniku.

„Ačkoliv náš občanský zákoník nestanoví *expressis verbis*, po vzoru romanistického pojetí půjčky se předpokládá převod vlastnického práva k předmětu půjčky na dlužníka.“⁸¹ jak konstatuje B. Havel. Ke stejnému závěru dochází i A. Šíma: „Při půjčení věci druhově určených přechází půjčkou na dlužníka vlastnictví k nim“⁸², přičemž k samotnému převodu vlastnického práva z věřitele na dlužníka dochází s ohledem na ustanovení § 133 OZ předáním předmětu půjčky dlužníkovi.

Z důvodu věcně-právních účinků půjčky, svědčí dlužníkovi všechna vlastnická oprávnění, tj. má oprávnění věc držet, věc užívat, věc požívat a disponovat s ní.

Právo věc držet je předpokladem pro výkon ostatních oprávnění dlužníka, jež mu náleží z titulu vlastnického práva k věci.

Právo věc užívat spočívá v tom, že dlužník sám využívá věc, resp. její užitné vlastnosti, za tím účelem, aby realizoval své zájmy a potřeby.

Právo věc požívat spočívá v oprávnění dlužníka brát z věci plody a jiné užitky.

Právo dlužníka s věcí disponovat mu poskytuje možnost rozhodovat o právním i faktickém osudu věci. Dlužník pak na základě tohoto dispozičního oprávnění může takovou věc přenechat k užívání jiné osobě (např. na základě smlouvy o nájmu či smlouvy o výpůjčce), může ji však také zatížit právy třetích osob (např. zástavním právem nebo věcným břemenem) či věc zcizit (např. prodat nebo darovat).

Dlužník však tuto věc může i opustit s úmyslem své vlastnické právo k ní pozbyt (tzv. derelikce)⁸³ a nevylučují-li to zvláštní právní předpisy, může věc i zničit.⁸⁴

---

v jeden okamžik, je možno účinnost právního úkonu odložit na pozdější okamžik.“ *Platnost a účinnost právních úkonů, smluv*. epravo.cz, 14. února 2002 [cit. 19.11.2010]. Dostupné na <www.epravo.cz>.

⁸⁰ ŠÍMA, Alexander. In FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 540.

⁸¹ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1958.

⁸² ŠÍMA, Alexander. In FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 539.

⁸³ Na věc opuštěnou se přiměřeně použije ustanovení § 135 OZ. „Podle zdejšího práva připadá derelikvovaná věc do vlastnictví obce, na jejímž území k derelikci došlo, a to bez dalšího, již samotným opuštěním, neboť aplikace pravidla o šestiměsíční lhůtě nepřichází v úvahu (nemá-li vlastník vůli být nadále vlastníkem, není k čekání po šest měsíců důvod). V konkrétních případech se může jevit sporné, zda jde o ztracenou nebo opuštěnou věc. Jsou-li důvodné pochybnosti, je třeba dát přednost domněnce, že věc byla ztracena. Derelikvovat lze věc movitou i nemovitou.“ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář* – 1. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 600-603.

Jisté omezení možnosti dlužníka nakládat s předmětem půjčky představuje „účelová“ půjčka, kterou připouští B. Havel: „*Pojmově není účel půjčky na nic vázán, avšak není v rozporu se zákonem, pakliže se smluvní strany na určitém účelu ve smlouvě dohodnou. Pak je dlužník v užívání předmětu smlouvy dohodnutým účelem vázán a omezen*“.⁸⁵ M. Marčanová doplňuje: „*V případě, že by si strany ve smlouvě účel použití předaných věcí stanovily, věřitel by si mohl vyhradit odstoupení od smlouvy, když dlužník do určité doby účel nenaplní.*“⁸⁶

Jiný názor však vyjadřuje J. Payne-Koubová: „*Účelové omezení užití předmětu vzhledem k povaze vztahu, který z půjčky vzniká, být omezeno nemůže, dlužník se stává vlastníkem věci.*“⁸⁷

Osobně však zastávám názor, že účelovou půjčku smluvit lze, a to díky, podle mne správné argumentaci B. Havla.

Co se týče způsobu předání („*přenechání*“), nemusí být vždy okamžité a přímé, ale může se také jednat o předání tzv. krátkou rukou (traditio brevi manu), kdy dlužník má u sebe z jiného právního titulu (např. při úschově) věc patřící věřiteli, a strany se dohodnou, že tato věc se stává předmětem půjčky; popřípadě lze předání uskutečnit i symbolicky (traditio longi manu).⁸⁸ Půjčovaná věc může být také předána prostřednictvím třetí osoby.⁸⁹ Zákon nevyklučuje ani předání zprostředkované, tj. věřitel přenechá dlužníkovi určitou věc s tím, aby ji dlužník prodal a získanou částku použil jako předmět dohodnuté půjčky.⁹⁰

V případě peněžité půjčky je na místě upozornit na rozpornou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu týkající se bezhotovostního převodu peněz jako další možnosti předání předmětu půjčky ve smyslu § 657 OZ.

„Poskytování peněz na základě smlouvy o půjčce bezhotovostním převodem se stalo v dnešní době s ohledem na technický pokrok zcela běžným a samozřejmým způsobem

---

⁸⁴ Kdo poškodí důležitý zájem kulturní, vědecký, na ochraně přírody, krajiny nebo životního prostředí, chráněný jiným právním předpisem, tím, že zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnou nebo zašantročí vlastní věc větší hodnoty, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Viz: § 229 trestního zákoníku.

⁸⁵ HAVEL, Bohumil. In HOLUB, Milan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. svazek. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, s. 1017.

⁸⁶ MARČANOVÁ, Jana. Úvěr nebo půjčka k podnikání? *Obchodní právo*. 1994, č. 11, s. 20.

⁸⁷ PAYNE-KOUBOVÁ, Jana. In ZOUFALÝ, Vladimír a kol. *Velká kniha smluvních vzorů – komentované vzory*. 5. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 250.

⁸⁸ Viz: KOPÁČ, Ludvík. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 204. Shodně: PAYNE-KOUBOVÁ, Jana. In ZOUFALÝ, Vladimír a kol. *Velká kniha smluvních vzorů*. 5. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 251.

⁸⁹ Viz: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 2008, sp.zn. 28 Cdo 3790/2008. Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007.

⁹⁰ Viz: HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1960.

poskytování peněžních prostředků dlužníkovi ze strany věřitele.“⁹¹, jak správně podotýká E. Herdová a J. Zrzavecký. O to překvapivější jsou závěry, ke kterým dospěl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 24. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007 a kterými se zcela odklonil od dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu⁹², když konstatoval: „*Předmětem smlouvy o úvěru jsou peněžní prostředky, je možno je poskytnout i převodem z účtu na účet, avšak na základě smlouvy o půjčce, věřitel přenechává dlužníkovi peníze, jako věci určené podle druhu, a tudíž přenechává pouze bankovky a mince.*“⁹³ Nejvyšší soud tak činí rozdíl mezi penězi a peněžními prostředky, kdy penězi rozumí pouze finanční hotovost (tj. bankovky a mince), kterou musí převzít sám dlužník (popřípadě jeho zástupce), zatímco peněžní prostředky mohou být dle mínění Nejvyššího soudu poskytnuty nejen v hotovosti, ale také bezhotovostním převodem z účtu na účet, popřípadě lze plnit ve prospěch dlužníka i třetím osobám.

Při důsledné aplikaci stanoviska, k němuž Nejvyšší soud ve shora zmiňovaném rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 922/2007 dospěl, je možné vyvodit, že: „*...bezhotovostní půjčka by se ocitla v právním režimu inominátní smlouvy, příp. smlouvy o úvěru (a to v případě, že by bylo poskytnutí peněžních prostředků sjednáno jako úročené, jinak by chyběl jeden z pojmových znaků smlouvy o úvěru), či dokonce bezdůvodného obohacení (jednalo by se o právní vztah vzniklý faktickým bezhotovostním převodem peněžních prostředků na účet dlužníka.*“⁹⁴, jak správně upozorňuje T. Grulich.

Negativně se k rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 922/2007 staví i D. Loukota⁹⁵, který striktně odmítá rozlišování mezi pojmy „peníze“ a „peněžní prostředky“. Svou argumentaci mimo jiné opírá o skutečnost, že finanční teorie rozděluje peníze na hotové a bezhotovostní, a k tomuto podotýká: „*Obě podoby peněz plní v ekonomice stejnou funkci. Důvodem pro rozdělení peněz je pouze společenský pokrok. Společenský pokrok však nemůže být důvodem k tomu, aby soukromoprávní subjekty byly limitovány v právu uzavírat smlouvu*

---

⁹¹ Viz: HERDOVÁ, Eva. ZRZAVECKÝ, Jan. *Bezhotovostní půjčka nakonec ano* [online]. Epravo.cz, 12. ledna 2010 [cit. 23. září 2010]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/bezhotovostni-pujcka-nakonec-ano-59790.html>>.

⁹² „*Při peněžité půjčce může dojít k předání půjčené částky i bezhotovostním převodem na účet dlužníka.*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2004, sp.zn. 29 Odo 350/2003. Obdobě v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2007, sp.zn. 33 Odo 209/2005.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007.

⁹⁴ GRULICH, Tomáš. Malá poznámka k (ne)připustnosti tzv. „bezhotovostní“ půjčky. *Právní fórum*. 2008, č. 11, s. 465.

⁹⁵ LOUKOTA, Dan. *Peníze kontra peněžní prostředky* [online]. Epravo.cz, 9. září 2008 [cit. 23. září 2010]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/penize-kontra-penezni-prostredky-55181.html>>.

o půjčce v případě, že jejich svobodná vůle a projevy této vůle směřují k uzavření smlouvy o půjčce.“⁹⁶

Je zřejmé, že argumentace Nejvyššího soudu se opírá o čistě jazykový výklad ustanovení § 657 OZ. Užití čistě jazykového výkladu je však nedostačující, neboť „*mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevdělanosti, smysl a účel právní normy činí z práva nástroj odcizení a absurdity.*“⁹⁷

„Bezhotovostní půjčku“ Nejvyšší soud opět připouští v rozhodnutí ze dne 11.11.2008, sp.zn. 28 Cdo 3790/2008, v němž zároveň připouští (oproti svému dřívějšímu stanovisku publikovaném v rozsudku sp. zn. 32 Cdo 922/2007) poskytnutí půjčky na účet třetí osoby, když uvádí: „*Jestliže konstantní judikatura, ve shodě s odbornou literaturou, nevyžaduje fyzické předání předmětu půjčky dlužníkovi, bylo by zbytečným a neodůvodněným omezením autonomie vůle smluvních stran nepřipustit určení bankovního účtu třetí osoby jako místa, kam má být předmět půjčky převeden, pokud se na tom strany smlouvy o půjčce dohodnou.*“⁹⁸

Lze tedy shrnout, že v současné době existují na bezhotovostní převod jako možnost předání předmětu půjčky dva zcela vzájemně si odporující názory Nejvyššího soudu.⁹⁹

Osobně se přikláním k názoru, že k předání půjčených peněz může dojít i bezhotovostním převodem z jednoho účtu na druhý, zejména díky, podle mne, přesvědčivé argumentaci D. Loukoty a T. Grulichy.

Upozornila bych také na skutečnost, že autoři odborné literatury publikované před i po „kontroverzním“ rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 922/2007, připouštěli a připouští bezhotovostní převod peněz jako způsob předání, aniž by tuto možnost jakkoliv zpochybňovali.¹⁰⁰

---

⁹⁶ LOUKOTA, Dan. *Peníze kontra peněžní prostředky* [online]. Epravo.cz, 9. září 2008 [cit. 23. září 2010]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/penize-kontra-penezni-prostredky-55181.html>>.

⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997, sp.zn.: Pl. ÚS 33/97.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 2008, sp.zn. 28 Cdo 3790/2008.

⁹⁹ Na tomto místě je nutné zmínit, že zástupci advokátní kanceláře Hájek Zrzavecký, s.r.o. se zúčastnili IV. Symposia NS a s přítomnými soudci rozporné judikáty konzultovali. Přítomní soudci připustili nesprávnost rozhodnutí ze dne 24. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007 a současně uznali, že v tomto případě NS pochybil rovněž v tom, že věc nebyla předložena k rozhodnutí velkému senátu. Viz: HERDOVÁ, Eva. ZRZAVECKÝ, Jan. *Bezhotovostní půjčka nakonec ano* [online]. Epravo.cz, 12. ledna 2010 [cit. 23. září 2010]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/bezhotovostni-pujcka-nakonec-ano-59790.html>>.

¹⁰⁰ Viz: KOPÁČ, Ludvík, MELICHAROVÁ-KARFÍKOVÁ, Dita. In KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 227. Shodně: POSPÍŠILOVÁ, Alena a kol. *Vzory smluv pro podnikatele*. Praha: ASPI, 2007, s. 76 nebo KOPÁČ, Ludvík. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 204.

Vzhledem k reálné povaze smlouvy o půjčce lze tvrdit, že v případě bezhotovostního plnění smlouva o půjčce vznikne teprve připsáním peněžních prostředků na účet dlužníka, tj. v okamžiku, kdy dlužník získá oprávnění s předmětem půjčky fakticky disponovat.

3.3 Úplatnost půjčky

Pojmovým znakem půjčky není úplatnost, nicméně občanský zákoník umožňuje, aby úplata sjednána byla. Úplatou lze rozumět odměnu, kterou platí dlužník věřiteli za dispoziční právo s předmětem půjčky. Povinnost dlužníka tuto úplatu poskytnout však musí být ve smlouvě o půjčce výslovně sjednána.

Občanský zákoník v ustanovení § 658 odst. 1 stanoví, že *při půjčce peněžité lze dohodnout úroky*, a v ustanovení § 658 odst. 2 dále stanoví, že *při půjčce nepeněžité lze ujednat místo úroků plnění přiměřeného většího množství nebo věci lepší jakosti, zpravidla téhož druhu*.

B. Havel ke shora citovaným ustanovením občanského zákoníku uvádí: *“...gramatickým výkladem lze dovodit, že u všech druhů půjček lze sjednat peněžitý úrok a u půjčky nepeněžité lze pak navíc (místo) sjednat také úrok věcný. Jelikož však zákonodárce neformuloval pravidlo v § 658 jednotně, tedy nestanovil obecně, že půjčku je možné sjednat úročnou, je bezpečnější dovodit, že tím tedy něco zamýšlel a odlišuje úrok jakožto plnění peněžité, a plnění místo úroku, jakožto plnění nepeněžité. Odstavec 1 a 2 řeší odlišné právní případy a není tak správné je směřovat.”*¹⁰¹

Je tak možné učinit závěr, že *„ u peněžitých půjček lze dohodnout jako úplatu úrok, zatímco u věcných půjček lze dohodnout úplatu ve formě většího množství věcí nebo ve vrácení věci lepší kvality“*¹⁰², jak píše L. Kopáč. K tomu B. Havel však doplňuje, že z dikce ustanovení § 658 odst. 2 OZ *„ ... lze dovodit, že i nepeněžitou půjčku lze podrobit peněžitému úroku.”*¹⁰³

Občanský zákoník neobsahuje žádné výslovné ustanovení ohledně maximální výše smluvních úroků sjednaných smluvními stranami jako úplata za dispoziční právo s předmětem půjčky. Je tedy určení výše úroků vždy věcí dohody smluvních stran, a tudíž nepodléhá žádnému omezení?

---

¹⁰¹ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1968.

¹⁰² KOPÁČ, Ludvík. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 205.

¹⁰³ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1969.

Tento závěr by jistě vyhovoval základní zásadě soukromého práva, tj. smluvní volnosti, avšak Nejvyšší soud¹⁰⁴ podotýká, že rovněž u dohody o úrocích při peněžité půjčce platí ustanovení § 3 odst. 1 ObZ, podle kterého nesmí být výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů v rozporu s „dobrymi mravy“.¹⁰⁵

Nejvyšší soud¹⁰⁶ dovedl, že při sjednávání úroku při peněžité půjčce jedná v souladu s dobrými mravy jen ten věřitel, který požaduje přiměřený úrok bez ohledu na to, že dlužník uzavírá smlouvu o půjčce v situaci pro něho obtížné, a za nepřiměřený smluvní úrok z půjčky označil *zpravidla úrok sjednaný ve výši, která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jeho sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček.*

Z. Ryšánek se správně táže, kde je hranice, od které dochází k podstatnému převýšení obvyklé úrokové míry a k výše citovanému závěru Nejvyššího soudu uvádí: *„Nejvyšší soud při svém rozhodování neměl v řešeném případě až tak těžkou úlohu, neboť úrok byl sjednán ve výši 60 % ročně, přičemž úroková míra bank v době sjednání půjčky dosahovala 15,5 %.“*¹⁰⁷

Při určení přiměřenosti nebo nepřiměřenosti úroku by se proto měla zohledňovat nejen výše nebo hodnota půjčené jistiny, ale jak správně podotýká B. Havel, *„také časová nebo věcná potřeba půjčky, omezení věřitele v možnostech půjčenou věc užívat, povaha smluvních stran a jejich fyzická, racionální či morální vyspělost či obvyklost obdobných ujednání.“*¹⁰⁸

Lze shrnout, že dle současné judikatury je ujednání, kterým byly při peněžité půjčce sjednány nepřiměřeně vysoké smluvní úroky, neplatné podle § 39 OZ, a to buď pro rozpor se zákonem (představuje-li naplnění skutkové podstaty trestného činu lichvy podle ustanovení § 218 trestního zákoníku, popřípadě jiného trestného činu) nebo pro rozpor s dobrými mravy (v ostatních případech).¹⁰⁹

S tímto závěrem však do značné míry polemizuje B. Havel: *„Nelze uznat za správné závěry, že aplikace § 39 je aplikací objektivního pravidla, které je vystaveno na ochranu slabších stran, a to i proti jejich souhlasu – pokud by byl sjednán úrok, který se soudnému intelektu zdá jako nemravný, avšak smluvní strany na něm trvají (s absencí násilí či omylu),*

¹⁰⁴ Viz: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004.

¹⁰⁵ *„Za dobré mravy lze považovat souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými mravními i morálními zásadami demokratické společnosti.“* Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp.zn. II ÚS 249/97.

¹⁰⁶ Viz: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004. Obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2007, sp.zn. 33 Odo 236/2005.

¹⁰⁷ RYŠÁNEK, Zdeněk. Ještě jednou o nepřiměřených úrocích, ale nejen o nich. *Ad Notam*. 2008, č. 2, s. 63.

¹⁰⁸ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1969.

¹⁰⁹ Viz:Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004.

není důvod § 39 použit – v daném případě je třeba ctít princip (informované) smluvní svobody jako princip vyšší než ochranu slabší strany přes vágni dobré mravy. Rovněž by tak bylo správně před aplikací ultimativního § 39 zvážit, zda neaplikovat spíše § 49 nebo 49a a ponechat tak případné zrušení smlouvy na vůli poškozeného.¹¹⁰ Tento názor se mi jeví jako logický a souhlasím s ním.

Od smluvních úroků je nutné odlišovat úroky z prodlení. Úrok z prodlení má jinou funkci než smluvní úrok, tj. představuje především sankci za to, že dlužník neplnil svůj dluh řádně a včas. Na rozdíl od smluvního úroku vzniká nárok na úrok z prodlení ex lege. Podle ustanovení § 517 odst. 2 OZ platí, že ocitne-li se dlužník v prodlení s plnění peněžitého závazku je věřitel oprávněn požadovat od dlužníka vedle samotného plnění úroky z prodlení. Výše úroků z prodlení je stanovena nařízením vlády č. 142/1994 Sb., dle kterého výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené ČNB pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů.

„Občanský zákoník ani obchodní zákoník neumožňují věřiteli požadovat po dlužníku příslušenství (úrok z prodlení) pro případ prodlení s placením příslušenství pohledávky. ...tím není dotčeno právo účastníků dohodnout se, že smluvené úroky se stanou součástí jistiny.“¹¹¹ Na základě takového ujednání může věřitel, v případě prodlení se splácením takto navýšené jistiny, požadovat úroky z prodlení z celé dlužné částky.

3.4 Smlouva o půjčce jako kombinovaný obchod

Smlouva o půjčce se za zákonem stanovených předpokladů řadí mezi tzv. kombinované obchody.

Za kombinované obchody lze ve smyslu § 261 odst. 6 ObZ označit „smlouvy a jimi založené vztahy mezi podnikateli nebo státem či samosprávnými územními jednotkami za podmínek podle § 261 odst. 1 a 2 ObZ, pokud jde o smlouvy v obchodním zákoníku jako smluvní typ neupravené, ale upravené jako smluvní typ v zákoníku občanském.“¹¹²

Ustanovení § 261 odst. 6 ObZ stanoví, že tyto smlouvy se řídí příslušnými ustanoveními o tomto smluvním typu v občanském zákoníku a obchodním zákoníkem.

Nejvyšší soud vykládá výše zmíněné ustanovení § 261 odst. 6 ObZ takto: „Smluvní typy upravené pouze v občanském zákoníku se řídí občanským zákoníkem jen v rozsahu této

¹¹⁰ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář*, 2. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 1969.

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2004, sp.zn. 35 Odo 101/2002.

¹¹² BEJČEK, Josef. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 30.

*úpravy, přičemž se ale na ně zároveň použijí obecná ustanovení obchodního zákoníku.*¹¹³ Obdobně se vyjadřuje i J. Bejček: „*Není-li smluvní typ upraven v obchodním zákoníku a je upraven v občanském zákoníku, použije se i ve vztazích mezi podnikateli uzavírajícími tento smluvní typ jen ustanovení občanského zákoníku o tomto smluvním typu. Otázky mezi podnikateli vzniknuvší na základě tohoto „občanskoprávního“ smluvního typu, které lze řešit podle obchodního zákoníku (např. délku promlčení, předpoklady odpovědnosti za škodu apod.) se s odkazem na §261 odst. 6 a § 1 odst. 2 obchodního zákoníku budou řešit podle zákoníku obchodního.*“¹¹⁴

Aplikováno na smlouvu o půjčce jako smluvní typ upravený pouze v občanském zákoníku, je-li tato uzavřena mezi podnikateli za splnění podmínek ustanovení § 261 odst. 1¹¹⁵, tj. při jejím vzniku je s přihlédnutím ke všem okolnostem zřejmé, že se týká podnikatelské činnosti těchto podnikatelů, použijí se na takto vzniklý vztah z ustanovení občanského zákoníku jen ustanovení o tomto smluvním typu (§§ 657 - 658), jinak se na tento vztah použijí obecná ustanovení obchodního zákoníku, tj. délka promlčení, předpoklady odpovědnosti za škodu, splnění či prodlení se řídí obchodním zákoníkem. Mimo jiné také platí, že uzavřou-li smlouvu o půjčce „*dva podnikatelé v písemné formě (což se podle OZ nemusí), mělo by pro změnu takové smlouvy platit nikoliv pravidlo § 40 odst. 2 OZ (že písemně uzavřená smlouva může být změněna nebo zrušena pouze písemně), ale pravidlo podle § 272 odst. 2 ObZ (tj. nutnost písemné formy změny by musela být dohodnuta, jinak by bylo možné i smlouvu uzavřenou písemně změnit ústně).*“¹¹⁶

Naproti tomu je-li půjčka sice uzavřena mezi podnikateli, ale při jejím vzniku nebylo s přihlédnutím ke všem okolnostem zřejmé, že se týká jejich podnikatelské činnosti, řídí se takto vzniklý vztah pouze ustanoveními občanského zákoníku, a to i přes podnikatelskou povahu obou smluvních stran.

S ohledem na novelizaci obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. je nutné připomenout, že zmiňované ustanovení § 261 odst. 6 ObZ před touto novelou stanovilo odchylně od současné úpravy, že smlouvy mezi osobami uvedenými v odstavcích 1 a 2 § 261 ObZ, které nejsou upraveny v obchodním zákoníku a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, se řídí pouze ustanoveními občanského zákoníku. Jak uvádí I. Štenglová: „*Toto ustanovení vyložila soudní praxe (při různosti teoretických názorů) tak, že*

---

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2006, sp. zn. 30 Cdo 595/2006.

¹¹⁴ BEJČEK, Josef. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 31.

¹¹⁵ Resp. za splnění podmínek podle ustanovení § 261 odst. 2 ObZ.

¹¹⁶ BEJČEK, Josef. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 32.

pod pojmem „smlouva“ je třeba rozumět i celý vztah touto smlouvou založený. V praxi tedy platilo, že tyto smlouvy a vztahy jimi založené se neřídí úpravou obchodního zákoníku, ale že se řídí jen úpravou občanského zákoníku.“¹¹⁷ I důvodová zpráva ke zmiňované novele naznačuje, že výklad ustanovení § 261 odst. 6 ObZ nebyl dříve jednoznačný: „Úprava odstraňuje dosavadní pochybnosti o tom, zda se v případě smluv upravených pouze v občanském zákoníku uzavíraných mezi subjekty podle odstavce 1 a 2 použije obecné úpravy obchodních závazkových vztahů podle občanského zákoníku.“¹¹⁸

Vzhledem ke skutečnosti, že zákon č. 370/2000 Sb., jehož prostřednictvím byl text § 261 odst. 6 věty první obchodního zákoníku od 1. ledna 2001 změněn, neobsahuje přechodná ustanovení, jež by se této změny jakkoli týkala, dovodil Nejvyšší soud, že „pro smlouvu o půjčce uzavřenou do 31. 12. 2000 mezi osobami podle § 261 odst. 1 a 2 obchodním zákoníkem se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy občanským zákoníkem (včetně úpravy promlčení), nikoliv zákoníkem obchodním, celý vztah se tedy řídí pouze zákoníkem občanským.“¹¹⁹

3.5 Odlišení smlouvy o půjčce od jiných smluvních typů

Smlouvu o půjčce je třeba odlišovat od jiných jí obsahově blízkých smluvních typů, kterými jsou zejména smlouva o úvěru, smlouva o výpůjčce, nájemní smlouva a smlouva směnná.

Při posuzování obsahu konkrétní smlouvy je nutné pamatovat na základní pravidlo výkladu právních úkonů, tj. právní úkon vždy posuzovat podle jeho obsahu, nikoliv podle toho, jak je nazván.

Diferencím půjčky a úvěru se věnuji v kapitole 6.

Je-li ve smlouvě stanovena povinnost dlužníka vrátit stejnou věc, která mu byla věřitelem přenechána při současné absenci úplatnosti, půjde o výpůjčku dle § 659 OZ. Vlastnické právo k věci se v případě výpůjčky nemění.

Je-li předmětem smlouvy věc individuálně určená a strany si současně stanoví za užívání předmětu smlouvy úplatu, lze vzniklou smlouvu považovat za nájemní ve smyslu § 663 OZ.

---

¹¹⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 838.

¹¹⁸ Tisk č. 476 Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 1998-2002, *Vládní návrh zákona Novela obchodního zákoníku – EU* [online], Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 26. září 2010] Dostupné na < <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=476&CT1=0>>.

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2914/2007.

Pokud by se dlužník zavázal vrátit věřiteli věci sice druhově určené, ale zcela odlišného druhu od věcí věřitelem mu předaných, naplňovala by taková smlouva znaky smlouvy směnné podle § 611 OZ.

4 Smlouva o úvěru

4.1 K základním pojmům

Před samotným vymezením smlouvy o úvěru jakožto jednoho ze základních smluvních typů upravených obchodním zákoníkem, považují za vhodné nejprve vysvětlit některé pojmy, jež s tímto smluvním typem úzce souvisí, tj. úvěr, úvěrový vztah, úvěrování a úvěrová operace.

„*Úvěr je současně pojmem právním i ekonomickým.*“¹²⁰ V ekonomickém smyslu lze úvěr definovat jako „*návratné poskytnutí peněžních prostředků za dohodnutých podmínek.*“¹²¹ Úvěr jako pojem právní je pak možné vymežit jako „*návratné poskytnutí peněžních prostředků s tím, že příjemce úvěru je navíc povinen zaplatit poskytovateli úvěru ještě úplatu ve formě úroků z poskytnutých peněžních prostředků.*“¹²²

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, nenabízí legální definici úvěru.

Úvěr však definuje zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Dle § 1 odst. 2 písmena b) zákona o bankách, se pro účely tohoto zákona úvěrem rozumí *v jakékoliv formě dočasně poskytnuté finanční prostředky.*

S pojmem úvěr se lze setkat také v § 1 pís. h zákona č. 219/1995 Sb. devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů, který finančním úvěrem rozumí *poskytnutí peněžních prostředků v české nebo v cizí měně, se kterým je spojena povinnost k jejich vrácení v peněžní formě; za finanční úvěr se považuje i peněžní půjčka, hypoteční úvěr, spotřebitelský úvěr, finanční leasing.*

Kromě shora uvedeného lze za úvěr považovat i případy tzv. obchodního (zbožového dodavatelského) úvěru, tj. situace, „*kdy plnění a protiplnění není uskutečněno ve stejném časovém okamžiku, tzn. případy nastalého časového rozdílu mezi plněním závazku (např. převzetí zboží kupujícím), resp. přijetím vyúčtování (faktury) a zaplacením.*“¹²³ Obchodní úvěr však vzniká na základě smluvně dojednaných platebních podmínek, nikoliv na základě smlouvy o úvěru ve smyslu § 497 ObZ.

---

¹²⁰ PLÍVA, Stanislav a kol. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009, s. 79.

¹²¹ Tamtéž, s. 79.

¹²² Tamtéž, s. 79.

¹²³ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 225.

Úvěrový vztah je vztah, který vzniká „při návratném poskytování peněžních prostředků subjektu k tomu oprávněnému druhému subjektu.“¹²⁴

Úvěrováním „se rozumí forma návratného financování, které je spjato především s finančním krytím krátkodobých a dlouhodobých potřeb, s financováním přechodných výkyvů a nedostatků v hospodaření, s překlenutím časového nesouladu mezi tvorbou a potřebou zdrojů na financování výroby, obchodu a služeb.“¹²⁵

Úvěrové operace „jsou pojmem přesahujícím pojem úvěrové smlouvy ve smyslu obchodního zákoníku; mezi úvěrové operace lze řadit např. leasing.“¹²⁶

4.2 Pojmové znaky a podstatné části smlouvy o úvěru

Smlouva o úvěru je upravena v části třetí, hlavě druhé obchodního zákoníku, a to konkrétně v ustanoveních §§ 497-507. Z těchto ustanovení jsou kogentní pouze dvě ustanovení, tj. § 497, který ve smyslu § 263 odst. 2 ObZ představuje základní ustanovení smlouvy o úvěru; a § 499, který se týká úplaty za sjednání závazku poskytnout úvěr a který je společně s dalšími kogentními ustanoveními části třetí ObZ taxativně vyjmenován v § 263 odst. 1 ObZ. Ostatní ustanovení jsou dispozitivního charakteru a uplatní se pouze v případě, že si strany ve smlouvě nedojednaly něco jiného.

Závazkový vztah ze smlouvy o úvěru je řazen na základě ustanovení § 261 odst. 3 ObZ mezi tzv. **typové (absolutní) obchody** a řídí se bez ohledu na povahu jeho účastníků vždy obchodním zákoníkem.¹²⁷

Aktuální znění § 497 ObZ stanoví, že *smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.*

Za **podstatné části** smlouvy o úvěru lze na základě výše uvedeného označit:

- identifikaci smluvních stran
- závazek jedné smluvní strany poskytnout na požádání druhé smluvní strany peněžní prostředky
- určení výše peněžních prostředků, které mají být poskytnuty

¹²⁴ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 226.

¹²⁵ Tamtéž, s. 226.

¹²⁶ Tamtéž, s. 226.

¹²⁷ S výhradou ustanovení § 262 odst. 4 ObZ, který mj. stanoví, že ve vztazích podle § 261 (tedy včetně § 261 odst. 3, jež vyjmenovává typové obchody) se použijí - v případech, kdy je to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem - i ustanovení jiných předpisů, než-li jen obchodního zákoníku, a to ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulí a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitel. Viz: BEJČEK, Josef. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 27.

- a závazek smluvní strany úvěr přijímající poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Smlouva o úvěru má **konsensuální charakter**, tj. k jejímu vzniku není potřeba skutečné poskytnutí peněžních prostředků, ale postačí shoda stran ohledně výše uvedených podstatných částí.

Obdobně jako v případě smlouvy o půjčce se i v případě smlouvy o úvěru uplatní ustanovení **§ 196a odst. 1 a 2 ObZ** a **§ 135 odst. 2 ObZ**.

Obchodní zákoník označuje strany smlouvy o úvěru jako věřitele a dlužníka. S ohledem na synallagmatický charakter smlouvy o úvěru je však toto označení nepřesné. „*Strana smlouvy o úvěru, která se zavazuje úvěr poskytnout, je označena jako věřitel, i když vlastně při uzavření smlouvy je dlužníkem. Věřitelem se stává až v případě, že peněžní prostředky, k jejichž poskytnutí se zavázala, skutečně poskytla. Obdobně je tomu pokud jde o druhou smluvní stranu. Tu obchodní zákoník označuje jako dlužníka, třebaže při uzavření smlouvy je věřitelem. Dlužníkem se stává teprve, když úvěr čerpá a má povinnost ho vrátit a zaplatit úroky.*“¹²⁸

V případě bankovního úvěru se lze často setkat s vymezením smluvních stran jako „*banka a klient*“.¹²⁹

Poskytování úvěrů patří ve smyslu § 1 odst. 1 pís. b zákona o bankách mezi základní činnosti banky, „*což je mnohdy důvod řadit úvěrové smlouvy mezi smlouvy bankovní, přičemž s ohledem na charakter smlouvy o úvěru nejsou banky výlučnými, ale pouze častějšími poskytovateli úvěrů (věřiteli).*“¹³⁰, upozorňuje L. Lochmanová. Obdobně se vyjadřuje i S. Plíva: „*Věřitelem, tj. stranou, která se zavazuje úvěr poskytnout, je zpravidla banka. Může jím však být i jiná osoba, právnická i fyzická, a nemusí se jednat ani o podnikatele. Podmínkou však je, že poskytuje úvěr bez přijímání vkladů od veřejnosti, což je činnost, která je vyhrazena bankám (§ 2 BankZ).*“¹³¹

Nejvyšší soud také potvrdil, že **smlouvu o úvěru může platně uzavřít** (ať již jako věřitel nebo jako dlužník) **jakýkoli subjekt**.¹³²

¹²⁸ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1078. Shodně LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 228.

¹²⁹ Viz.: PLÍVA, Stanislav a kol. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009, s. 79.

¹³⁰ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 225.

¹³¹ PLÍVA, Stanislav. In HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1015.

¹³² „*Smlouvu o úvěru může platně uzavřít jakýkoli subjekt. To, zda poskytování úvěru je předmětem činnosti věřitele, může být významné jen pro řešení otázky, zda si věřitel může platně sjednat úplatu za převzetí závazku*

Nicméně se lze setkat i s názorem opačným, který považuje poskytování úvěru za činnost vyžadující povolení působit jako banka, a to jako činnost samostatnou. Tento názor vychází ze skutečnosti, že přijímání vkladů a poskytování úvěrů jsou v zák. č. 91/1992 Sb., uvedeny jako dvě různé činnosti pod samostatnými písmeny (§ 1 odst. 1 BankZ). Proto by poskytování úvěrů jako předmět činnosti mohla provádět jen banka. Jiné osoby by tak mohly činit jen výjimečně a jednorázově.¹³³

Osobně zastávám názor, že věřitelem nemusí být pouze banka, ale může jím být kterýkoliv jiný podnikatelský i nepodnikatelský subjekt, neboť se mi tento názor jeví jako logický, a to s ohledem na ustanovení § 497 ObZ, které nestanoví, že by smlouvu o úvěru na straně věřitele byla oprávněna uzavírat pouze banka.

Ze stejného důvodu se domnívám, že úvěrovou smlouvu **nelze řadit mezi tzv. bankovní obchody.**

Předmětem smlouvy o úvěru jsou peněžní prostředky, přičemž ustanovení § 497 ObZ stanoví, že smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky „do určité částky“.

Formulace „do určité částky“ bývá interpretována tak, že „výše úvěru bude zpravidla ve smlouvě sjednána ve formě určitého limitu, který vyjadřuje maximální výši, do které může dlužník úvěr čerpat. Požadavku, aby závazek věřitele byl kvalifikován jako závazek poskytnout peněžní prostředky „do určité částky“, bude vyhotovovat i smluvní ujednání, podle něhož se věřitel zaváže úvěr poskytnout přímo jako určitou částku (nikoli jako limit).“¹³⁴, jak uvádí S. Plíva. Obdobně se vyjadřuje i K. Marek s K. Eliášem: „Částka úvěru může být vymezena pevnou sumou nebo limitem.“¹³⁵

„Na základě smlouvy o úvěru vzniká dlužníkovi právo, nikoliv povinnost, požadovat od věřitele poskytnutí peněžních prostředků v rozsahu a za podmínek uvedených ve smlouvě.“¹³⁶, jak píše S. Plíva a následně uzavírá: „Ze zákonného vymezení smlouvy o úvěru nevyplývá povinnost dlužníka dojednaný úvěr čerpat. Z tohoto hlediska vlastně smlouva o úvěru představuje závazek věřitele mít smlouvou sjednané peněžní prostředky k dispozici

---

poskytnout úvěr nebo pro úvahu o určení okruhu osob oprávněných tento smluvní vztah za věřitele založit.“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001.

¹³³ Na tento odlišný názor v odborné literatuře upozorňuje S. Plíva. Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1078. Obdobně ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy obchodního práva*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 284.

¹³⁴ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1078.

¹³⁵ MAREK, Karel, ELIÁŠ, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 430.

¹³⁶ PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009, s. 217.

pro dlužníka po sjednanou dobu, popřípadě až do požádání dlužníka, nedojde-li k zániku závazku věřitele dříve (např. dohodou, výpovědí poskytnutí úvěru podle §500).“¹³⁷

Problematiky výkladu formulace „do určité částky“ se týká i následující myšlenka L. Lochmanové¹³⁸, podle níž by banky v úvěrové smlouvě měly důsledně rozlišovat, zda peněžní prostředky poskytují „do určité výše“ nebo „v určité výši“, a to v závislosti na sjednané sankce (obvykle smluvní pokutu) za nedodržení dlužníkovy povinnosti čerpat peněžní prostředky zčásti nebo zcela. „*Je-li ve smlouvě sjednáno, že banka se zavazuje na požádání dlužníka poskytnout peněžní prostředky do výše .... Kč, pak sice musí rezervovat maximálně sjednanou částku, ovšem rovněž musí předpokládat, že ve sjednané lhůtě o ni dlužník nepožádá vůbec. Jinými slovy řečeno: dlužník je oprávněn nečerpat vůbec, nebo jen určitou část sjednaného limitu, nebo celou výši. V daném případě nelze dlužníka sankcionovat za nesplnění povinnosti rezervované peněžní prostředky čerpat. Je-li však dlužníkovi garantováno právo a má-li tomu odpovídající povinnost čerpat peněžní prostředky v určité výši, a neučiní-li tak ve sjednané době pak je možné dohodnout smluvní pokutu jako částečnou satisfakci za jejich rezervaci, aniž by je banka mohla použít k úvěrování jiného subjektu za jiným účelem.*“¹³⁹ Tento názor se mi jeví jako logický a souhlasím s ním.

Obecně lze říci, že úvěr lze poskytnout v libovolné výši a že je tudíž pouze na vůli věřitele, jaký finanční obnos je ochoten dlužníkovi poskytnout a k tomu se poté v úvěrové smlouvě zavázat. Toto však neplatí v případě bank, neboť „*Česká národní banka určuje, jaká procentní výše z kapitálu a rezerv může nanejvýš činit suma úvěru poskytnutého jednomu dlužníkovi, a obdobný limit je třeba respektovat i ve vztahu k celkové částce úvěrů poskytnutých deseti největším dlužníkům banky.*“¹⁴⁰

Co se týče měny, ve které lze peněžní prostředky poskytnout, obchodní zákoník připouští i jinou než českou měnu, vyžaduje se však, aby poskytnutí úvěru v cizí měně respektovalo požadavky devizových předpisů (§ 498 ObZ). „*Pokud smlouva zvláštní ujednání o měně neobsahuje, je zřejmé, že má být realizována v měně tuzemské.*“¹⁴¹

Pokud mezi stranami není sjednáno odchylně, je dlužník povinen vrátit peněžní prostředky v měně, ve které mu byly poskytnuty, a ve stejné měně platit také úroky.

¹³⁷ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1078.

¹³⁸ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 228-229.

¹³⁹ Tamtéž, s. 228-229.

¹⁴⁰ MAREK, Karel. ELIÁŠ, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 431.

¹⁴¹ MAREK, Karel. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1583.

Forma čerpání prostředků je dána zejména dohodou stran. K tomu S. Plíva uvádí: „Poskytnutí prostředků věřitelem se zpravidla uskutečňuje tak, že věřitel platí z úvěru věřitelům dlužníka, většinou bezhotovostním způsobem převodem na jejich účet. Není však vyloučeno ani čerpání úvěru takovým způsobem, že věřitel peněžní prostředky převede na účet dlužníka nebo je dlužníkovi vyplatí v hotovosti.“¹⁴² Obdobně L. Lochmanová: „Dlužník může žádat o jejich vyplacení v hotovosti, převedení na běžný účet, převedení na účet „svého“ věřitele, dále také může předkládat faktury vystavené věřitelem k proplacení.“¹⁴³

Smlouvu o úvěru je možné uzavřít ústně či konkludentně, neboť **písemnou formu obchodní zákoník neukládá**. Nicméně, jak podotýká K. Marek: „V praxi se ústní smlouvy zpravidla nevyskytují a věřitelé v zájmu zabezpečení návratnosti poskytnutých prostředků obvykle formulují znění úvěrových smluv vskutku detailně, častým postupem je odkaz na znění obchodních podmínek věřitele (jako nedílné součásti úvěrové smlouvy, v nichž jsou práva a povinnosti smluvních stran zakotveny do značných podrobností.)“¹⁴⁴

V případě, kdy na straně věřitele stojí banka, plyne tato skutečnost také z § 11 odst. 4 z.č. 21/1992 Sb., o bankách, *kdy banka je povinna vést agendu každé smlouvy uzavírané s klientem takovým způsobem, aby na žádost České národní banky byla bez zbytečného odkladu schopna předložit příslušné doklady v ověřeném překladu do českého jazyka.*

Smlouva o úvěru musí však být písemná tehdy, kdy alespoň jedna strana projeví vůli, aby v takové formě uzavřena byla (§ 272 odst. 1 obchodního zákoníku). S ohledem na právní jistotu obou smluvních stran lze však písemnou formu smlouvy doporučit.

Kromě ustanovení § 497 ObZ je kogentní také **ustanovení § 499 ObZ**, které stanoví, že *za sjednání závazku věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky lze sjednat úplatu, jestliže poskytování úvěru je předmětem podnikání věřitele.*

Tuto úplatu je však nutné odlišovat od smluvních úroků. Na zaplacení úroků, jak bude z dalšího výkladu vyplývat¹⁴⁵, má právo každý věřitel, který sjednal smlouvu o úvěru a na základě ní úvěr skutečně dlužníkovi na jeho žádost poskytl. Naproti tomu úplata za sjednání závazku přichází v úvahu pouze v případě, že věřitelem je osoba, u které je poskytování úvěru předmětem jejího podnikání. Podmínkou vzniku práva na zaplacení této úplaty však je, že

¹⁴² PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009, s. 217.

¹⁴³ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 214.

¹⁴⁴ MAREK, Karel. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1581.

¹⁴⁵ Viz kapitola 4.3.5.

byla, včetně výše, mezi věřitelem a dlužníkem sjednána. Nezáleží tedy vůbec na tom, zda k čerpání sjednaného úvěru dlužníkem skutečně došlo.¹⁴⁶

Poněkud nejasná je však odpověď na otázku, za co přesně věřitel tuto úplatu může požadovat. Dosud jsem se v odborné literatuře setkala se dvěma názory na interpretaci ustanovení § 499 ObZ. První možný výklad ustanovení § 499 ObZ zastávají například S. Plíva¹⁴⁷ nebo K. Marek¹⁴⁸, kteří shodně uvádějí, že úplata představuje odměnu věřiteli za to, že za dobu mezi sjednáním smlouvy o úvěru a skutečným čerpáním úvěru musí pro dlužníka rezervovat peněžní prostředky.

Druhé možné pojetí tohoto ustanovení vyslovuje L. Lochmanová, která s výše uvedeným názorem polemizuje: „*Proč není stejné oprávnění dáno i jiným subjektům poskytujícím úvěr, resp. je přímo zákonem vyloučeno? Ty by po dohodě s dlužníkem nemusely peněžní prostředky rezervovat?*“ a dále se táže, zda úplatou ve smyslu § 499 ObZ „*zákonodárce neměl spíše na mysli úplatu za sjednání a vyhotovení smlouvy o úvěru?*“¹⁴⁹

Osobně se přikláním k výkladu druhému, a to díky, podle mne, lepší argumentaci L. Lochmanové a dále proto, že lze předpokládat, že osobě, jejímž předmětem podnikání je poskytování úvěrů, vznikají podstatně vyšší náklady se sjednáváním a vyhotovováním úvěrové smlouvy, než osobě, která takto nepodniká a vyhotovení a sjednání úvěrové smlouvy je pro ni ojedinelou záležitostí; je tedy logické, že osoba, jež poskytuje peněžní prostředky na základě smlouvy o úvěru v rámci své podnikatelské činnosti, je oprávněna požadovat za sjednání a vyhotovení úvěrové smlouvy úplatu.

4.3 Zásady smlouvy o úvěru

Smlouva o úvěru je založena na několika základních zásadách. Ne všechny níže uvedené zásady se však uplatní v každém úvěrovém vztahu. Tato skutečnost je dána zejména právní úpravou smlouvy o úvěru v obchodním zákoníku, která má až na dvě ustanovení, tj. již zmiňovaná ustanovení § 497 a 499 ObZ, dispozitivní povahu.

---

¹⁴⁶ Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1082.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 1081.

¹⁴⁸ Viz: MAREK, Karel. POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník – komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1584.

¹⁴⁹ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 230.

Mezi základní zásady smlouvy o úvěru patří: zásada smluvnosti, zásada účelovosti, zásada přímosti, zásada termínovanosti, zásada zúčitelnosti, zásada zajištěnosti a zásada návratnosti.¹⁵⁰

4.3.1 Zásada smluvnosti

Úvěrový vztah mezi věřitelem a dlužníkem vzniká na základě právního důvodu, kterým je úvěrová smlouva. Smlouva o úvěru je dvoustranným právním úkonem, který se vytváří v rámci kontraktačního procesu, přičemž má konsensuální povahu a k jejímu vzniku tak postačí shoda stran ohledně jejích podstatných částí.

Smlouva o úvěru však kromě podstatných částí, které ji charakterizují a zároveň dostatečně odlišují od jiných smluv (tj. již zmiňované části uvedené v § 497 ObZ), může obsahovat i nepodstatné složky (tj. takové, které ve smlouvě bývají obvykle uvedeny, ale nejsou pro právní úkon nezbytné) a nahodilé složky (tj. takové, které se ve smlouvě vyskytují nepravidelně).

Těmito podstatnými, nepodstatnými a nahodilými částmi tak v souhrnu obvykle jsou: označení stran, závazek věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky, závazek dlužníka poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit z nich úroky, výše úvěru, účel použití peněžních prostředků, předmět úvěrování, způsob a časový plán čerpání peněžních prostředků, splátkový kalendář, konečná doba splatnosti, pravidla úrokování, způsob zajištění, sankce pro případ nedodržení podmínek úvěrové smlouvy, odkaz na úvěrové podmínky banky, popřípadě další vzájemná práva a povinnosti.¹⁵¹

S ohledem na skutečnost, že banka¹⁵² je nejčastějším poskytovatelem úvěru, považují za vhodné alespoň nastínit průběh úvěrové bankovní operace. Ta se skládá zpravidla z několika etap. V první fázi se jedná o ústní informativní jednání mezi bankou a žadatelem o úvěr, při němž se zejména zjišťují možnosti poskytnutí úvěru, jeho případný druh, čerpání, splatnost, majetkové poměry žadatele a jeho podnikatelský záměr, dosavadní hospodářské

---

¹⁵⁰ Viz.: LOCHMANOVÁ, Ludmila. Úvěr jako cizí kapitál podnikatelů. *Právo a podnikání*, 1998, roč. 7, č. 11, s. 10-12.

¹⁵¹ Viz.: LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 212-213.

¹⁵² **Bankami** se ve smyslu ust. § 1 odst. 1 z. o bankách rozumějí právnické osoby se sídlem v České republice, založené jako akciová společnost, které a) **přijímají vklady od veřejnosti** a b) **poskytují úvěry**, a které k výkonu činností podle písmen a) a b) mají bankovní licenci. Další činnosti podle ust. § 1 odst. 3 může banka vykonávat jen, jsou-li jí povoleny v licenci. Podle ust. § 12 z. o bankách je banka nebo pobočka zahraniční banky povinna při výkonu své činnosti **postupovat obezřetně**, zejména provádět obchody způsobem, který nepoškozuje zájmy jejich vkladatelů z hlediska návratnosti jejich vkladů a neohrožuje bezpečnost a stabilitu banky. Banka **nesmí uzavírat smlouvy za nápadně nevýhodných podmínek pro banku** nebo pobočku zahraniční banky, zejména takové, které zavazují banku k hospodářsky neodůvodněnému plnění nebo plnění zjevně neodpovídajícímu poskytované protihodnotě. Smlouvy uzavřené v rozporu s tímto ustanovením jsou **neplatné**.

výsledky apod. Následuje písemné podání žádosti o úvěr (zpravidla na formuláři), která kromě základních údajů o žadateli obsahuje také další údaje, které mají bance umožnit ověřit žadatelovu bonitu (výpisy z katastru nemovitostí, finanční výkazy žadatele apod.). Následuje posouzení žádosti bankou (vyhodnocení zpravidla provádí počítačový program), která stanoví, zda může žadateli úvěr poskytnout či nikoliv a pokud ano, tak v jaké výši může být úvěr žadateli poskytnut a případně s jakým druhem zajištění. Následně dojde k samotnému uzavření úvěrové smlouvy.¹⁵³ „Při jednání o úvěru posuzuje banka i určité aspekty psychologického charakteru, které mohou napovědět o bonitě klienta. Úvěrový pracovník s ním, vede tzv. řízený rozhovor.“¹⁵⁴ Psychologické aspekty tak představují doplněk rozboru hospodářské situace klienta.

Ačkoliv je pro obchodní závazkové vztahy obecně typická velká míra smluvní volnosti, neplatí to zcela v případě, kdy na straně věřitele ze smlouvy o úvěru stojí bankovní subjekt, neboť „pro bankovní úvěr je charakteristické, že podmínky za kterých je poskytován, jsou až na výjimky určovány jednostranně bankou.“¹⁵⁵ Klient svou vůli projeví pouze rozhodnutím, zda bankou navrženou smlouvu podepíše či nikoliv.

Úvěru na rozsáhlejší investice nebo projekty předchází zpravidla písemný úvěrový příslib banky, který dává žadateli jistotu, že bude mít k dispozici potřebné finance a také stanoví základní podmínky, které musí být žadatelem splněny, pokud má dojít k uzavření úvěrové smlouvy. Je tedy jakýmsi předstupněm vlastního uzavření úvěrové smlouvy. Pokud se zhorší hospodářská situace klienta, má banka právo od příslibu odstoupit a úvěrovou smlouvu neuzavřít.¹⁵⁶

4.3.2 Zásada účelovosti

„Podle zásady účelovosti by měly být úvěrové prostředky poskytovány a používány pouze ke konkrétnímu účelu.“¹⁵⁷ Zákon však účel, ke kterému je dlužník oprávněn úvěrové prostředky použít, nikterak neomezuje, tj. účel použití úvěrových prostředků nemusí být ve smlouvě o úvěru vůbec uveden.

Ustanovení § 501 odst. 2 ObZ však umožňuje stanovit v úvěrové smlouvě účel, ke kterému mají být poskytnuté peněžní prostředky použity. „Sjednají-li si strany smlouvy o úvěru, že úvěr lze použít jen k určitému účelu, neznamená to, že by věřitel peněžní

---

¹⁵³ Viz: PLÍVA, Stanislav, a kol. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009, s. 79-80.

¹⁵⁴ ZLÁMAL, Jaroslav. Finanční úvěry v ekonomické praxi, postup obchodních bank. *Právo a podnikání*, 2000, č. 7-8, s. 26.

¹⁵⁵ Viz: PLÍVA, Stanislav, a kol. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009, s. 79.

¹⁵⁶ Viz: LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 232.

¹⁵⁷ PLÍVA, Stanislav, a kol. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009, s. 80

*prostředky dlužníkovi v rámci plnění povinnosti podle ustanovení § 501 odst. 1 ObZ neposkytl (nevyplatil v hotovosti, popřípadě bezhotovostně nepřevodl na jeho účet). Takové ujednání pouze opravňuje věřitele omezit poskytnutí peněžních prostředků na plnění závazků dlužníka převzatých v souvislosti s tímto účelem (§ 501 odst. 2 ObZ).*¹⁵⁸

Především technika poskytování účelově vázaných úvěrů ze strany banky předchází celkem efektivně možnosti zneužití úvěru dlužníkem na jiný než dohodnutý účel. Typicky tím, že se úvěr na konto dlužníka proplácí přímo jeho smlouvou určeným věřitelům (dodavatelům) proti předloženým vyúčtováním nebo jiným dohodnutým dokladům. Tímto postupem je úvěrový dlužník z dispozice s úvěrovou sumou prakticky vyloučen.¹⁵⁹

Následky spojené s jednáním dlužníka, který použije peněžní prostředky k jinému než sjednanému účelu (popřípadě se stane jejich použití ke smluvenému účelu nemožné), upravuje ustanovení § 507 ObZ. Nejvyšší soud k tomu uvádí: „Zda v takovém případě věřitel oprávnění určených tímto ustanovením využije a požádá o bezodkladné vrácení poskytnutých peněžních prostředků i s úroky, popřípadě uplatní vůči dlužníkovi sankce dohodnuté ve smlouvě, záleží pouze na vůli věřitele a nevyužití takového oprávnění samo o sobě za porušení právní povinnosti považovat nelze.“¹⁶⁰

4.3.3 Zásada přímosti

Zásada přímosti úzce souvisí se zásadou účelovosti, neboť je-li ve smlouvě uveden konkrétní účel, k němuž má dlužník úvěrové prostředky pro sebe použít, lze je použít pouze k tomuto účelu, tedy přímo pro potřeby podnikatele. Pokud by tomu tak nebylo, není vyloučeno, aby dlužník, který úvěrové prostředky obdrží, použil částku – zejména na základě uzavření další smlouvy o úvěru či jiné smlouvy – pro subjekt další. Zásada přímosti může také spočívat v ujednání, které sice přímo neuvádí účel použití peněžních prostředků, ale stanoví, že dlužník musí použít peněžní prostředky výhradně pro svoji osobu.¹⁶¹

4.3.4 Zásada termínovanosti

Zásada termínovanosti se projevuje jednak v případě, kdy dochází k čerpání peněžních prostředků dlužníkem, a zároveň i v případě jejich splácení.¹⁶²

¹⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. prosince 2006, sp. zn.: 29 Odo 841/2005.

¹⁵⁹ MAREK, Karel, ELIÁŠ, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 432.

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. prosince 2006, sp. zn.: 29 Odo 841/2005.

¹⁶¹ Viz: MAREK, Karel. *Smluvní obchodní právo – kontrakty*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 168.

¹⁶² Viz.: LOCHMANOVÁ, Ludmila. Úvěr jako cizí kapitál podnikatelů. *Právo a podnikání*, 1998, roč. 7, č. 11, s. 10-12.

Ve vztahu k čerpání peněžních prostředků je tato zásada promítnuta v povinnosti věřitele poskytnout dlužníku peněžní prostředky, jestliže byl o to dlužníkem v souladu se smlouvou požádán (§ 501 ObZ). Věřitel je povinen tyto prostředky poskytnout v době stanovené v dlužníkově žádosti, jinak bez zbytečného odkladu. Neposkytne-li věřitel dlužníkovi peněžní prostředky včas, nastává u něj prodlení s plněním peněžitého závazku (§ 369 ObZ).

Jelikož obchodní zákoník neupravuje povahu, náležitosti a formu žádosti dlužníka o poskytnutí peněžních prostředků dovodil Nejvyšší soud, že „*je nezbytné takový právní úkon posuzovat podle obecných ustanovení občanského zákoníku o právních úkonech. Existence výslovné „žádosti“ dlužníka o poskytnutí peněžních prostředků tak není nezbytným předpokladem, za jehož splnění lze peněžní plnění realizované (v souladu se smlouvou o úvěru) bankou ve prospěch dlužníka považovat za plnění povinnosti poskytnout úvěr (§ 501 obch. zák.); projev vůle dlužníka čerpat úvěr totiž může být učiněn i konkludentně, např. tím, že plnění poskytnuté bankou na základě smlouvy o úvěru přijme nebo tím, že svým (i následným) jednáním dá najevo souhlas s čerpáním úvěru v dané výši.*“¹⁶³

Dlužník je oprávněn uplatnit nárok na poskytnutí peněžních prostředků ve lhůtě, kterou stanoví smlouva (§ 500 ObZ). Tato lhůta může být dohodnuta jako určitý časový úsek s určeným začátkem a koncem. V takovém případě nelze žádat o poskytnutí úvěru dříve, resp. věřitel není povinen takové žádosti vyhovět. Lhůtu je možné také sjednat jako nejzazší termín, do kterého může dlužník úvěr požadovat. Dlužník potom může uplatnit nárok na poskytnutí peněžních prostředků kdykoli po uzavření smlouvy až do posledního dne dohodnutého termínu. Není vyloučeno ani sjednání přesného termínu, popřípadě i více takových termínů, kdy lze úvěr čerpat.¹⁶⁴

Pokud si strany tuto lhůtu ve smlouvě neurčí, může dlužník tento nárok uplatnit, dokud poskytnutí úvěru některá ze stran nevypoví.

Ustanovení § 504 ObZ upravuje zásadu termínovanosti **ve vztahu ke splácení poskytnutých peněžních prostředků**, když stanoví, že dlužník je povinen vrátit tyto prostředky ve sjednané lhůtě, jinak do jednoho měsíce ode dne, kdy byl o jejich vrácení věřitelem požádán.

Sjednání doby, kdy má být poskytnutá úvěrová suma včetně úroků vrácena (ostatně jako sjednání doby, kdy má dojít k poskytnutí úvěrové sumy) není podmínkou platnosti

---

¹⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2006, sp. zn. 29 Odo 1595/2005.

¹⁶⁴ Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1082.

smlouvy. „*Bankovní praxe však věnuje těmto otázkám značnou pozornost, stejně tak i dalším otázkám, které zákon nepředepisuje, zejména ujednáním zajišťovacím a sankčním.*“¹⁶⁵

Termín vrácení peněžních prostředků může být ve smlouvě stanoven určitým dnem. Ve většině případů je však dlužník povinen vracet peněžní prostředky ve splátkách. Termíny splátek se mnohdy odvíjejí od charakteru a výše úvěru, kvality zajištění, celkové doby splatnosti atd.¹⁶⁶

Zákon dlužníkovi přiznává právo splatit úvěr předčasně (§ 503 odst. 4 ObZ). „*Toto zákonné pravidlo se však v bankovní praxi takřka nikdy neuplatňuje. Banky věnují ujednáním splatnosti úvěru velkou pozornost a zpravidla v úvěrové smlouvě vylučují dlužníkovu možnost vrátit poskytnutý úvěr předčasně anebo tuto možnost ztěžují omezujícími podmínkami, např. sjednáním povinnosti splatit úrok za celou dobu, na niž byl úvěr poskytnut – bez ohledu na jeho předčasné splacení.*“^{167,168}

4.3.5 Zásada zúročitelnosti

Dlužník se v úvěrové smlouvě zavazuje nejen poskytnuté peněžní prostředky věřiteli vrátit, ale také z těchto prostředků zaplatit úroky, a právě tato povinnost dlužníka platit úroky představuje zásadu zúročitelnosti.

Zásada zúročitelnosti se musí promítnout v každé smlouvě o úvěru a nelze ji obejít, neboť vyplývá z kogentního (základního) ustanovení § 497 ObZ. „*Smlouva označená jako smlouva o úvěru, ale neobsahující závazek dlužníka zaplatit za poskytnuté peněžní prostředky úroky, nemá povahu smlouvy o úvěru.*“¹⁶⁹, jak píše S. Plíva a obdobně i L. Lochmanová: „*Povinnost dlužníka platit úroky nelze dohodou stran vyloučit; v opačném případě by se nejednalo o smlouvu o úvěru, ale o smlouvu o půjčce – naplňovala-li by její znaky – nebo o smlouvu nepojmenovanou.*“¹⁷⁰

Úroky (označované někdy – k odlišení od úroků z prodlení – jako úroky smluvní či úroky z úvěru) jsou úplatou, náležející věřiteli za přenechání finančních prostředků

¹⁶⁵ MAREK, Karel. *Smluvní obchodní právo – kontrakty*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 173.

¹⁶⁶ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 213.

¹⁶⁷ BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 432. Shodně: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1086.

¹⁶⁸ Srov. ust. § 15 zákona 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů. „*Spotřebitel je oprávněn spotřebitelský úvěr zcela nebo zčásti splatit kdykoliv po dobu trvání spotřebitelského úvěru. Pro případ předčasného splacení spotřebitelského úvěru má věřitel právo na náhradu nutných a objektivně odůvodněných nákladů, které mu vznikly v přímé souvislosti s předčasným splacením.*“

¹⁶⁹ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1078.

¹⁷⁰ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Poceta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 234.

k přechodnému užívání dlužníkovi.¹⁷¹ Smlouva o úvěru je tedy vždy smlouvou úplatnou, přičemž smluvní úroky tvoří ve smyslu § 121 odst. 3 OZ příslušenství pohledávky věřitele za dlužníkem.

Povinnost dlužníka platit úroky je podmíněna tím, že věřitel na základě smlouvy o úvěru peněžní prostředky dlužníkovi skutečně poskytl (§ 502 ObZ).

Úroky se tedy neplatí od momentu uzavření smlouvy, ale od momentu prvního čerpání peněžních prostředků dlužníkem, a to pouze z té částky, která byla skutečně čerpána, pokud nebyla celá např. převedena na běžný účet, poskytnuta k úhradě dlužnických závazků nebo vyplacena v hotovosti.¹⁷²

Obchodní zákoník v ustanovení § 502 stanoví, že dlužník je povinen platit úrok z úvěru od doby poskytnutí peněžní prostředků (tj. stanoví, od kdy je dlužník povinen platit tento úrok). Nestanoví však, do kdy tato povinnost dlužníka trvá. Není pochyb o tom, že tato doba může být dojednána ve smlouvě o úvěru. Co ale v případě, že takové ujednání ve smlouvě chybí? K tomu K. Marek: „*Období, za něž je dlužník povinen úroky platit končí vrácením peněžních prostředků věřiteli (a to i předčasným).*“¹⁷³ Stejný názor zastává i S. Plíva: „*Jestliže smlouva takové ujednání nemá, rozhoduje doba skutečného vrácení, ať už k němu dojde předčasně nebo opožděně.*“¹⁷⁴

Lze se setkat i s názorem, že závazek platit úrok z úvěru je časově omezen na dobu od poskytnutí peněžních prostředků do uplynutí lhůty pro jejich vrácení.¹⁷⁵

Osobně se přiklání názoru, jež zastávají K. Marek a S. Plíva, neboť úrok z úvěru představuje cenu za užívání poskytnutých peněžních prostředků, a proto by měl dlužník platit tento úrok za skutečnou dobu jejich užívání, tj. do doby skutečného vrácení úvěru věřiteli.

Nicméně vzhledem k dispozitivní povaze úpravy smlouvy o úvěru není vyloučeno, aby doba, po kterou je dlužník povinen platit úrok, byla upravena dohodou stran odchylně od výše uvedeného. „*Jako odporující zákonu by však zřejmě bylo nutno posuzovat takovou smluvní úpravu, kdy by nepatrná výše smluveného úroku nebo výrazně krátká doba, po kterou má dlužník úrok platit, znamenala obcházení zákonného požadavku na závazek dlužníka platit úrok.*“¹⁷⁶

¹⁷¹ MAREK, Karel. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1586.

¹⁷² LOCHMANOVÁ, Ludmila. Úvěr jako cizí kapitál podnikatelů. *Právo a podnikání*, 1998, roč. 7, č. 11, s. 12.

¹⁷³ MAREK, Karel. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1586.

¹⁷⁴ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1086.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 1086.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 1086.

Podle ustanovení § 502 odst. 1 ObZ je dlužník povinen platit úroky ve sjednané výši. Toto ustanovení však „přiznává věřiteli právo požadovat úroky z poskytnutých peněžních prostředků i tehdy, není-li jejich výše v úvěrové smlouvě sjednána.“¹⁷⁷

Pokud ujednání o výši smluvních úroků ve smlouvě chybí, obchodní zákoník podpůrně stanoví, že je dlužník povinen platit úroky v nejvyšší přípustné výši stanovené zákonem nebo na základě zákona (§ 502 ObZ). „V současné době však takový zákon součástí našeho právního řádu není.“¹⁷⁸ Proto by se výše úroků při absenci takového ujednání rovnala úrokům obvyklým, které požadují banky v místě sídla dlužníka a v době uzavření smlouvy za úvěry jimi poskytované (§ 502 ObZ).

„Úrok obvyklý znamená úrok, který v praxi bank převládá, nikoliv úrok průměrný. Přihlíží se při tom k sazbám bank, které mají rozhodující podíl na peněžním trhu a jejichž sazby jsou zveřejňovány.“¹⁷⁹

Je však nutné doplnit, že sídlo (tak jej uvádí § 502 ObZ) mají pouze právnické osoby, avšak smlouvu o úvěru může uzavřít kdokoliv, proto u podnikatele, který je fyzickou osobou, bude pro určení výše úroků rozhodující místo jeho podnikání a u fyzické osoby, která není podnikatelem, pak místo jejího bydliště.¹⁸⁰

Vzhledem k tomu, že nejvyšší přípustné úroky žádný zákon nestanoví, strany si mohou ve smlouvě ujednat výši úroků bez většího omezení. Toto platí i pro banky. Ačkoliv „Česká národní banka byla podle § 23 odst. 2 ČNBZ oprávněna svým opatřením stanovit maximální úrokové sazby z úvěrů poskytovaných bankami, v současné době takové právo již nemá.“¹⁸¹ Přesto většina peněžních ústavů vychází při stanovení výše úrokových sazeb ze sazeb vyhlášených ČNB, zejména pak z diskontní sazby (tj. sazby, za niž ČNB poskytuje úvěry komerčním bankám a státu).

I přes výše uvedené by však při sjednávání výše úroků „měly být respektovány principy dobrých mravů, resp. poctivého obchodního styku, tj. úroky by neměly být nepřiměřeně vysoké (např. vícenásobně převyšovat právními předpisy stanovené úroky z prodlení) a jejich sazba by měla být po celou dobu splácení úvěru pokud možno

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2008, sp. zn. 29 Cdo 4498/2007.

¹⁷⁸ MAREK, Karel. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1586.

¹⁷⁹ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva.* Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 214.

¹⁸⁰ Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1086. Shodně: LOCHMANOVÁ, Ludmila. Úvěr jako cizí kapitál podnikatelů. *Právo a podnikání*, 1998, roč. 7, č. 11, s. 12.

¹⁸¹ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1084.

neměnná.^{182, 183}, jak konstatuje K. Marek a obdobně i S. Plíva: *“Jestliže by byly dohodnuty úroky zcela mimořádně vysoké, mohlo by jejich požadování věřitelem být omezeno § 265 ObZ, podle něhož obecně výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, nepožívá právní ochrany.”*¹⁸⁴

Úroková sazba může být ve smlouvě o úvěru určena tak, že je uvedena její konkrétní výše nebo je uveden způsob, jakým se její výše stanoví, jak píše L. Lochmanová¹⁸⁵ a stejně i S. Plíva.¹⁸⁶ Nicméně je důležité zohlednit stanovisko Nejvyššího soudu ohledně způsobu určení výše úrokové sazby: *„Pokud je ve smlouvě o úvěru sjednán způsob určení výše úrokové sazby založený na objektivních kritériích a je stanoven (anebo je určitelný) i den rozhodný pro změnu výše úrokové sazby, potom změna těchto kritérií nemá za následek změnu smlouvy, nýbrž jde jen o určení konkrétní výše úrokové sazby k rozhodnému datu. Shora uvedený závěr se ale neuplatní, není-li splněn předpoklad, podle něhož je způsob určení výše úrokové sazby vázán na objektivní (na vůli banky nezávislá) kritéria. V takovém případě je pro změnu původně určené výše úroků nezbytná změna smlouvy, ke které může dojít pouze v důsledku shodného projevu vůle smluvních stran.”*¹⁸⁷

Co se týče úrokovacího období, tak není-li stanoveno smluvně, podpůrně se vychází z ustanovení § 502 odst. 2 ObZ, dle kterého se v pochybnostech má za to, že sjednaná výše úroků se týká ročního období.

Lhůta splatnosti úroků může být sjednána ve smlouvě. Pokud takové ujednání ve smlouvě chybí, předpokládá ustanovení § 503 odst. 1 ObZ pro úvěry s jednorázovou splatností splatnost úroků současně s jistinou. Jestliže lhůta pro vrácení poskytnutých peněžních prostředků je delší než rok, jsou úroky splatné koncem každého kalendářního roku. V době, kdy má být vrácen zbytek poskytnutých peněžních prostředků, jsou splatné i úroky, které se jej týkají. U úvěrů hrazených ve splátkách jsou podle § 503 odst. 2 ObZ úroky z jednotlivých splátek splatné v den splatnosti každé splátky.

---

¹⁸² MAREK, Karel. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1587.

¹⁸³ Neměnnost sazby je však u dlouhodobých úvěrů (např. hypotéky) fakticky nemožná vzhledem k tzv. fixaci sazby.

¹⁸⁴ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1084.

¹⁸⁵ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva.* Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 215.

¹⁸⁶ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1086.

¹⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2006, sp. zn. 29 Odo 1000/2004.

4.3.6 Zásada zajištěnosti

„Téměř v žádném případě se poskytnutí peněžních prostředků na základě úvěrové smlouvy neobejde bez zajištění jejich návratnosti.“¹⁸⁸ „Zvláště jsou-li na věřitelské straně bankéři, kteří úvěr *in bianco* (nezajištěný) poskytují velice vzácně a jen klientům o vysoké bonitě.“¹⁸⁹

Občanský i obchodní zákoník upravují řadu zajišťovacích prostředků (např. zástavní právo, ručení, smluvní pokuta aj.), jejichž význam se plně projevuje zejména v situaci, kdy dlužník neplní svoje závazky vyplývající ze smlouvy o úvěru. „Jako účelná se jeví kombinace více právních prostředků zajištění návratnosti.“¹⁹⁰, píše L. Lochmanová a obdobný názor zastává i K. Marek: „Zejména v bankovníctví by mělo být pravidlem dosažení co nejmenšího rizika. Často se používají zajišťovací prostředky i kumulativně.“¹⁹¹

Zanikne-li nebo zhorší-li se za trvání smlouvy zajištění návratnosti poskytnutých prostředků (např. zanikne-li předmět zástavy), je dlužník povinen doplnit zajištění na původní rozsah. Jestliže tak dlužník neučiní v přiměřené lhůtě, může věřitel od smlouvy odstoupit a zároveň požadovat, aby dlužník vrátil dlužnou částku i s úroky. Přičemž zároveň platí, že odstoupení věřitele od smlouvy nemá vliv na zajištění závazků z této smlouvy.

4.3.7 Zásada návratnosti

Zásada návratnosti spočívá v závazku dlužníka vrátit poskytnuté peněžní prostředky zpět věřiteli. Návratnost poskytnutých peněžních prostředků je tedy jedním z pojmových znaků smlouvy o půjčce (§ 497 ObZ).

Návratnost hraje důležitou roli zejména při vzniku úvěrového vztahu, neboť věřitel musí vždy vyhodnotit, zda osoba, jež o úvěr žádá, bude schopna poskytnuté peněžní prostředky vrátit.

Zásada návratnosti také souvisí se **zánikem úvěrové smlouvy**. Závazek z úvěrové smlouvy zaniká především **splněním**, tj. dlužník vrátí poskytnuté peněžní prostředky zpět věřiteli, a to ve smyslu § 324 ObZ včas a řádně.

Nicméně ne vždy k této ideální situaci dochází. V případě, že dlužník **neplní řádně a včas**, dostává se do prodlení a nastávají důsledky stanovené ve smlouvě nebo podpůrně obchodním zákoníkem (§ 367, § 369 a § 506 ObZ).

¹⁸⁸ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 235.

¹⁸⁹ MAREK, Karel. ELIÁŠ, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 430.

¹⁹⁰ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 235.

¹⁹¹ MAREK, Karel. *Smluvní obchodní právo – kontrakty*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 169.

Věřitel je oprávněn při prodlení dlužníka požadovat **úroky z prodlení**, které je nutno odlišovat od smluvních úroků. Výše úroků z prodlení se řídí obecným ustanovením § 369 odst. 1, tj. v první řadě se jejich výše řídí ujednáním ve smlouvě o úvěru. Pokud takové ujednání ve smlouvě není, řídí se úrok z prodlení předpisy práva občanského (tj. nařízením vlády č. 142/1994 Sb.). Nicméně obdobně jako v případě stranami dohodnutých úroků musí být úrok z prodlení v souladu se zásadami dobrých mravů a poctivého obchodního styku.

„Porušení zásad poctivého obchodního styku při uplatnění nároku na úrok z prodlení nelze obecně, pro všechny případy, vyvozovat pouze z nepoměru sjednaného úroku a hodnoty zajišťovaného závazku. Porušení zásad poctivého obchodního styku je nutno zkoumat v každém případě ve vazbě na jeho konkrétní okolnosti. Přitom je třeba se zabývat jak důvody, které ke sjednání konkrétní výše úroku z prodlení vedly a okolnostmi, které je provázely, tak důvody nesplnění zajištěného závazku, popřípadě i dopady přiznání sjednaného úroku z prodlení na osobu, vůči které je uplatňován.“¹⁹²

V obecné rovině není vyloučeno, aby dlužník byl při prodlení s vrácením úvěru povinen platit jak úroky z úvěru představující úplatu za přenechání peněžních prostředků k užívání, tak i úroky z prodlení, ať již ve výši sjednané ve smlouvě nebo v zákonné výši. V praxi se velmi často užívá pro úroky z prodlení označení „sankční úroky“¹⁹³. Přitom nebývá zcela jasné, jaký je jejich vztah k úrokům z úvěru. „V konkrétním případě pak bude zřejmě záležet na formulaci příslušného ustanovení úvěrové smlouvy. Z ní bude třeba dovodit, zda si strany „sankční úroky“ dohodly jako souhrn úroků z úvěru a úroků z prodlení, nebo jen jako úroky z prodlení jinak označené. Přitom v tomto druhém případě může jít o úroky z prodlení vedle úroků z úvěru, nebo jestliže si strany dohodly placení úroků z úvěru jen po určitou dobu, jen o úroky z prodlení s tím, že věřitel již nemá nárok na úroky z úvěru.“¹⁹⁴

Nejvyšší soud zastává názor, že věřitel nemá právo požadovat po dlužníku příslušenství z příslušenství, tj. úroky z prodlení ze smluvených úroků. Nicméně zároveň připouští, že „tím není dotčeno právo účastníků dohodnout se, že sjednané úroky se stanou součástí jistiny (že k ní podle dohody účastníků budou přičítány coby civilní plody peněz /fructus civiles/), a následně pak právo věřitele požadovat, aby dlužník pro případ prodlení s placením takto zvýšené jistiny platil sjednanou nebo zákonem stanovenou sazbu úroku z prodlení. Posledně uvedené nic nemění na skutečnosti, že se takto opět úročí pouze jistina

---

¹⁹² TOMSA, Miloš. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 847.

¹⁹³ Viz: PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1087.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 1087.

*a nikoli příslušenství pohledávky. Výše formulované závěry platí bez zřetele k tomu, zda věřitel odvozuje své právo brát úroky z prodlení ze smluvených úroků ze zákonné úpravy nebo (jen) z dohody s dlužníkem.*¹⁹⁵

Kromě splnění „lze vyvolat zánik závazku také výpovědí (§ 500 ObZ). Před uplatněním nároku na vyplacení úvěrové sumy může smlouvu vypovědět, kterákoliv ze stran smlouvy.“¹⁹⁶, píše K. Marek s K. Eliášem. Odlišně však ustanovení § 500 ObZ vykládá S. Plíva: „V tomto ustanovení je upraveno vypovězení poskytnutí úvěru, nikoli vypovězení úvěrové smlouvy. Vztahuje se na případy, kdy úvěr (jeho část) nebyl ještě věřitelem poskytnut. Výpověď úvěru nemá za následek zánik smlouvy, ale zánik práva dlužníka požádat o poskytnutí úvěru a tomu odpovídající povinnosti věřitele úvěr podle smlouvy poskytnout.“¹⁹⁷

Osobně se přikláním k názoru, jež zastává S. Plíva, neboť pro úvěrovou smlouvu zřejmě nepřichází v úvahu výpověď smlouvy podle § 582 odst. 1 OZ a to vzhledem k tomu, že v něm je stanoveno, že lze vypovědět smlouvu sjednanou na dobu neurčitou, jejímž předmětem je závazek k nepřetržité nebo opakované činnosti nebo závazek zdržet se určité činnosti nebo strpět určitou činnost. „Této zákonné podmínce úvěrová smlouva nevyhovuje. Jestliže je úvěrová smlouva sjednána tak, že je dohodnuta lhůta pro čerpání úvěru, má smlouva charakter smlouvy uzavřené na dobu určitou. Pokud lhůta sjednána není, je sporné, zda jde o smlouvu, jejímž předmětem je závazek k nepřetržité nebo opakované činnosti.“¹⁹⁸

Pokud smlouva nestanoví výpovědní lhůtu, platí, že účinky výpovědi účastníka, jemuž má být úvěr poskytnut, nastávají s okamžitou účinností a to doručením výpovědi. Zatímco pro věřitele platí měsíční výpovědní lhůta počítaná od prvního dne měsíce následujícího po doručení výpovědi.

„Pro praxi lze doporučit, aby výpověď byla dána vždy písemně. Obchodní zákoník sice pro výpověď písemnou formu výslovně nevyžaduje, ale v § 500 odst. 2 se mluví o doručení výpovědi. Může být proto sporné, zda z toho nelze vyvozovat požadavek písemné formy. Požadavek písemné formy může vyplývat také ze smlouvy (včetně úvěrových podmínek banky). Vzhledem k tomu, že úprava výpovědi poskytnutí úvěru v obchodním zákoníku nemá kogentní charakter, je možné i smluvní ujednání, které by způsob výpovědi upravilo odchylně.“¹⁹⁹

---

¹⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 689/2006.

¹⁹⁶ MAREK, Karel. ELIÁŠ, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 433.

¹⁹⁷ PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1082.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 1082.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 1082.

Obchodní zákoník upravuje navíc tři zvláštní důvody odstoupení od úvěrové smlouvy, při čemž platí, že takové odstoupení nemá vliv na zajištění závazků ze smlouvy.

Prvně je to tehdy, když dlužník na žádost věřitele v přiměřené lhůtě neobnoví zajištění závazku na původní rozsah v případě, kdy dojde k jeho zániku či zhoršení. Další možnost odstoupení se týká účelově vázaných úvěrů. Pokud dlužník použije poskytnuté prostředky v rozporu se sjednaným účelem nebo pokud se jejich použití ke smluvenému účelu stane nemožným, má věřitel opět právo od smlouvy odstoupit a zároveň požadovat na dlužníkovi použité prostředky i s úroky zpět.

Možnost odstoupení je dána věřiteli podle § 506 ObZ také tehdy, když je dlužník v prodlení s vrácením více než dvou splátek nebo jedné splátky po dobu delší než tři měsíce. Věřitel je pak oprávněn požadovat navrácení dlužné částky i s úroky.

5 Smlouva o tichém společenství se zaměřením na vklad tichého společníka

5.1 Obecné vymezení smlouvy o tichém společenství

Smlouva o tichém společenství je upravena v části třetí, hlavě druhé, zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a to konkrétně v §§ 673-681.

Co se týče kogentnosti a dispozitivnosti ustanovení, jež upravují smlouvu o tichém společenství, tak na základě ustanovení § 263 odst. 1 ObZ mají **kogentní charakter** ustanovení § 673 odst. 2, § 678, § 679 odst. 1 a § 680 ObZ. Ve smyslu ustanovení § 263 odst. 2 ObZ je kogentní ustanovení § 673 odst. 1 ObZ, jež představuje základní ustanovení smlouvy o tichém společenství; a rovněž ustanovení § 673 odst. 2, jež stanoví písemnou formu smlouvy o tichém společenství. „*V této souvislosti je pozoruhodné, že ve výčtu kogentních ustanovení (§ 263 odst. 1 obch. zák.) je výslovně zmíněn § 673 odst. 2, stanovící požadavek písemné formy, jenž je samozřejmě kogentní jako všechna ustanovení stanovící obligatorní písemnou formu ve smyslu § 263 odst. 2 obchodního zákoníku.*“²⁰⁰

Obdobně jako smlouva o úvěru se i smlouva o tichém společenství řadí mezi tzv. **typové obchody**. Smlouva o tichém společenství se z tohoto důvodu podle § 261 odst. 3, písm. d) ObZ řídí bez ohledu na povahu smluvních stran ustanoveními obchodního zákoníku.²⁰¹

Aktuální znění § 673 odst. 1 ObZ stanoví, že *smlouvou o tichém společenství se zavazuje tichý společník poskytnout podnikateli určitý vklad a podílet se jím na jeho podnikání a podnikatel se zavazuje k placení části čistého zisku po odečtení povinného přídělu do rezervního fondu, je-li podnikatel povinen tento fond vytvářet, vyplývající z podílu tichého společníka na výsledku podnikání. Ve smlouvě o tichém společenství musí být dohodnutý rozsah účasti společníka na zisku a ztrátě stejný.*

Podstatnými částmi smlouvy o tichém společenství, jak z výše uvedeného zákonného vymezení vyplývá, jsou:

- označení účastníků smlouvy,
- určení předmětu vkladu a jeho hodnoty
- závazek tichého společníka k poskytnutí vkladu podnikateli,

²⁰⁰ KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, č. 3/2009, s. 118.

²⁰¹ Srov. ustanovení § 262 odst. 4 ObZ. Blíže viz: poznámka č. 126.

- určení podílu tichého společníka na zisku a ztrátě podnikatele ve stejné výši²⁰²
- a závazek podnikatele vyplácet tichému společníkovi podíl na zisku.

Podstatou smlouvy o tichém společenství je tedy závazek tichého společníka poskytnout podnikateli vklad a podílet se tímto vkladem na jeho podnikání, a to jak na zisku tak i ztrátě, přičemž předpokladem pro uzavření takové smlouvy je především existence volných prostředků a současně zájem jejich vlastníka investovat do podnikatelské činnosti jiného subjektu.

Smlouva o tichém společenství má **konsensuální charakter**, přičemž na jejím základě vzniká mezi jejími účastníky obligační vztah, který se nazývá tichým společenstvím nebo tichou společností.

Pojem „tiché společenství“ vyvolává na první pohled dva základní dojmy, na které bych na tomto místě chtěla upozornit.

V prvé řadě se jedná o pojem **„společenství“**,²⁰³ který by mohl vyvolat domněnku provázanosti smlouvy o tichém společenství s postavením společníka obchodní společnosti, nebo dokonce domněnku o založení obchodní společnosti či jiné právnické osoby. Tiché společenství je však koncipováno jako závazkový vztah mezi účastníky smlouvy o tichém společenství. Nicméně jak správně upozorňují M. Bartošíková a M. Munková: *„ztvárněním práv a povinností smluvních stran se tiché společenství značně blíží obchodní společnosti. Přesto nevzniká ze smlouvy o tichém společenství obchodní společnost jako nový subjekt práva. Proto se „tichá společnost“ nezapisuje do obchodního rejstříku jako subjekt práva, ani údaj o tom, že mezi podnikatelem zapsaným v obchodním rejstříku a určitou osobou – tichým společníkem vznikl vztah tichého společenství.“*²⁰⁴

Smlouva o tichém společenství je v odborné literatuře nejčastěji z obchodních společností přirovnávána ke komanditní společnosti. *„Rozdíl mezi tichou společností a komanditní společností o jednom komplementáři a jednom komanditistovi spočívá především v tom, že komanditní společnost je právnickou osobou, zatímco tiché společenství je pouze obligačním vztahem. Komanditista se nepodílí na podnikání komplementáře, ale na podnikání komanditní*

²⁰² „...podíl tichého společníka na podnikání .. nebyl sjednán určitě, jestliže účastníci podíl definovali jako 50% z aktivit, na které budou finanční prostředky použity. Protože určení podílu společníka je náležitostí, bez níž smlouva o tichém společenství nemůže vzniknout, smlouva o tichém společenství mezi účastníky podle § 673 odst. 1 ve spojení s § 269 odst. 1 ObZ ... platně nevznikla.“ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. června 2006, č.j. 3 Cmo 452/2005 – 88, resp. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. ledna 2008, sp.zn. 32 Cdo 817/2007, kterým bylo odmítnuto dovolání vůči uvedenému roz. Vrch. soudu v Praze jako nepřipustné.

²⁰³ Zejména termín „tichá společnost“, který používá některá starší literatura, je poněkud zavádějící. Pojem vychází z Všeobecného zákoníku obchodního z roku 1863, byť ani tam nešlo o společnost ve smyslu právnické osoby.

²⁰⁴ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1206.

společnosti. Postavení tichého společníka je bezpečnější než postavení komanditisty, protože v případě prohlášení konkursu na majetek podnikatele získává tichý společník postavení konkursního věřitele. Takové postavení komanditista při prohlášení konkursu na majetek komanditní společnosti nemá.²⁰⁵

Dále se problematickým jeví obsah pojmu „**tiché**“. „Tichost“ není obchodním zákoníkem nikterak vymezena. J. Kožiak²⁰⁶ vykládá pojem „tichost“ jako určitou utajenost či skrytost právního vztahu vzniklého na základě smlouvy o tichém společenství a konstatuje: „ ... tichost či skrytost právního vztahu je zákonem do jisté míry skutečně vyžadována a její narušování může vést ke změně obsahu právního vztahu (vznik ručení tichého společníka za závazky podnikatele dle § 678 ObZ pokud je jeho jméno uvedeno v obchodní firmě nebo prohlásí vůči osobě, s níž podnikatel jedná o uzavření smlouvy, že oba podnikají společně). Skrytostí právního vztahu lze rozumět též to, že se žádné údaje související s institutem tichého společenství nezapisují do obchodního rejstříku.“²⁰⁷

Vůči komu má však být „tichost“ právního vztahu vzniklého na základě smlouvy o tichém společenství zachována? „Má být chápána výhradně ve vztahu k věřitelům, dlužníkům či konkurentům podnikatele a osobě tichého společníka, nebo obecně ve vztahu ke třetím osobám? Může být vůbec zachována i podle samotného obchodního zákoníku, připomeneme-li si povinnost schvalovat tuto smlouvu valnou hromadou společnosti s ručením omezeným a akciové společnost“?^{208, 209}

Vzhledem ke skutečnosti, že „tichost“ smlouvy o tichém společenství obchodní zákoník blíže neupravuje, přikláním se k názoru J. Kožiaka, který uzavírá, že „je vhodné tichost pečlivě konkretizovat ve smlouvě, pokud chce tichý společník skutečně zůstat skryt a mít právní nástroje, jimiž by toto utajení na podnikateli byl schopen vynutit.“²¹⁰

Jak bylo již shora uvedeno, obchodní zákoník k platnosti smlouvy o tichém společenství vyžaduje **písemnou formu**. Smlouva může být sjednána na dobu určitou i neurčitou.

---

²⁰⁵ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1208. Obdobně: MAREK, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva – obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 453.

²⁰⁶ Viz: KOŽIAK, Jaromír. *Smlouva o tichém společenství: rigorózní práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2010, s. 10.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 10.

²⁰⁸ Ke schvalování smlouvy o tichém společenství valnou hromadou viz. níže.

²⁰⁹ S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji jejich názor z dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²¹⁰ KOŽIAK, Jaromír. *Smlouva o tichém společenství: rigorózní práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2010, s. 10.

Pro společnost s ručením omezeným a akciovou společnost předepisuje obchodní zákoník zvláštní způsob schválení smlouvy o tichém společenství. Smlouva o tichém společenství (vztahuje se i na změnu smlouvy) musí být **schválena valnou hromadou** společnosti s ručením omezeným (§ 125 odst. 1 písm. l) a taktéž valnou hromadou akciové společnosti (§ 187 odst. 1 písm. m).²¹¹ Vzhledem k tomu, že „*obchodní zákoník nerozlišuje mezi tím, zda se na podnikání společnosti zúčastňuje jiná osoba jako tichý společník, nebo zda společnost sama se má jako tichý společník účastnit na podnikání jiného podnikatele*“²¹², lze dovést, že schválení smlouvy o tichém společenství valnou hromadou je nezbytné, jak v případě, kdy je společnost v postavení „podnikatele“, tak i tehdy, je-li společnost „tichým společníkem“.

Obchodní zákoník v ustanovení § 125 odst. 1 písm. l ani v ustanovení § 187 odst. 1 písm. m nestanoví, zda se má jednat o schválení předběžné nebo následné, je tedy možné vyvodit, že přípustné jsou obě možnosti.²¹³

Problematické se také jeví řešení situace, která nastane, pokud valná hromada smlouvu o tichém společenství neschválí. K tomu J. Kožiak: „*Nejvyšší soud dosud nerozhodoval přímo v této otázce, pokud jde o smlouvu o tichém společenství, má však ustálenou judikaturu týkající se souhlasu valné hromady s jinými kategoriemi smluv. Z ní vyplývá, že pokud není zákonem přímo vyžadován předchozí souhlas valné hromady, pak smlouva bez něj není neplatná, ale pouze neúčinná do doby, než je tento souhlas udělen.*“²¹⁴

S výše uvedeným názorem Nejvyššího soudu souhlasím. Nicméně, v odborné literatuře, konkrétně v komentáři k obchodnímu zákoníku²¹⁵, se lze setkat i s opačným názorem, tj. že taková smlouva je neplatná, když publikovaný názor výslovně uvádí: „*Souhlas valné hromady k těmto smlouvám je předpokladem jejich platnosti.*“²¹⁶

---

²¹¹ K rozhodnutí o smlouvě o tichém společenství je třeba u společnosti s ručením omezeným prosté většiny hlasů všech společníků, nevyžaduje-li společenská smlouva vyšší počet hlasů (§ 127 odst. 3). Stejně platí i pro akciovou společnost (§ 186).

²¹² BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1207

²¹³ Viz: KOŽIAK, Jaromír. *Smlouva o tichém společenství: rigorózní práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2010, s. 44.

²¹⁴ „*Nedostatek schválení příslušného ujednání smlouvy však nezpůsobil jeho neplatnost, jak dovedl odvolací soud, ale pouze jeho neúčinnost. Smluvní ujednání o odměňování člena statutárního orgánu společnosti obsažené ve smlouvě o výkonu funkce uzavřené před 1. 1. 2001 se stávalo pro společnost závazným teprve schválením valnou hromadou.*“ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. dubna 2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003.

²¹⁵ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník - komentář, díl II*. Praha: Polygon, 2002, s. 1108.

²¹⁶ Tamtéž, s. 1018.

Proč však obchodní zákoník svěřuje schválení smlouvy o tichém společenství valné hromadě? Není to zásah do oprávnění statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným či akciové společnosti? Do působnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti zařadila schválení smlouvy o tichém společenství novela obchodního zákoníku (zákon č. 370/2000 Sb.). Důvodová zpráva k zmíněné novele tuto změnu jakkoliv nezdůvodňuje. V odborné literatuře se k této problematice také nikdo nevyjadřuje. Je-li akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným v postavení tichého společníka, je podle mne zřejmé, že neefektivním podnikáním podnikatele, by pravděpodobně společnost jako tichý společník nedosáhla žádného podílu na zisku, naopak by mohla o svůj vklad „přijít“, a tak se zdá v tomto případě logické, že obchodní zákoník vyžaduje, aby smlouva o tichém společenství byla schválena valnou hromadou.

5.2 Účastníci smlouvy o tichém společenství

Stranami smlouvy o tichém společenství jsou tichý společník (vkladatel) a podnikatel (příjemce vkladu).

Obchodní zákoník blíže nespécifikuje, kdo může být tichým společníkem, a proto lze dovodit, že „*tichým společníkem může být kdokoliv, kdo je způsobilý mít práva a povinnosti, tedy jak fyzická, tak i právnická osoba, ať již je podnikatelem či nikoliv.*“²¹⁷

Nejvyšší soud se v souvislosti s postavením tichého společníka zabýval otázkou, zda lze činnost tichého společníka považovat za podnikání, když logicky uzavřel, že „*tichý společník nenaplnuje definici podnikatele ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 obch. zák., ... neboť pouze investuje své prostředky do podnikatelské činnosti jiného subjektu a pouze těmito prostředky se na základě smlouvy o tichém společenství podílí na podnikání jiné osoby, aniž by toto podnikání mohl jakkoli ovlivňovat.*“²¹⁸

Z dikce ustanovení § 673 odst. 1 ObZ vyplývá, že příjemcem vkladu může být na rozdíl od osoby tichého společníka pouze podnikatel. Podnikatel je definován v ustanovení § 2 odst. 2 ObZ. Může se jednat o podnikatele fyzickou nebo právnickou osobu, zapsanou nebo nezapsanou do obchodního rejstříku.²¹⁹

Na straně podnikatele i na straně tichého společníka může vystupovat také zahraniční osoba.

---

²¹⁷MAREK, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 455. Shodně: BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1206. nebo LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 239.

²¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2005, sp.zn.: 29 Odo 293/2004.

²¹⁹ Osoby, které se do obchodního rejstříku zapisují povinně, vymezuje ustanovení § 34 ObZ.

V odborné literatuře²²⁰ panuje všeobecná shoda, že pokud by příjemce vkladu nebyl podnikatelem, nevznikla by smlouva o tichém společenství, ale jednalo by se o smlouvu inominátní uzavřenou v režimu § 51 OZ, resp. § 269 odst. 2 ObZ, popřípadě by se s ohledem na obsah a účel smlouvy mohlo jednat o smlouvu jiného typu (např. o smlouvu o sdružení podle § 829 OZ).²²¹

S výše uvedeným pak souvisí otázka, zda dojde k platnému vzniku smlouvy o tichém společenství také v případě, že tichý společník uzavře smlouvu s osobou, které je zakázáno podnikat nebo která nemá oprávnění k podnikání ve smyslu § 3a odst. 1 ObZ.

Ustanovení § 3a odst. 1 ObZ normuje, že povaha nebo platnost právního úkonu není dotčena tím, že je určité osobě zakázáno podnikat nebo že nemá oprávnění k podnikání; tím není dotčen § 49a občanského zákoníku., přičemž ustanovení § 49a OZ stanoví, že právní úkon je (relativně) neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět.

Je zřejmé, že „s absencí příjemce vkladu v postavení podnikatele, vzniká sice závazkový vztah, nikoli však platná smlouva o tichém společenství, neboť absentuje osoba podnikatele ve smyslu § 2 odst. 2 ObZ, není realizováno podnikání podle § 2 odst. 1 ObZ, na němž by se tichý společník podílel, nepodnikatel nemůže vyplácet část zisku a tichý společník se nemůže podílet na ztrátě. Povaha právního úkonu, tj. jeho právní kvalifikace by se odvíjela od postavení stran, tzn., že by se řídila obchodním zákoníkem, občanským zákoníkem nebo jiným právním předpisem. Pro účely této úvahy by se jevilo jako podstatnější, pokud by omyl vyvolala osoba v postavení příjemce vkladu, neboť o zákazu podnikání, překročení rozsahu podnikání či neexistenci oprávnění k podnikání musela vědět. Neplatnosti smlouvy by tak byla oprávněna dovolávat se osoba poskytující vklad. To vše za předpokladu, že smlouva byla uzavřena např. v mezidobí od okamžiku zákazu činnosti rozsudkem soudu nebo pozastavením živnosti rozhodnutím živnostenského úřadu, aniž by si mohl poskytovatel vkladu tuto

---

²²⁰ Viz: BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1207 nebo MAREK, Karel. Smlouva o tichém společenství. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 6, s. 26 nebo LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 239.

²²¹ „Pokud by si účastníci smlouvy dohodli pro svůj vztah režim obchodního práva (§ 269 odst. 2 v souvislosti s § 262 odst. 1), což může být praktické u smluv s obchodním pozadím, např. u konsorcií, nepřicházelo by v úvahu analogické použití předpisů o tichém společenství – což bylo svého času předmětem diskuse – a to pro vyhraněnou povahu této speciální úpravy a i s ohledem na znění kogentního ustanovení § 269 odst. 1, podle něhož na jiné než jen pojmenované smlouvy nelze ustanovení druhé hlavy třetí části obchodního zákoníku analogicky použít.“ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1207.

skutečnost ověřit. V opačném případě lze nahlédnutím do živnostenského registru nebo obchodního rejstříku zjistit skutečný stav věci.²²²

S ohledem na skutečnost, že společnost s ručením omezeným a akciová společnost, nemusí být založeny jen za účelem podnikání, ale také za účelem tzv. ideálním, vyvstává otázka „zda pojem „podnikání“ uvedený v ustanovení § 673 odst. 1 ObZ interpretovat doslovně či extenzivně.“²²³ Obchodní zákoník sice v žádném svém ustanovení nevylučuje, aby příjemcem vkladu byla obchodní společnost založená za jiným účelem, než je dosahování zisku, přesto se přikláním k názoru L. Lochmanové a M. Černého, podle nichž „by odporovalo nejen smyslu a účelu zákona, ale i logickému pojetí, aby se tichý společník podílel svým vkladem na činnosti subjektu, který by nebyl založený za účelem dosahování zisku, a tudíž jej nedosahoval, tzn., že by nemohl tichému společníkovi vyplácet jeho podíl a společník by se nemohl podílet na případné ztrátě. Tím nejsou dotčena příslušná ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, o účetní jednotce a jejích povinnostech daných tímto předpisem.“²²⁴

V odborné literatuře je také často řešena otázka, zda v roli podnikatele nebo tichého společníka, může vystupovat **více osob zároveň**. Vzhledem k tomu, že zákon tuto problematiku nikterak neupravuje, lze předpokládat, že jedna osoba může být tichým společníkem více podnikatelů a jeden podnikatel může mít více tichých společníků.²²⁵

Otázkou však zůstává, zda může být několik tichých společenství s týmž podnikatelem založeno jednou smlouvou s více subjekty na jedné straně, nebo zda je v takovém případě nutné uzavřít s každým z tichých společníků samostatnou smlouvu.

„... S ohledem na absenci zákazu takového sjednávání smluv je možné jak sjednat jedinou smlouvou tiché společenství s více subjekty, tak i vtělit do jedné listiny více na sobě vzájemně nezávislých smluv o tichém společenství (v tom případě se ale podle ust. § 275 odst. 1 považují za právně samostatné smlouvy obsažené na tomtéž hmotném nosiči dat.“²²⁶, píše J. Kožiak.

²²² S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji jejich názor z dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²²³ Tuto otázku řeší L. Lochmanová a M. Černý ve své dosud nepublikované stati, jež mi laskavě poskytli a jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny. Jiní autoři, kteří by se tímto problémem zabývali, mi nejsou známi.

²²⁴ S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji jejich názor z dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické.

²²⁵ Viz: MAREK, Karel. Smlouva o tichém společenství, *Bulletin advokacie*, 2008, č. 6, s. 26. Shodně: BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1206.

²²⁶ KOŽIAK, Jaromír. *Smlouva o tichém společenství – rigorózní práce*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2010, s. 27.

K. Marek²²⁷ však v zájmu právní jistoty doporučuje, aby smlouva o tichém společenství byla uzavřena vždy mezi jedním podnikatelem a jedním tichým společníkem. „*Opačný postup zákonem vyloučen není, ovšem mohl by vést k omezení tichosti vztahu mezi podnikatelem a každým z tichých společníků.*“²²⁸, píše shodně s K. Markem L. Lochmanová.

Osobně se domnívám, že s ohledem na zásadu smluvní volnosti a neexistenci ustanovení zakazující takový postup, lze několik tichých společenství zřídit s tímž podnikatelem jedinou smlouvou. V zájmu právní jistoty však doporučuji sjednání samostatných smluv. Ačkoliv ani v tomto případě nebude zcela zachována tichost společenství, neboť „*kterýkoliv z několika tichých společníků téhož podnikatele se o ostatních může kdykoliv dozvědět nahlédnutím do podnikatelových obchodních knih (§ 675).*“^{229, 230}

Na druhou stranu však není vyloučeno, aby se na základě jedné smlouvy ocitlo v pozici tichého společníka několik solidárních účastníků jako jediná smluvní strana.²³¹

5.3 Účast tichého společníka na celém podnikání nebo jen na jeho ucelené části?

V odborné literatuře je poměrně diskutovanou otázkou, zda se tichý společník musí podílet svým vkladem na celém podnikání podnikatele nebo zda lze vklad tichého společníka vázat jen k podnikání podnikatele v určitém konkrétním závodě, provozovně či k určitému jednomu předmětu podnikání (tj. na části podnikání). Zákon na tuto problematiku nedává jednoznačnou odpověď.

Např. K. Marek zastává názor, že „*tichý společník se svým vkladem podílí na celém podnikání, nikoliv na jednotlivých obchodech podnikatele, ať již individuálně určených, anebo*

²²⁷ MAREK, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 455.

²²⁸ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 239.

²²⁹ MAREK, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 455. „Tichý společník je oprávněn nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů týkajících se podnikání, na němž se účastní, a je oprávněn požadovat stejnopis roční účetní závěrky.“ (§675 ObZ)

²³⁰ „*Povinnost umožnit nahlížení do dokladů ve smyslu ustanovení § 675 ObZ nejen pojmově a obsahově, ale též z hlediska účelu tohoto ustanovení (umožnit tichému společníku určitou míru vědomosti o výsledcích podnikání z dokladů, které zůstávají i nadále v dispozici podnikatele) vylučuje možnost jejího výkladu jako povinnosti tyto doklady vydat na určitou dobu tichému společníku. I když též tímto způsobem (pokud by se pro něj dobrovolně rozhodl) by podnikatel splnil svoji povinnost vyplývající z § 675 ObZ., nelze povinnost podnikatele vydat tichému společníku obchodní a účetní doklady z ustanovení § 675 ObZ dovodit a tedy i zavázat podnikatele k jejímu splnění. .... I když lze předpokládat, že nahlížení tichého společníka do dokladů podnikatele bude uskutečňováno obvykle v příslušných prostorách podnikatele, zákon tato oprávnění (a odpovídající povinnosti) pouze na ně neváže... Naopak ustanovení § 675 ObZ nevylučuje, aby nahlížení do dokladů došlo v jakémkoli jiném vhodném místě.*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 886/2002.

²³¹ Viz: MAREK, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 455. Shodně: LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 240.

vázaných na určitou provozovnu, jeden z několika závodů apod., protože pak by totiž šlo o konsorciální smlouvu.²³²

Zatímco M. Bartošíková dovozuje, že lze ve smlouvě vyspecifikovat, ke kterému konkrétnímu předmětu podnikání se vklad tichého společníka váže, když uvádí: „...*nic nebrání tomu, aby se tichý společník podílel pouze na určité ucelené části podnikání podnikatele, vyjádřené buď předmětem podnikání, nebo místem, např. určitou provozovnou, závodem, apod.*“²³³

K názoru M. Bartošíkové se přiklání i L. Lochmanová a M. Černý, kteří nevidí důvod, proč by byl tichý společník povinen podílet se na podnikání podnikatele pouze v plném rozsahu, a argumentují následovně: „*V ust. § 675 ObZ je ... normováno, že je tichý společník oprávněn nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů týkajících se podnikání, na němž se účastní, a je oprávněn požadovat stejnopis účetní závěrky; obdobně je v ust. § 679 odst. 1 písm. d) dáno, že účast tichého společníka na podnikání zaniká ukončením podnikání, na něž se smlouva vztahuje. Vyjdeme-li ze vztahu obecného a zvláštního, pak se soudíme, že uzavření smlouvy o tiché společenství nic nebrání dohodě stran o vkladu tichého společníka pouze do určité části podnikání, jinak řečeno do živnosti, k jejíž realizaci bylo podnikateli uděleno oprávnění. Limitaci vkladu tichého společníka místem podnikání podnikatele lze rovněž spolehlivě argumentovat, a to v souladu ust. § 7 ObZ úpravou organizačních složek podniku – odštěpným závodem nebo provozovnou.*“²³⁴

Ačkoliv dikce ustanovení § 673 odst. 1 ObZ („podílet se jím na podnikání“) svědčí spíše tomu, že tichý společník je povinen podílet se na podnikání podnikatele v plném rozsahu²³⁵, domnívám se, že se tichý společník může podílet svým vkladem jen na konkrétně vymezené části podnikání, a to díky, podle mne, spolehlivější argumentaci L. Lochmanové a M. Černého.

V souvislosti s výše uvedeným je nutno upozornit na skutečnost, že tichý společník se podnikání přímo neúčastní, tj. nemůže jednat a rozhodovat o konkrétních obchodních případech. Co se týče vztahu tichého společníka ke třetím osobám, lze říci, že v zásadě tichému společníku nevznikají žádná práva a povinnosti z úkonů podnikatele vůči třetím osobám s výjimkami stanovenými v ustanovení § 678 odst. 2 ObZ.

---

²³² MAREK, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 455. *Konsorciální smlouva je dnes upravena v občanském zákoníku jako smlouva o sdružení.*

²³³ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. *Smlouva o tichém společenství*. *Právní rádce*, 1998, č. 7, s. 37.

²³⁴ S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji z jejich dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²³⁵ Srov. ust. § 676 odst. 1 ObZ. „*Pro určení podílu tichého společníka na výsledku podnikání je rozhodná účetní závěrka.*“

5.4 Vklad tichého společníka

Vklad tichého společníka lze chápat ve smyslu předmětu vkladu, vkladové povinnosti jako pojmového znaku smlouvy nebo jako součást obchodního jmění podnikatele²³⁶ (resp. jeho obchodního majetku).

Pojem vklad je v obchodním zákoníku vymezen ještě v souvislosti s obchodními společnostmi, a to v ustanovení § 59 ObZ. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že zákonodárcem není v ustanoveních upravujících smlouvu o tichém společenství „proveden odkaz na obdobné ani přiměřené použití ustanovení § 59 odst. 1 či odst. 2, tzn. zejména na předmět vkladu a jeho obligatorní či fakultativní ocenění, je zřejmé, že ustanovení § 59 bez dalšího použít nelze, přestože při srovnání požadavků zákona na vklad do obchodní korporace a vklad tichého společníka lze nalézt řadu shodných rysů.“²³⁷

Předmětem vkladu lze rozumět konkrétní majetkovou hodnotu, která je vkládána do podnikání tichým společníkem. Ustanovení § 674 odst. 1 ObZ stanoví, že předmětem vkladu může být určitá peněžní částka, určitá věc, právo nebo jiná majetková hodnota využitelná při podnikání. „Zákonodárce používá vymezení, které v zásadě pokrývá veškeré majetkové hodnoty, a takto je na něj třeba při výkladu pohlížet – pokud se jedná o majetkovou hodnotu a obchodní zákoník nebo jiný zákon nevyklučuje její způsobilost být vkladem tichého společníka, je nutné takový vklad připustit.“²³⁸

Sporné však zůstává, zda vkladem mohou být osobní výkony (práce). Odborná literatura se přiklání spíše k názoru, že osobní výkony připustit nelze,²³⁹ nebo zaujímá značně rezervované stanovisko.²⁴⁰ Z autorů připouští výslovně osobní výkony J. Kožíak²⁴¹, a to za splnění následujících podmínek: 1) povaha konkrétních osobních výkonů vyhovuje obecným požadavkům na vklad tichého společníka – tedy musí jít o právo podnikatele požadovat osobní výkony, které skýtají skutečnou materiální výhodu nebo prospěch a které jsou využitelné při jeho podnikání; 2) podnikatel neposkytuje za tyto osobní výkony jiné protiplnění, než jaké umožňuje smlouva o tichém společenství (tedy zejména není

²³⁶ S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji z jejich dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, 2009, č. 3, s. 118.

²³⁹ Viz: BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1209. Shodně též ŠINDLER, Petr, Tiché společenství – dosud málo používaná forma podnikání, *Právní fórum*, 2005, č. 7, s. 271 nebo LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 240.

²⁴⁰ Viz: MAREK, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 455 – 456. Shodně: BARTOŠÍKOVÁ, M., Smlouva o tichém společenství, *Právní Rádce* 7/1998, č. 7 s. 36.

²⁴¹ Viz: KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, 2009, č. 3, s. 118.

podnikatelem poskytována mzda nebo jiná materiální výhoda); a 3) poskytování těchto osobních výkonů není v rozporu s jiným předpisem nebo jej neobchází, přičemž nejčastějším případem tohoto typu by bylo obcházení zákoníku práce za účelem dosažení nižší úrovně ochrany „zaměstnanců“.

Ačkoliv považuji argumenty J. Kožiaka za logické a souhlasím s nimi, přesto nedoporučuji sjednávat osobní výkony jako vklad tichého společníka, neboť většina renomovaných autorů k této věci staví spíše negativně a není mi zatím známo rozhodnutí Nejvyššího soudu, které by tuto problematiku řešilo.²⁴²

Poněkud nepochopitelný se zdá být dispozitivní charakter ustanovení § 674 ObZ, tj. i odst. 1, který vymezuje, jak výše uvedeno, předmět vkladu a zároveň stanoví „*využitelnost při podnikání*“ jako základní podmínku pro to, aby byla určitá majetková hodnota způsobilá být vkladem tichého společníka

Dispozitivnost ustanovení § 674 ObZ lze do jisté míry překlenout výkladem kogentního ustanovení § 673 ObZ, které stanoví, že se tichý společník vkladem podílí na podnikání. Z logiky věci samé plyne, že není možné se podílet na podnikání vkladem, který není využitelný ve vztahu k předmětu podnikání. Opačný případ by bylo možno hodnotit jako obcházení zákona ve smyslu § 39 OZ, neboť poskytnutí vkladu, který není při podnikání využitelný, neodpovídá účelu a povaze smlouvy o tichém společenství.²⁴³

J. Kožiak²⁴⁴ poukazuje na skutečnost, že dikce ustanovení § 674 odst. 1 ObZ by mohla svádět k tomu, že podmínka využitelnosti při podnikání je stanovena jen pro „*jiné majetkové hodnoty*“.

S ohledem na to, že jiní autoři nikterak nezpochybňují, že „*využitelnost při podnikání*“ je nutné zvažovat i při vkladech věcí a práv, a dále s ohledem na teleologický výklad²⁴⁵, si myslím, že využitelnost při podnikání je základní podmínkou pro způsobilost jakékoliv majetkové hodnoty stát se vkladem. I přes značnou rozdílnost postavení tichého společníka s postavením společníka obchodní společnosti, lze také argumentovat skutečností, že v případě režimu vkladů společníka obchodní korporace je u všech nepeněžitých vkladů požadována hospodářská využitelnost ve vztahu k předmětu podnikání.²⁴⁶

---

²⁴² Předválečná judikatura připouštěla způsobilost být vkladem určitým osobním výkonům (jako např. konzultační činnost). Viz: MAREK, Karel. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 455 – 456.

²⁴³ KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, 2009, č. 3, s. 118.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 118.

²⁴⁵ Jaký by byl smysl vkladu, který by byl zcela bez užitku pro podnikání?

²⁴⁶ *Nepeněžitým vkladem může být jen majetek, jehož hospodářská hodnota je zjistitelná a který může společnost hospodářsky využít ve vztahu k předmětu podnikání.* (§ 59 odst. 2 ObZ)

Jak již bylo výše uvedeno, vklad musí být ve smlouvě specifikován, a to co do předmětu a co do své hodnoty. Vyčíslení hodnoty vkladu je tedy nezbytnou součástí smlouvy o tichém společenství. Vyčíslení hodnoty nebude činit větší obtíže u peněžitého vkladu. Obchodní zákoník však nestanoví nutnost ocenění nepeněžitých vkladů odborným posudkem, ani blíže nespecifikuje vztah výše vkladu vůči podílu společníka, zůstává tak zcela v kompetenci smluvních stran nejen ohodnocení vkladu, ale též jeho promítnutí do smluveného podílu tichého společníka na výsledku podnikání.

Tichý společník je totiž povinen předmět vkladu předat podnikateli nebo umožnit mu jeho využití při podnikání v době smluvené, jinak bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy (§ 674 odst. 2 ObZ). *„Co se zde rozumí pojmem „bez zbytečného odkladu“, bude třeba odvodit podle okolností konkrétního případu z účelu vkladu, který má být využit k výkonu podnikatelské činnosti podnikatele.“*²⁴⁷

Co se týče **postavení tichého společníka ohledně jeho vkladu**, ustanovení § 681 ObZ staví tichého společníka na roveň věřitele z pohledávky vůči podnikateli, pokud z předchozí úpravy smlouvy o tichém společenství nevyplývá něco jiného. Na rozdíl od „klasického“ věřitele však tichý společník není oprávněn žádat vrácení svého vkladu za trvání smlouvy o tichém společenství (§ 681 ObZ).

V případě, že tichému společníkovi vznikl nárok na vyplacení podílu na zisku, pro jehož určení je rozhodná účetní závěrka,²⁴⁸ a nebyl mu vyplacen, nezvyšuje se o tento podíl jeho vklad, ale tichý společník má vůči podnikateli postavení věřitele.

Naproti tomu, jestliže rozhodná účetní závěrka vykáže ztrátu, sníží se vklad tichého společníka o podíl na této ztrátě odpovídající rozsahu jeho účasti (§ 677 ObZ). O podíl na zisku v dalších letech se snížený vklad zvyšuje a nárok na podíl na zisku vzniká společníku po dosažení původní výše vkladu. Tichý společník není povinen při podílu na ztrátě z podnikání svůj vklad doplňovat a na ztrátě se účastní jen do výše svého vkladu.

5.4.1 Věci jako předmět vkladu tichého společníka

Věci lze rozumět hmotný předmět, a to za předpokladu, že je ovladatelný a zároveň užitečný, tj. slouží potřebám lidí.²⁴⁹ Základním tříděním věcí je jejich třídění na věci movité

---

²⁴⁷ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLIOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1209.

²⁴⁸ Podle § 676 odst. 2 ObZ nárok na podíl ze zisku vzniká tichému společníkovi do 30 dnů po vyhotovení účetní závěrky. Je-li podnikatelem právnická osoba, běží tato lhůta od schválení této závěrky v souladu s jejími stanovami, společenskou smlouvou nebo zákonem. Podíl tichého společníka na zisku se ve smyslu § 673 odst. 1 ObZ určí z celkového čistého zisku podnikatele po odečtení povinného přídělu do rezervního fondu. Pokud podnikatel rezervní fond není povinen vytvářet, počítá se podíl na zisku přímo z čistého zisku podnikatele.

a nemovitě. Dále však lze rozlišit věci zastupitelné a nezastupitelné, věci určené podle druhu a věci určené individuálně, věci zužitelné a nezužitelné či věci reálně dělitelné a nedělitelné.

Specifickým druhem věcí movitých jsou věci hromadné. Za věc hromadnou či soubor věcí je označováno více věcí hmotných, s kterými je nakládáno jako s jediným celkem, protože jsou hospodářsky nedílné nebo jejich spojením je dána jejich vyšší hodnota.²⁵⁰

Obchodní zákoník žádnou z věcí podle výše uvedeného třídění jako vklad nevyklučuje. Aby však byla věc způsobilá posloužit jako předmět vkladu, musí skutečně hmotně existovat, nebýt zcela zničena a nemít nulovou majetkovou hodnotu. Věc však může být poškozená nebo nefunkční. Nicméně u poškozených a nefunkčních věcí bude podstatně složitější odůvodnit využitelnost pro podnikání. Není to však zcela vyloučeno - např. autovraky mohou být využitelné pro autoopravnu nebo servis (náhradní díly, oprava a následný prodej).²⁵¹

Dále platí, že předmětem vkladu nemohou být tzv. věci „extra commercium“, tj. věci, jejichž nabývání, zcizování a jiné dispozice s nimi upravují zvláštní veřejnoprávní předpisy (např. traskaviny, jedy, vojenská výzbroj apod.)

Obchodní zákoník samotný pak stanoví pro způsobilost věci stát se předmětem vkladu tichého společníka jedinou podmínku, tj. aby věc byla využitelná při podnikání, „*aniž by blíže uváděl, zda má být využitelná trvale (po celou dobu existence smlouvy) nebo alespoň po určitou dobu trvání smlouvy. S přihlédnutím na možnost přerušeni živnosti podle zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů a interpretaci jednoho z pojmových znaků podnikání „soustavnost“ je zřejmé, že na každodenním užívání věci trvat nelze.*“²⁵²

Lze předpokládat, že podmínku využitelnosti při podnikání splní v každém případě vklad peněžité, tj. peníze, které jsou věcí v právním smyslu a to věcí genericky určenou. Nicméně ne vždy musí peněžité částka spadat do kategorie genericky určených věcí. „*Sjednají-li účastníci smlouvy, že předmětem vkladu (a vztahu) jsou zcela konkrétní bankovky či mince, stávají se takto určené věci věcí individuálně určenou. Zatímco peněžní částka ve smyslu genericky určené věci je použitelná v rámci jakéhokoliv předmětu podnikání, ve*

---

²⁴⁹ Viz: MIKEŠ, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 1*. Díl první: obecná část, díl druhý: věcná práva. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 239.

²⁵⁰ Viz: ŠINDLER, Petr. Tiché společenství jako dosud málo používaná forma podnikání. *Právní fórum*, 2005, č. 7, s. 273.

²⁵¹ Viz: KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, 2009, č. 3, s. 118.

²⁵² S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji z jejich dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

smyslu věci určené individuálně by musela být posuzována ad hoc ve vztahu k podmínce využitelnosti při podnikání.“²⁵³

Vzhledem k tomu, že poskytovatelem vkladu může být i zahraniční osoba, vyvstává otázka, zda předmětem vkladu může být peněžitá částka v jiné než české měně. Úprava smlouvy o tichém společenství žádné omezení neobsahuje, „*pak lze přijmout závěr, že je tichý společník v souladu s ujednáním ve smlouvě oprávněn (povinen) vložit peněžitý vklad i v cizí měně.*“²⁵⁴

Ustanovení § 674 odst. 2 ObZ normuje, že *tichý společník je povinen předmět vkladu předat podnikateli nebo umožnit mu jeho využití při podnikání v době smluvené, jinak bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy.* Obchodní zákoník tedy rozeznává dvě formy poskytnutí vkladu, a to předání předmětu vkladu nebo umožnění využití vkladu.

Ustanovení § 674 odst. 3 ObZ pak dále stanoví, že převzetím věci se stává podnikatel jejím vlastníkem, což platí pouze pro věci movité, neboť jak dále ustanovení § 674 odst. 3 ObZ uvádí, je-li předmětem vkladu nemovitá věc, vlastnické právo k ní na podnikatele nepřechází. Podnikatel je tak pouze oprávněn k užívání předmětné nemovitosti, a to po celou dobu trvání smlouvy.

Vzhledem k dispozitivnímu charakteru celého ustanovení § 674 ObZ si však smluvní strany mohou sjednat převod vlastnického práva k nemovitosti²⁵⁵, nebo se naopak ohledně movité věci mohou smluvní strany dohodnout, že se podnikatel jejím vlastníkem nestává a věc tak přechází pouze do jeho užívání.

V případě, že na podnikatele jako příjemce vkladu přejde vlastnické právo k věci (ať movité či nemovité), svědčí podnikateli všechna vlastnická oprávnění, tj. má oprávnění věc držet, věc užívat, věc požívat a disponovat s ní.²⁵⁶

„S tím, že zákon neurčuje, zda je třeba, aby tichý společník byl vlastníkem vkladu, se vypořádává už prvorepubliková judikatura a to tak, že to potřeba není, zcela postačuje, učiní-li za něj vklad třetí osoba.“²⁵⁷

---

²⁵³ S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji z jejich dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²⁵⁴ S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji z jejich dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²⁵⁵ K nemovité věci evidované v katastru nemovitostí se nabyvá vlastnictví vkladem do katastru nemovitostí. K nemovité věci, která není předmětem evidence v katastru nemovitostí, nabyvá se vlastnictví okamžikem účinnosti této smlouvy. (§ 133 OZ)

²⁵⁶ Jednotlivá oprávněním tzv. vlastnické triády byla již specifikována výše v kapitole 3.2. „Reálný charakter půjčky“.

²⁵⁷ KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, 2009, č. 3, s. 118.

Otázkou však je, zda může sám tichý společník poskytnout jako vklad věc, kterou nevlastní. Zákon se k tomuto jakkoliv nevyjadřuje, a tak se podle mne uplatní právní zásada „*nemo plus iuris*”²⁵⁸, podle které nikdo nemůže převést na jiného více práv, než sám má, tj. tichý společník není oprávněn k převodu vlastnického práva k této věci na podnikatele.

V judikatuře nebyla tato otázka dosud příliš řešena. Nicméně existuje rozhodnutí Nejvyššího soudu, v němž bylo řešeno, zda předmětem vkladu ve formě věci se může stát i věc vypůjčená. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že „*věc, kterou tichý společník užívá na základě výpůjčky, může přenechat podnikateli k užívání jen v případě, že se s půjčitelem dohodl, že může přenechat věc k užívání jinému.*”²⁵⁹

Z tohoto rozhodnutí lze dovodit, že obecně vklad věci, jejímž vlastníkem tichý společník není, Nejvyšší soud nepřipouští. Tichý společník však se souhlasem skutečného vlastníka může tento vklad uskutečnit s tím, že v souladu s výše zmiňovanou zásadou „*nemo plus iuris*” nedojde k převodu vlastnického práva k věci, ale takovou věc lze přenechat pouze k užívání podnikateli, a to na základě dohody se skutečným vlastníkem předmětné věci.

5.4.2 Vklad ve formě výkonu práva

Na základě ustanovení § 674 odst. 1 ObZ může být vkladem tichého společníka i právo. Základní korekcí neomezeného rozsahu potenciálních vkladů v podobě práva je jako u všech vkladů splnění podmínky využitelnosti při podnikání.

Nicméně kromě podmínky využitelnosti při podnikání, kterou stanoví obchodní zákoník, je třeba vycházet i z obecného omezení, které představuje ustanovení § 118 odst. 1 OZ, jež normuje, že předmětem občanskoprávních vztahů jsou věci, *a pokud to jejich povaha připouští*, práva nebo jiné majetkové hodnoty. Musí se tedy v první řadě jednat o práva, s nimiž lze obchodovat nebo jinak právně nakládat. „*Se zřetelem ke klasickému rozdělení práv na osobní a majetková... právní dispozice lze spojit jen s majetkovými právy, typicky s pohledávkami jako oprávněními, jimž odpovídá povinnost dlužníka věřiteli něco splnit. Naproti tomu osobní práva (právo na jméno, čest, zdraví, soukromí atp.) jsou z právního obchodu vyloučena.*”²⁶⁰

---

²⁵⁸ Výjimku z tohoto principu představuje ustanovení § 486 OZ – nabytí od nepravého dědice v dobré víře a dále ustanovení § 446 ObZ.

²⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2002, sp. zn. 22 Cdo 522/2001.

²⁶⁰ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář, 1. svazek*. Praha: Linde Praha, 2008, s. 470-471.

Kromě pohledávek však mohou být vkladem i práva využívat předměty průmyslového vlastnictví (např. právo využívat vynález chráněný patentem, užitný vzor, novou odrůdu rostlin, právo k ochranné známce atd.).²⁶¹

Předmětem vkladu tichého společníka však nemohou být některé duševní statky a práva k nim jako jsou například chráněná označení původu, chráněná zeměpisného označení, (označení) zaručené tradiční speciality, bioznačky, ekoznačky apod. „*Tyto statky jsou upraveny ve specifických právních předpisech národních či komunitárních, přičemž u nich bývá omezen či zakázán převod práv. Důvodem bývá např. kolektivní povaha práv (označení původu, zeměpisné označení), jakož i výrazný ochranně-spotřebitelský charakter těchto označení.*“²⁶²

Nestanoví-li smlouva něco jiného, je podle ustanovení § 674 odst. 3 ObZ podnikatel oprávněn po dobu trvání smlouvy k výkonu předmětného práva.

Smlouvu o tichém společenství je třeba v případě práva jako předmětu vkladu odlišit od smlouvy licenční ve smyslu § 508 ObZ, která patří mezi relativní obchody. Licenční smlouva podle obchodního zákoníku není však smlouvou obecnou, kterou poskytovatel poskytuje nabyvateli právo využívat předmět jeho duševního vlastnictví kteréhokoli druhu, ale jedná se o smluvní poskytnutí licence k předmětům průmyslového vlastnictví.²⁶³

Předmětem průmyslového vlastnictví jsou jednak práva k nehmotným statkům průmyslově využitelná (např. vynálezy, užité a průmyslové vzory), a dále práva na ochranné označení (např. ochranné známky).²⁶⁴

Licenční smlouvou k předmětům průmyslového vlastnictví opravňuje poskytovatel nabyvatele ve sjednaném rozsahu a na sjednaném území k výkonu práv z průmyslového vlastnictví a nabyvatel se zavazuje k poskytování určité úplaty, nebo jiné majetkové hodnoty.

Ustanovení § 509 ObZ pak dále normuje, že stanoví-li tak zvláštní předpis, vyžaduje se k výkonu práva poskytnutého na základě licenční smlouvy zápis do příslušného rejstříku těchto práv. Zápis licenční smlouvy jako podmínka její účinnosti vůči třetím osobám je nutný

---

²⁶¹ Viz: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 1244. Shodně: BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1209.

²⁶² S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji z jejich dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²⁶³ Srov. licenční smlouva ve smyslu § 46 autorského zákona uzavřená mezi dvěma podnikateli za splnění podmínek § 261 odst. 6 ObZ. by byla relativním obchodem s občanskoprávním prvkem.

²⁶⁴ Viz: ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1091.

u licenčních smluv „k patentům, užitným vzorům, průmyslovým vzorům, topografiím polovodičových výrobků a k ochranným známkám.“²⁶⁵

Vyvstává však otázka, zda v případě vkladu tichého společníka ve formě práva k některému z těch předmětů průmyslového vlastnictví, u nichž se licenční smlouva zapisuje do příslušného rejstříku, bude nutné zapsat do příslušného rejstříku i smlouvu o tichém společenství.

Autoři odborné literatury vztah smlouvy o tichém společenství a smlouvy licenční detailněji neřeší.

L. Lochmanová a M. Černý se pak vztahem těchto smluvních typů zabývají v konkrétním případě ochranné známky a uvádí: „... ochranná známka může být vkladem do tichého společenství, a to jak ve smyslu převodu s důsledky vlastnictví pro podnikatele (tzn. převod absolutních práv k ochranné známce), tak i ve smyslu „pouhého“ užívání (výkonu) práva. Zatímco účinky převodu nastávají vůči třetím osobám zápisem do rejstříku ochranných známek, ohledně výkonu práva obchodní zákoník i zákon o ochranných známkách mlčí; případný odkaz v úpravě smlouvy o tichém společenství na úpravu licenční smlouvy k předmětům průmyslového vlastnictví chybí a jak už bylo řečeno shora, zákon o ochranných známkách tuto otázku neřeší. Ani renomovaní autoři komentáře k obchodnímu zákoníku se nevyjadřují k porušení tichosti prostřednictvím zápisu převodu ochranné známky do rejstříku, v němž musí být uveden nabývací titul. Rejstřík je veřejný, kdokoliv by si mohl snadno zjistit, že obchodní jmění podnikatele je tvořeno i vkladem tichého společníka. Podle našeho názoru není zápis výkonu práva užívat ochrannou známku z titulu smlouvy o tichém společenství nutný.“²⁶⁶

Předpokladem smlouvy o tichém společenství je „tichost“.²⁶⁷ Z ustanovení § 15 odst. 2 zákona o ochranných známkách plyne, že převod ochranné známky²⁶⁸ je účinný vůči třetím osobám zápisem do rejstříku ochranných známek vedeného Úřadem průmyslového vlastnictví. Tím, že je rejstřík veřejný, je bezesporu narušena ona „tichost“ společenství. Zda však vzniká obdobně povinnost zápisu „užívacího“ práva k ochranné známce²⁶⁹ jako vkladu

---

²⁶⁵ ŠTENGOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1093.

²⁶⁶ S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji z jejich dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²⁶⁷ K pojmu tichost viz: výše v kapitole 5.1.

²⁶⁸ *Ochranná známka může být nezávisle na převodu podniku převedena, a to pro všechny výrobky nebo služby, pro které je zapsána, nebo jen pro některé z nich. .... Převod, popřípadě přechod ochranné známky je účinný vůči třetím osobám zápisem do rejstříku....* (§ 15 zákona o ochranných známkách)

²⁶⁹ Zákon o ochranných známkách upravuje pouze účinky licenční smlouvy, když stanoví, že *licenční smlouva je účinná vůči třetím osobám zápisem do rejstříku.* (§ 18 zákona o ochranných známkách)

tichého společníka do rejstříku ochranných známek, lze pochybovat, neboť obchodní zákoník ani zákon o ochranných známkách se s tímto nikterak nevypořádávají. Osobně se přikláním k výše citovanému názoru L. Lochmanové a M. Černého, tj. nepovažují zápis výkonu práva užívat ochrannou známku z titulu smlouvy o tichém společenství za nutný.

5.4.3 Vklad jiné majetkové hodnoty – know how

Podle ustanovení § 674 odst. 1 ObZ může být vkladem tichého společníka i tzv. jiná majetková hodnota. Jinými majetkovými hodnotami se rozumí „*různorodé objekty, které nejsou věcmi, protože nemají hmotnou podstatu, ale ani právy, neboť reprezentují víc než jednotlivé právo.*“²⁷⁰

Ustanovení § 674 odst. 3 ObZ stanoví režim vkladu pro movité, nemovité věci i práva, tj. *nestanoví-li se smlouvou jinak, stává se podnikatel převzetím věci, s výjimkou nemovitých věcí, jejím vlastníkem. Je-li předmětem vkladu nemovitá věc, je podnikatel oprávněn k jejímu užívání po dobu trvání smlouvy. Je-li předmětem vkladu právo a smlouva nestanoví něco jiného, je podnikatel oprávněn po dobu trvání smlouvy k jeho výkonu.* Pro jiné majetkové hodnoty však zákon žádné pravidlo neobsahuje. Nejvhodnější se tedy jeví stanovení režimu vkladu přímo ve smlouvě, jinak jej bude nutné vyvodit zřejmě z povahy vkladu.

Typickým příkladem jiné majetkové hodnoty je know-how.²⁷¹

Know how lze rozumět „*souhrn specifických znalostí a zkušeností v jakékoliv oblasti výrobní, zemědělské, obchodní apod. umožňujících provést určitý konkrétní úkol rychle s nejmenším vynaložením energie a nákladů.*“²⁷²

O obecné přípustnosti know-how²⁷³ jako vkladu tichého společníka panuje relativní konsensus,²⁷⁴ neboť je zpravidla schopno podnikateli uspořít náklady a čas, a to využitím

---

²⁷⁰ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář, 1. svazek*. Praha: Linde Praha, 2008, s. 470-471.

²⁷¹ Viz: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 315. Shodně: KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, 2009, č. 3, s. 118.

²⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. září 2008, sp. zn. 29 Odo 426/2006.

²⁷³ Know – how může být ve smyslu § 59 odst. 1 a § 60 odst. 2 ObZ nepeněžitým vkladem společníka, jehož hospodářská hodnota je zjistitelná a společnost jej může využít ve vztahu k předmětu podnikání.

²⁷⁴ „... může být tedy předmětem vkladu určitý nehmotný statek průmyslového vlastnictví, tedy i tzv. know-how. Za takový nehmotný statek, který může tvořit předmět vkladu, lze pokládat různé specifické výrobně technické, organizační, obchodní a jiné poznatky, z nichž vyplývá předpoklad možnosti dosažení hospodářské výhody při podnikání a které nejsou obecně známé a představují určitou hodnotu, když tento vklad musí být od jeho vložení veden jako hodnota v účetnictví podnikatele. Za takový vklad však nelze uznat obchodní kontakty na třetího podnikatele ani všeobecné zkušenosti z podnikání v daném oboru.“ Rozsudek Vrchního soudu ze dne 7. srpna 2001, č.j. 3 Cmo 448/ 99-113. Proti rozsudku bylo podáno dovolání. Součástí sporu byla mimo jiné (ne)přípustnost vkladu spočívající v know-how, jehož obsahem jsou obchodní kontakty na třetí podnikatele a všeobecné zkušenosti z podnikání v daném oboru. Nejvyšší soud se v rámci dovolání však výslovně touto otázkou nezabýval. Viz: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 886/2002.

zkušeností či znalostí v určité oblasti, které by jinak musel podnikatel vynaložit k získání stejného výsledku. Tímto tedy know-how plní podmínku využitelnosti při podnikání.

Nejvyšší soud však stanovil další podmínky, které je nutné splnit proto, aby know-how mohl být vkladem tichého společníka, když uvedl: „*Vkladem tichého společníka však know-how může být pouze za předpokladu, že účastníci smlouvy se dohodnou především na specifikaci poskytnutých zkušeností, a také na peněžním ocenění know-how, které nemůže být souhrnem jen všeobecných, tj. každému známých, nýbrž specifických (zvláštních) znalostí a zkušeností v daném oboru. Jen takto vymezené know-how je v souladu s ustanovením § 674 odst. 1 ObZ., v rozhodném znění, které jako předmět vkladu označuje určitou peněžní částku, určitou věc nebo právo nebo jinou majetkovou hodnotu využitelnou při podnikání.*

Stejně jako peněžní částka nebo věc sloužící jako vklad tichého společníka, musí být i jiná majetková hodnota také konkretizována určitým způsobem. Podle ustanovení § 673 odst. 1 ObZ., v rozhodném znění, je podmínkou smlouvy o tichém společenství určitost vkladu tichého společníka. Lze proto dovést, že pokud vklad tichého společníka není stanoven zcela určitým způsobem, jak co do majetkové výše tak i podstaty, je právní úkon pro jeho neurčitost neplatný podle ustanovení § 37 odst. 1 OZ²⁷⁵

5.5 Zánik účasti tichého společníka na podnikání a vrácení vkladu

Povinnost podnikatele vrátit tichému společníkovi poskytnutý vklad nastává až po zániku účasti tichého společníka na podnikání a tichý společník tudíž není ve smyslu ustanovení § 681 ObZ oprávněn požadovat vrácení svého vkladu před zánikem smlouvy.²⁷⁶

Důvody zániku účasti tichého společníka na podnikání podnikatele stanoví kogentní ustanovení § 679 odst. 1 ObZ. Toto ustanovení obsahuje především speciální důvody pro zánik účasti tichého společníka. Kromě těchto důvodů může tiché společenství zaniknout také na základě obecných důvodů zániku závazků uvedených v obchodním a občanském zákoníku.²⁷⁷

---

²⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. září 2008, sp. zn. 29 Odo 426/2006.

²⁷⁶ Co do obsahu § 679 ObZ hovoří o zániku účasti tichého společníka na podnikání, nikoli přímo o ukončení smlouvy. Je nutno však položit rovnítko mezi zánik účasti na podnikání a zánik smlouvy ve smyslu § 681 ObZ a nepřikládat této teminologické odlišnosti právní následky. Tichý společník tedy vrácení svého vkladu může požadovat již po zániku své účasti na podnikání bez nutnosti zabývat se, zda tím skutečně došlo i k zániku smlouvy. Viz: KOŽIAK, Jaromír. *Smlouva o tichém společenství – rigorózní práce*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2010, s. 58.

²⁷⁷ „...je nezbytné zdůraznit, že ...ustanovení § 679 odst. 1 ObZ neobsahuje taxativní výčet způsobů zániku účasti tichého společníka na podnikání (mezi další, zde nevyčíslené, patří např. dohoda mezi tichým společníkem a podnikatelem, odstoupení od smlouvy ze zákonem určených nebo smluvených důvodů, splnutí osoby podnikatele a tichého společníka....)“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2003, sp. zn. 32 Odo 340/2002.

Podle ustanovení § 679 odst. 1 ObZ účast tichého společníka na podnikání zaniká z těchto důvodů:

- uplynutím doby, na kterou byla uzavřena (tj. smlouva byla uzavřena na dobu určitou)
- výpovědí, nebyla-li smlouva sjednána na dobu určitou²⁷⁸
- dosáhne-li podíl tichého společníka na ztrátě výše jeho vkladu
- ukončením podnikání, na něž se smlouva vztahuje
- prohlášením konkursu na majetek podnikatele nebo zamítnutím insolvenčního návrhu na majetek podnikatele pro nedostatek majetku
- prohlášením konkursu na majetek tichého společníka, ustanovení § 148 odst. 3 o prohlášení konkursu na majetek jediného společníka obchodní společnosti se použije přiměřeně.

Podle ustanovení § 679a ObZ je možno před uplynutím doby stanovené pro trvání tichého společenství domáhat se u soudu zrušení závazků z této smlouvy, jsou-li pro to důležité důvody. To platí i pro smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou.²⁷⁹

Po ukončení účasti tichého společníka na podnikání je třeba provést mezi stranami majetkové vypořádání, tj. podle kogentního ustanovení § 680 ObZ je podnikatel povinen vrátit tichému společníkovi vklad zvýšený nebo snížený o jeho podíl na výsledku podnikání.

Ustanovení § 680 ObZ však není nejlépe formulováno, neboť je na první pohled patrná jeho nesouladnost s dalšími ustanoveními smlouvy o tichém společenství. Toto ustanovení „*upravuje ... vypořádání mezi podnikatelem a tichým společníkem po zániku tichého společenství především pro ten případ, když předmět vkladu spočíval v peněžním plnění.*“²⁸⁰ Peněžitý vklad tedy musí být vrácen ve výši po zohlednění podílu tichého společníka na výsledku podnikání.

Vypořádání nepeněžitých vkladů musí vycházet zejména z povahy předmětu vkladu. Problematické zcela určitě nebude navrácení vkladu, který není umenšen o podíly na krytí ztráty. „*Movité i nemovité věci, u nichž nepřešlo na podnikatele vlastnictví, je nutné fyzicky*

---

²⁷⁸ Podle úpravy platné do 31.12. 2000 bylo možné sjednat výpověď i v případě uzavření smlouvy na dobu určitou. „*Ustanovení § 679 odst. 1 písm. b) ObZ nebylo zahrnuto v ustanovení § 263 ObZ a dohodě o zániku účasti tichého společníka na podnikání výpovědí u smlouvy uzavřené na dobu určitou nebránil výslovný zákaz obsažený v zákoně, ani povaha ustanovení § 679 odst. 1 písm. b) ObZ, jež upravuje zánik účasti tichého společníka výpovědí pro případ, že smlouva nebyla uzavřena na dobu určitou.*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2003, sp. zn. 32 Odo 340/2002.

²⁷⁹ Další možnost zániku tichého společenství zmiňují L. Lochmanová a M. Černý v souvislosti s možností tichého společníka věc jako předmět vkladu, ke které tichý společník nabyt vlastnictví, derelinkvovat či zničit, přičemž derelikce a zničení věci „by znamenaly zánik smlouvy o tichém společenství pro nevyužitelnost věci při podnikání. S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji z jejich dosud nepublikované stati, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.

²⁸⁰ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1214.

*odevzdat a nemovitost vyklidit. Pokud byly vkladem individuálně určené věci nebo věci zužitelné, které mezi tím zanikly, nebo věci, k nimž přešlo vlastnické právo na podnikatele, je třeba poskytnout adekvátní náhradu odvozenou od výchozího ohodnocení vkladu.*²⁸¹

Problémy však mohou činit případy, kdy je vklad tvořen právy či jinými majetkovými hodnotami. *„V těchto případech je vhodné sjednat již ve smlouvě podmínky pro ukončení účasti, neboť např. jednou získané know-how je prakticky nemožné vrátit.*²⁸²

Obtížné je také vrácení nepeněžitého vkladu, jež je umněšen o podíl na krytí ztráty. *„V zásadě nejvhodnější je řešit vzniklou situaci dohodou nebo stanovením konkrétních pravidel již ve smlouvě o tichém společenství např. tak, že tichému společníkovi je vrácen celý vklad poté, co uhradí v hotovosti podíl na ztrátě.*²⁸³

Účast tichého společníka na podnikání zaniká, jak bylo shora uvedeno, také tehdy, dosáhne-li jeho podíl na ztrátě výše jeho vkladu. V případě věcí, k nimž přešlo na podnikatele vlastnické právo, je zřejmé, že tyto věci zůstanou v jeho vlastnictví, neboť podnikatel není povinen vyčerpaný vklad vracet.

Ostatní případy jsou poněkud složitější. *„Bylo-li například jako vklad přenecháno pouhé užívání věci, nemůže na podnikatele vyčerpáním vkladu přejít vlastnické právo k věci. Ukončení účasti společníka vyčerpáním vkladu bez dalšího by znamenalo jen další ztrátu pro podnikatele v podobě nemožnosti dále užívat vklad, ale k úhradě ztráty by tím nedošlo. Jednou z možností řešení je, že mezi podnikatelem a tichým společníkem bude o vypořádání uzavřena dohoda a dojde např. k finančnímu vyrovnání.*²⁸⁴

---

²⁸¹ MAREK, Karel, TOLLNEROVÁ, Petra. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1772.

²⁸² KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, 2009, č. 3, s. 118.

²⁸³ Tamtéž, s. 118.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 118.

6 Srovnání půjčky, úvěru a tichého společenství

Výše byl podán výklad smlouvy o půjčce, smlouvy o úvěru a smlouvy o tichém společenství, tj. vybraných smluvních typů, jejichž prostřednictvím může podnikatel získat cizí kapitál. Z tohoto výkladu lze dovodit, že úvěr, půjčka i tiché společenství jsou z ekonomického hlediska vzájemně zastupitelné, neboť použitím cizích zdrojů umožňují řešit dočasnou, popřípadě i dlouhodobější potřebu kapitálu, jež podnikatel potřebuje k rozvoji svého podnikání.

Obecně lze říci, že při poskytnutí prostředků na základě půjčky, úvěru či tichého společenství se rozroste obchodní majetek podnikatele o takto poskytnuté cizí prostředky.

Charakteristickým znakem těchto smluvních typů je však návratnost cizího kapitálu, jež byl na jejich základě poskytnut, neboť jak bylo uvedeno v prvních kapitolách, jedná se o kapitál, se kterým je od počátku spojena povinnost vrátit jej zpět jeho poskytovateli, tj. v případě smlouvy o půjčce a úvěru věřiteli a v případě smlouvy o tichém společenství tichému společníkovi.

Řadit vklady tichého společníka do cizího kapitálu nelze však bezvýhradně, neboť jak jsem již uvedla, vklady tichého společníka vykazují charakter vlastního i cizího kapitálu. Vklad tichého společníka je svým charakterem cizím kapitálem zejména v tom smyslu, že po zániku účasti tichého společníka na podnikání je podnikatel povinen vrátit tichému společníkovi vklad zvýšený nebo snížený o jeho podíl na výsledku podnikání. Nicméně skutečnost, že se tichý společník podílí na zisku i ztrátě podnikatele je spíše typické pro vlastní kapitál.

Smlouva o úvěru a smlouva o půjčce nemusí být uzavřeny v písemné formě, zatímco zákon pro smlouvu o tichém společenství stanoví obligatorní písemnou formu. Označení smluvních stran půjčky a úvěru je stejné, tj. věřitel a dlužník, zatímco smluvní strany tichého společenství jsou nazvány podnikatel a tichý společník.

Smlouva o úvěru je upravena obchodním zákoníkem (§§ 497-507), stejně tak smlouva o tichém společenství (§§ 673- 681), zatímco smlouva o půjčce je upravena zákoníkem občanským (§§ 657 a 658).

Smlouva o úvěru i smlouva o tichém společenství se řadí mezi tzv. typové obchody a řídí se tak ustanoveními obchodního zákoníku bez ohledu na povahu svých účastníků. Smlouva o půjčce se za splnění podmínek ustanovení § 261 odst. 6 ObZ řadí kombinované obchody.

Předmětem vkladu tichého společníka může být určitá peněžítá částka, určitá věc, právo nebo jiná majetková hodnota využitelná při podnikání. Předmětem půjčky mohou být jakékoliv druhově určené věci, zejména pak peníze. Předmět úvěrové smlouvy je pak vymezen nejúžeji, neboť jím mohou být pouze peněžní prostředky.

Pojmovým znakem smlouvy o úvěru je její úplatnost, tj. závazek dlužníka z poskytnutých peněžních prostředků platit úroky (jako odměnu za dispozici s poskytnutými peněžními prostředky). Smlouva o půjčce může být úplatná i bezúplatná. Smlouva o tichém společenství je úplatná podmíněně, neboť podíl na zisku tichého společníka není zaručen.

Smlouva o úvěru je konsensuálním kontraktem, tj. k její perfekci není nutné, aby věřitel dlužníkovi finanční prostředky skutečně předal, ale postačí pouhá dohoda smluvních stran o podstatných částech smlouvy. Stejně tak je konsensuální povahy i smlouva o tichém společenství. Naproti tomu smlouva o půjčce je kontraktem reálným, tj. bez předání peněz nebo jiných druhově určených věcí dlužníkovi smlouva nevznikne.

Shora uvedené lze shrnout do následující tabulky:

smluvní typ	Smlouva o půjčce	Smlouva o úvěru	Smlouva o tichém společenství
zakotvení	§§ 657 - 658 občanského zákoníku	§§ 497 - 507 obchodního zákoníku	§§ 673 - 681 obchodního zákoníku
strany	věřitel x dlužník	věřitel x dlužník	tichý společník x podnikatel
forma	nemusí být písemná	nemusí být písemná	obligatorně písemná
druh obchodu	kombinovaný*	typový	typový
předmět	druhově určená věc	peněžní prostředky	jakákoliv majetková hodnota využitelná při podnikání
charakter	reálný	konsensuální	konsensuální
úplatnost jako pojmový znak	ne*	ano	ano*
návratnost cizího kapitálu	ano	ano	ano*

* podmíněně, viz: jednotlivé kapitoly o předmětných smluvních typech

Judikatura se často zabývá zejména odlišnostmi úvěru a půjčky, lze tedy dovodit, že právě tyto dva smluvní typy jsou vzájemně snadno zaměnitelné. „Závěr o tom, že mezi účastníky byla uzavřena smlouva o úvěru, a nikoli smlouva o půjčce, nelze založit jen na tom, že dlužník poskytnuté prostředky požadoval pro sebe a své podnikání a že byly sjednány úroky, což je jeden z předpokladů smlouvy o úvěru. Je nutno vycházet z toho, zda byly splněny pojmové znaky této smlouvy, tj. zda byla předmětem ujednání mezi žalobcem a žalovanou

povinnost žalobce rezervovat a na žádost žalované poskytnout v její prospěch peněžní prostředky do sjednané výše a že žalované na základě těchto dohod vzniklo právo (nikoliv povinnost) úvěr čerpat a povinnost poskytnuté prostředky vrátit a zaplatit úroky. Přenechal-li věřitel dlužníkovi sjednanou částku peněz a ten se zavázal ve sjednané době tyto peníze věřiteli vrátit, odpovídá obsah takového ujednání vymezení smlouvy o půjčce. Okolnost, že strany sjednaly úhradu úroku, sama o sobě nemůže odůvodnit závěr, že vůle stran směřovala právě k uzavření smlouvy o úvěru, když rovněž smlouva o půjčce může být pojata jako úplatná.“²⁸⁵

V případě, že strany si při formulaci obsahu smlouvy o tichém společenství počínají pečlivě a řádně vymezí podstatné části smlouvy včetně specifického názvosloví, nemůže dojít k záměně se smlouvou o půjčce či úvěru. Nicméně je nutné podotknout, že jeden ze základních rozdílů mezi smlouvou o tichém společenství a smlouvou o úvěru, resp. úplatnou peněžitou půjčkou spočívá v tom, že tichý společník nemá a ani nesmí mít z vkladu zajištěn bezpečný úrokový výnos. „*Kdyby měl tichý společník smlouvou zajištěn pevný úrokový výnos, jednalo by se patrně o simulaci úvěrové smlouvy.*“²⁸⁶ Na druhou stranu „*opomenou-li strany ve smlouvě o tichém společenství formulovat závazek společníka podílet se peněžním vkladem na podnikání druhé strany, bude při splnění ostatních podmínek pravděpodobně uzavřena nepojmenované smlouva či právě smlouva o úvěru.*“²⁸⁷

Smlouva o úvěru i smlouva o půjčce představují klasický a obvyklý nástroj získávání zdrojů pro podnikání. S ohledem na „tichost“ tichého společenství nelze tak jako u půjček či úvěrů s určitostí říci, zda je smlouva o tichém společenství často využívaným prostředkem k získávání cizího kapitálu. Otázkou, je zda potencionální tichý společník, jež disponuje volným kapitálem, nevyužije při investování těchto volných prostředků spíše instituty, které umožňují větší míru aktivního spoluurčování dalšího osudu investice. Tiché společenství však může být alternativou pro ty podnikatele, kteří z nějakého důvodu nedosáhnou zejména na bankovní úvěr.

Pokud má podnikatel možnost volby mezi využitím půjčky, úvěru či tichého společenství, měl by vždy zvážit celkovou výši úroků²⁸⁸, které by zaplatil za úvěr či (úplatnou) půjčku, a celkovou výši předpokládaného podílu tichého společníka nebo společníků při tichém společenství. Měl by také vzít v úvahu, že úrok z úvěru či úplatné

²⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1386/2006.

²⁸⁶ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, MUNKOVÁ, Jindřiška. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1208.

²⁸⁷ MAREK, Karel, TOLLNEROVÁ, Petra. In POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1763.

²⁸⁸ respektive výši úplaty, viz: kapitola 3.3 „Úplatnost smlouvy o půjčce“

půjčky je dán pevně, v určité výši, a že je nutno ho splácet (zpravidla) pravidelně, tj. tento úrok je poskytován i tehdy, jestliže se podnikateli ekonomicky nedaří. Naproti tomu výše podílu tichého společníka nebo tichých společníků závisí na skutečně dosažených výsledcích podnikatele.²⁸⁹

Jestliže bude činnost podnikatele úspěšná, bude podíl tichého společníka zřejmě vyšší, než úrok placený z úvěru či půjčky. Pokud výsledky podnikání nebudou v určitém roce nebo i několika letech tak dobré, jak podnikatel předpokládal, bude i podíl tichého společníka nízký, popřípadě tichému společníkovi v určitém roce na výplatu podílu nevznikne nárok. To znamená, že podnikatel nebude v kritickém období, jestliže nastane, zatížen tak, jak by byl zatížen při splácení úvěru či půjčky, a pokud by bylo jeho podnikání v určitém roce neúspěšné, měl by tichý společník i podíl na ztrátě.²⁹⁰

Smlouva o úvěru či úplatná smlouva o půjčce je tak pro podnikatele rizikovějším způsobem financování obchodního majetku než smlouva o tichém společenství, neboť hrozí, že podnikatel nebude schopen v případě ztrátovosti podnikání úvěr či půjčku uhradit.

---

²⁸⁹ JASANSKÝ, Jaroslav a kol. *Sdružení bez právní subjektivity a tiché společenství. Nástin organizačně-ekonomických a právních otázek*. Ostrava: Montanex, 1996, s. 83.

²⁹⁰ Tamtéž.

Návrhy de lege ferenda

Lze říci, že stěžejním pramenem obchodního práva je především obchodní zákoník. Ten se, jakožto zákon kodexového typu, snaží uceleně upravit postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy a některé jiné vztahy s podnikáním související (§ 1 odst. 1 ObZ). Důsledkem této snahy je povaze soukromého práva se příčí vysoký stupeň vlastní regulace jak otázek statusových, tak otázek práva obligačního, což způsobuje nežádoucí **duplicitu** s obecným právem občanským.²⁹¹

V několika posledních letech v České republice probíhají práce na **rekodifikaci soukromého práva**. Výsledkem těchto prací má být nový občanský zákoník, zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a zákon o mezinárodním právu soukromém.

Z hlediska účelu této diplomové práce jsou pak důležité zejména první dva zmiňované zákony, tj. nový občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích. „Návrh občanského zákoníku vychází kromě jiného z jednoty soukromého práva a co možná největší univerzálnosti občanského zákoníku. Z toho, ale i z povahy soukromého práva, plyne, že obchodní právo je možnou dílčí disciplinou práva soukromého. Na zákoně o obchodních korporacích pak je, aby zásadně vycházel ze subsidiarity občanského zákoníku. Je proto v rozporu s pojetím soukromého práva a s tendencemi a principy nastolenými věcným záměrem občanského zákoníku setrvávat v názorech o komplexnosti a svébytnosti obchodního kodexu. Návrh zákona o obchodních korporacích vychází z teze celkové *dekodifikace* obchodního práva v tom smyslu, že se zaměří pouze na nejnutnější právní problematiku, která se zásadně nedotýká oblastí života upravených občanským právem.“²⁹²

Na základě výše uvedeného považuji za vhodné alespoň **ve stručnosti** nastínit úpravu pojmů obchodní jmění, obchodní majetek, vlastní kapitál a cizí kapitál (tj. pojmů, kterým je věnována obecná část této diplomové práce) a úpravu smlouvy o půjčce, smlouvy o úvěru a smlouvy o tichém společenství, a to ve světle zmíněné rekodifikace soukromého práva.

Co se týče pojmů **obchodní jmění, obchodní majetek, vlastní kapitál a cizí kapitál**, vládní návrh občanského zákoníku²⁹³, ani vládní návrh zákona o obchodních korporacích²⁹⁴, tyto pojmy nevymezuje. Ustanovení § 467 návrhu OZ pouze stanoví, že „*souhrn všeho, co*

---

²⁹¹ *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. justice.cz [citováno 22. listopadu 2010]. Dostupné na

< http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf>

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ Dále jen „návrh OZ“.

²⁹⁴ Dále jen „návrh ZOK“.

osobě patří, tvoří její majetek.“ a dále, že „jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.“

Důvodová zpráva návrhu OZ pak k citovanému ustanovení uvádí: „Návrh občanského zákoníku pracuje s pojmy majetek a jmění poměrně často. Rovněž platný občanský zákoník používá pojmy majetek ..... a stejně tak i jmění ...; obdobně i některé další právní předpisy soukromého práva (např. obchodní zákoník v § 6 aj.). Obecné zákonné vymezení pojmů majetku a jmění však v dosavadním právním řádu chybí; z toho pak mohou vzniknout i některá nedorozumění .... V soukromoprávních předpisech byly zatím reflektovány jen zvláštní pojmy obchodního majetku, obchodního jmění a čistého obchodního jmění v § 6 obchodního zákoníku. Tato úprava byla do obchodního zákoníku zařazena při jeho původní redakci (zák. č. 513/1991 Sb.), když tento zákoník obsahoval i ustanovení o účetnictví podnikatelů v § 35 až 40. Dnes je účetnictví podnikatelů upraveno zákonem o účetnictví, tedy právem veřejným, a pro občanský zákoník uvedené zvláštní pojmy nejsou potřebné. O obchodním jmění je zmínka jen v ustanovení o obchodním závodu a pro jeho účely lze obsah pojmu obchodní jmění vymezit z obecných ustanovení.“²⁹⁵

Půjčka²⁹⁶ je nově označena jako zápůjčka. „S tím souvisí i označení smluvních stran jako zapůjčitele a vydlužitele (oproti nevhodnému „věřitel“ a „dlužník“ v současné úpravě). Základem návrhu jsou převzatá ustanovení § 657 a 658 platného občanského zákoníku. Doplněna jsou některá ustanovení o případech, na něž současná úprava nepamatuje. Jedná se o některé podrobnosti týkající se vrácení zápůjčky a o vypovězení smlouvy.“²⁹⁷

„Návrh ustanovení o **smlouvě o úvěru**²⁹⁸ je s drobnými úpravami převzat z platného obchodního zákoníku (§ 497 a násl. ObZ). Ze stejných důvodů, z jakých se v úpravě smlouvy o půjčce opouští označení stran jako věřitele a dlužníka, se od téhož označení upouští i ve vztahu ke stranám úvěrové smlouvy. Proto se navrhuje označit strany úvěrové smlouvy

---

²⁹⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku [online]. justice.cz [citováno 22. listopadu 2010]. Dostupné na

< http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf>

²⁹⁶ Přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce. (§ 2226 návrhu OZ)

²⁹⁷ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku [online]. justice.cz [citováno 22. listopadu 2010]. Dostupné na

< http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf>

²⁹⁸ Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. (§ 2231 návrhu OZ)

zpodstatněnými adjektivy „úvěrovaný“ a „úvěrující“. V ostatním se dosavadní úprava až na drobné stylistické zásahy nemění.“²⁹⁹

Tiché společenství³⁰⁰ „mělo být v souvislosti s *dekodifikací* obchodního práva původně jedním z několika výjimečných obligačních nástrojů, u nichž silná obchodně-právní povaha odůvodňuje zařazení do návrhu obchodního zákona. Nicméně došlo k proměně koncepce návrhu zákona a výsledný zákon o korporacích už speciální kategorii závazkových vztahů, kam mělo tiché společenství patřit, neobsahuje. Úprava tak přejde do režimu občanského zákoníku.“³⁰¹ „Tím dojde (vyjma zvláštní případ pracovní smlouvy) k úplnému sjednocení všech smluvních typů v kodexu. Vzhledem k tomu, že tichým společníkem může být jakákoli osoba, která uzavírá smlouvu s podnikatelem, není nutkavý důvod vyčleňovat tento smluvní typ mimo občanský zákoník, neboť jde o obdobnou situaci jako v případech smluv o pojištění, bankovních smluv apod. Návrh vychází ze současné úpravy, ale přihlíží i k některým zahraničním právním úpravám, zejména k úpravě švýcarské. Osnova se vrací k tradičnímu označení tiché společnosti, což věcně odůvodňuje jak její pojmenování v jiných evropských jazycích, tak i souvislost této úpravy s předcházející společností občanského práva.“³⁰²

---

²⁹⁹ *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. justice.cz [citováno 22. listopadu 2010]. Dostupné na

< http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf>

³⁰⁰ *Smlouvou o tiché společnosti se tichý společník zavazuje k vkladu, kterým se bude podílet po celou dobu trvání tiché společnosti na výsledcích podnikání podnikatele, a podnikatel se zavazuje platit tichému společníkovi podíl na zisku. Tichá společnost může být ujednána i k účasti tichého společníka jen na provozu některého ze závodů podnikatele.* (§ 2612 návrhu OZ)

³⁰¹ KOŽIAK, Jaromír. *Smlouva o tichém společenství – rigorózní práce*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2010, s. 19.

³⁰² *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. justice.cz [citováno 22. listopadu 2010]. Dostupné na

< http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf>

Závěr

Cílem předložené diplomové práce bylo charakterizovat a mezi sebou porovnat smlouvu o půjčce, smlouvu o úvěru a smlouvu o tichém společenství jako smluvní typy, jejichž prostřednictvím může podnikatel získat cizí kapitál a rozšířit tak o tyto cizí zdroje svůj obchodní majetek a případně z nich dále financovat své podnikatelské záměry.

Obecná část diplomové práce vymezila základní pojmy, tj. obchodní majetek podnikatele, obchodní jmění podnikatele, vlastní kapitál a cizí kapitál. Tato část diplomové práce měla zejména vysvětlit název této práce.

Ve zvláštní části byly charakterizovány vybrané smluvní typy a bylo mimo jiné poukázáno na některé jejich nejasnosti v právní úpravě se zachycením názorů renomovaných autorů, k nimž jsem se v rámci svých znalostí a vědomostí studentky pátého ročníku právnické fakulty snažila připojit vlastní názory a postoje. Tyto kontrakty byly následně mezi sebou porovnány.

Taktéž byla v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva nastíněna úprava pojmů, kterým je věnována obecná část této diplomové práce (tj. obchodní jmění, obchodní majetek, vlastní kapitál a cizí kapitál), a úprava smlouvy o půjčce, smlouvy o úvěru a smlouvy o tichém společenství v návrhu nového občanského zákoníku.

Po pečlivém prostudování problematiky vybraných smluvních typů a jejich vzájemném srovnání, lze učinit závěr, že úvěr, půjčka i tiché společenství jsou z ekonomického hlediska vzájemně zastupitelné.

Stejně tak mají tyto kontrakty společné, že na jejich základě se rozroste obchodní majetek podnikatele o cizí kapitál. Charakteristickým znakem těchto smluvních typů je také návratnost tohoto cizího kapitálu. Nicméně je nutné vzít v úvahu skutečnost, že vklady tichého společníka do cizího kapitálu nelze řadit bezvýhradně.

Taktéž jsem zjistila, že jak v teorii, tak v některých případech i v praxi, jak naznačují renomovaní autoři, panuje ohledně právní úpravy předmětných kontraktů řada nejasností. Tyto nejasnosti vznikají zejména kvůli odlišnému výkladu jednotlivých autorů, přičemž většinou existují dvě skupiny, reprezentované jednotlivými autory, zastávající protikladné názory. Lze říci, že „běžný“ student práv si při svém studiu ani neuvědomí, kolik nejasností se v tak na první pohled interpretačně jasných ustanoveních o půjčce, úvěru či tichém společenství skrývá, neboť až po pečlivém a hlubším proniknutí do daného tématu je tyto možné „objevit“.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- [1] BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva - obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 535 s. ISBN 978-80-7179-781-4.
- [2] DĚDIČ Jan a kol. *Obchodní zákoník - komentář, díl II*. Praha: Polygon, 2002. s. 851-1743. ISBN 80-7273-071-1.
- [3] DLUHOŠOVÁ, Dana a kol. *Základy podnikových financí I. část*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 1997. 97 s. ISBN 80-7078-517-9.
- [4] ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva – obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 630 s. ISBN 978-80-7179-583-4.
- [5] ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník – velký akademický komentář, 1. a 2. svazek*. Praha: Linde Praha, 2008. 2639 s. ISBN 978-80-7201-687-7.
- [6] ELIÁŠ, Karel a kol. *Obchodní zákoník*. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900. 5. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Linde Praha, 2006. 975 s. ISBN 80-7201-624-5.
- [7] FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 718 s. ISBN 978-80-7380-058-1.
- [8] HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
- [9] HINDLS, Richard a kol. *Ekonomický slovník*. Praha: C. H. Beck, 2003. 519 s. ISBN 80-7179-819-3.
- [10] HOLUB, Milan. *Občanský zákoník: komentář. 2. svazek*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2003. s. 761-1479. ISBN 80-7201-406-4.
- [11] JASANSKÝ, Jaroslav a kol. *Sdružení bez právní subjektivity a tiché společenství. Nástin organizačně-ekonomických a právních otázek*. Ostrava: Montanex, 1996. 143 s. ISBN 80-85780-50-X.
- [12] JUROVÁ, Marie. *Základy podnikání*. Ostrava: Key Publishing, 2009. 190 s. ISBN 978-80-7418-018-7.
- [13] KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2005. 612 s. ISBN 80-7357-131-5.

- [14] KOŽIAK, Jaromír. *Smlouva o tichém společenství: rigorózní práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2010. 109 s.
- [15] ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 447 s. ISBN 80-86898-81-4.
- [16] LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2009. 260 s. ISBN 978-80-7418-044-6.
- [17] MAREK, Karel. *Smluvní obchodní právo – kontrakty*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 399 s. ISBN 80-210-3951-5.
- [18] MAREŠ, Stanislav. *Zdroje financování podniku*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008. 113 s. ISBN 978-80-7408-007-4.
- [19] MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva*. Úvod do právní argumentace. Praha: C. H. Beck, 2010. 276 s. ISBN 978-80-7400-149-9.
- [20] PLÍVA, Stanislav, a kol. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009. 220 s. ISBN 978-80-7357-433-8.
- [21] PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009. 339 s. ISBN 978-80-7357-444-4.
- [22] POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník: komentář I. a II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 1927 s. ISBN 978-80-7357-491-8.
- [23] POKORNÝ, Jan. *Financování podniku prostřednictvím primárního úpisu akcií: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko-správní, 2009. 97 s.
- [24] POSPÍŠILOVÁ, Alena a kol. *Vzory smluv pro podnikatele*. Praha: ASPI, 2007. 486 s. ISBN 978-80-7357-286-0.
- [25] RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 3. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2010. 139 s. ISBN 978-80-247-3308-1.
- [26] S laskavým svolením autorů L. Lochmanové a M. Černého cituji jejich názory z dosud nepublikované stati „Práva a povinnosti tichého společníka se zaměřením na režim vkladu“, jež má být přidána do Sborníku Trnavské právnické dny.
- [27] SCHOLLEOVÁ, Hana. *Ekonomické a finanční řízení pro neekonomy*. Praha: Grada Publishing, 2008. 256 s. ISBN 978-80-247-2424-9.
- [28] *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům, 1993. 251 s. ISBN 80-901647-0-6.

- [29] SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 4. aktualizované a rozšíření vydání. Praha: Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4.
- [30] ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník-komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1375 s. ISBN 978-80-7400-055-3.
- [31] ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I*. Díl první: obecná část, díl druhý: věcná práva. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 459 s. ISBN 978-80-7357-468-0.
- [32] ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 2*. Díl třetí: závazkové právo. 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4.
- [33] ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II – komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1375-2471. ISBN 978-80-7400-108-6.
- [34] ZOUFALÝ, Vladimír a kol. *Velká kniha smluvních vzorů – komentované vzory*. 5. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 1311 s. ISBN 978-80-7179-613-8.

Časopisy

- [35] BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Smlouva o tichém společenství. *Právní rádce*, 1998, č. 7. s. 36-38 .
- [36] GRULICH, Tomáš. Malá poznámka k (ne)přípustnosti tzv. „bezhotovostní“ půjčky. *Právní fórum*. 2008, č. 11. s. 464-466.
- [37] GUOTH, Juraj. K pojmům obchodního majetku a obchodního jmění z obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*. 1996, č. 6. s. 10-12.
- [38] KOŽIAK, Jaromír. Vklad tichého společníka. *Právní fórum*, č. 3/2009. s. 118-123.
- [39] LOCHMANOVÁ, Ludmila. Úvěr jako cizí kapitál podnikatelů. *Právo a podnikání*, 1998, roč. 7, č. 11. s. 10-13.
- [40] MARČANOVÁ, Jana. Úvěr nebo půjčku k podnikání? *Obchodní právo*. 1994, č. 11. s. 12-20.
- [41] MAREK, Karel. Smlouva o tichém společenství. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 6. s. 25-27.
- [42] RYŠÁNEK, Zdeněk. Ještě jednou o nepřiměřených úrocích, ale nejen o nich. *Ad Notam*. 2008, č. 2. s. 63-64.

- [43] ŠINDLER, Petr, Tiché společenství – dosud málo používaná forma podnikání, *Právní fórum*, 2005, č. 7. s. 271-275.
- [44] ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 5. s. 238-241.
- [45] ZLÁMAL, Jaroslav. Finanční úvěry v ekonomické praxi, postup obchodních bank. *Právo a podnikání*, 2000, č. 7-8, s. 26.

Zákony

- [46] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [47] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [48] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- [49] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- [50] Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
- [51] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [52] Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
- [53] Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [54] Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochranných známkách)

Judikatura

- [55] Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp.zn. II ÚS 249/97.
- [56] Nález Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997, sp.zn.: Pl. ÚS 33/97.
- [57] Rozsudek Vrchního soudu ze dne 7. srpna 2001, č.j. 3 Cmo 448/ 99-113.
- [58] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2002, sp. zn. 22 Cdo 522/2001.
- [59] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 886/2002.
- [60] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 886/2002.
- [61] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2003, sp. zn. 32 Odo 340/2002.
- [62] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001.
- [63] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2004, sp.zn. 29 Odo 350/2003.

- [64] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2004, sp.zn. 35 Odo 101/2002.
- [65] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. dubna 2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003.
- [66] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004.
- [67] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2005, sp.zn.: 29 Odo 293/2004.
- [68] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2006, sp. zn. 29 Odo 1000/2004.
- [69] Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. června 2006, č.j. 3 Cmo 452/2005 – 88.
- [70] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2006, sp. zn. 29 Odo 1595/2005.
- [71] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2008, sp. zn. 33 Odo 846/2006.
- [72] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2006, sp. zn. 30 Cdo 595/2006.
- [73] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 689/2006.
- [74] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2007, sp.zn. 33 Odo 236/2005.
- [75] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2007, sp.zn. 33 Odo 209/2005.
- [76] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007.
- [77] Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. ledna 2008, sp.zn. 32 Cdo 817/2007.
- [78] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1386/2006.
- [79] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. září 2008, sp. zn. 29 Odo 426/2006.
- [80] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 2008, sp.zn. 28 Cdo 3790/2008.
- [81] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 2008, sp.zn. 28 Cdo 3790/2008.
- [82] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2008, sp. zn. 29 Cdo 4498/2007.
- [83] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2914/2007.

Elektronické zdroje

- [84] HERDOVÁ, Eva. ZRZAVECKÝ, Jan. *Bezhotovostní půjčka nakonec ano* [online]. Epravo.cz, 12. ledna 2010 [cit. 23. září 2010]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/bezhotovostni-pujcka-nakonec-ano-59790.html>>.
- [85] LOUKOTA, Dan. *Peníze kontra peněžní prostředky* [online]. Epravo.cz, 9. září 2008 [cit. 23. září 2010]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/penize-kontra-penezni-prostredky-55181.html>>.
- [86] *Platnost a účinnost právních úkonů, smluv*. epravo.cz, 14. února 2002 [cit. 19.11.2010]. Dostupné na: <www.epravo.cz>.

[87] *Tisk č. 476 Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 1998-2002, Vládní návrh zákona Novela obchodního zákoníku – EU* [online], Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 26. září 2010]. Dostupné na:

< <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=476&CT1=0>>.

[88] *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. justice.cz

[citováno 22. listopadu 2010]. Dostupné na:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf>.

Anotace:

Diplomová práce se zaměřuje na smlouvu o půjčce, smlouvu o úvěru a smlouvu o tichém společenství jako smluvní typy, jejichž prostřednictvím může podnikatel získat cizí kapitál a rozšířit tak o tyto cizí zdroje svůj obchodní majetek. Diplomová práce je rozdělena na část obecnou a zvláštní. Obecná část vymezuje základní pojmy a slouží mimo jiné k vysvětlení názvu práce. Zvláštní část se pak věnuje vybraným smluvním typům, kdy tyto jsou vymezeny a mezi sebou porovnány. V souvislosti s rekodifikací soukromého práva je v diplomové práci začleněna také kapitola věnující se návrhům de lege ferenda.

Anotation:

This thesis is focused on a contract of loan, a credit contract and a silent partnership contract. On the basis of these agreements a businessman obtains a loan capital which extends their corporate assets. The thesis is divided into two parts – general part and specific part. The general part covers terminology and is supposed to explain the title of the thesis. The specific part deals with the selected contracts which are described and compared with each other. The last part of this thesis mentions de lege ferenda proposals of the contracts and terminology in question.

Klíčová slova: cizí kapitál jako součást obchodního majetku, obchodní jmění, obchodní majetek, vlastní kapitál, cizí kapitál, smlouva o půjčce, smlouva o úvěru, smlouva o tichém společenství

Key words: loan capital as a part of corporate assets, corporate assets and liabilities, corporate assets, own capital, loan capital / someone else's capital, contract of loan, credit contract, silent partnership contract